

**T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
KUR'AN-I KERİM OKUMA VE KIRAAT İLMİ BİLİM DALI**

**CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD KİTAPLARININ
KAYNAKLARI**

HÜSNA ÇEKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ALİ ÖGE**

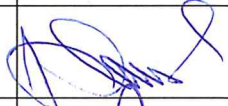

KONYA – 2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	---	--

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	HÜSNA ÇEKER
	Numarası	128106011006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Kuran-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	DOÇ. DR. ALİ ÖGE
	Tezin Adı	CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD KİTAPLARININ KAYNAKLARI

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Dönemi Tecvid Kitaplarının Kaynakları” başlıklı bu çalışma 18/10/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Ali ÖGE	
2	Dr. Öğr. Üyesi	Ali ÇİFTÇİ	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Süleyman NAROL	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	HÜSNA ÇEKER		
	Numarası	128106011006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Kuran-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD KİTAPLARININ KAYNAKLARI			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hüsnâ ÇEKER

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	HÜSNA ÇEKER		
	Numarası	128106011006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Kuran-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmî		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	DOÇ. DR. ALİ ÖGE		
Tezin Adı	CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD KİTAPLARININ KAYNAKLARI			

Cumhuriyet döneminde Türkiye’de Türkçe olarak yazılmış tecvid kitaplarının kaynaklarının tespitinin amaçlandığı bu çalışma bir giriş, iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmanın önemi, amacı, kapsamı, metodu ve konuyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde öncelikle tecvid kitaplarının yazım sebepleri ve cumhuriyet döneminde tecvid öğretiminin yapıldığı kurumlar ele alınmış; ardından kaynakları incelenecek eserlerin telif tarihleri, yaptığı baskılar, içerikleri ve yazım üslubu hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde öncelikle bu dönemde yazılan tecvid kitaplarının kaynakları eser bazlı olarak ele alınmış, kitaplarda geçen kaynaklar tespit edilmiş, ardından bulgular değerlendirilerek en çok müracaat edilen kaynaklar değerlendirilmiştir.

Çalışma sonunda elde edilen bulguların yer aldığı Sonuç bölümü ile ismi geçen kaynakların tablosu ile incelenen eserlerin kapak resimleri yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuran, Tecvid, Kaynaklar, Cumhuriyet dönemi

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	HÜSNA ÇEKER		
	Student Number	128106011006		
	Department	Basic Islamic Sciences / Quran Recitation and Science of Qiraat		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	DOÇ. DR. ALİ ÖGE		
Title of the Thesis/Dissertation	THE SOURCES OF TAJWEED BOOKS IN THE REPUBLICAN PERIOD OF TURKEY			

This study aims to find the resources of Turkish language tajweed books that are written in the Republican period of Turkey. It consists of an introduction, 2 chapters, and a final summary.

Introduction part explains the importance, scope, methodology, and subjects that are related to this topic. First chapter discovers the reasons for writing a tajweed book and the institutions that were teaching tajweed during the republican period then gives a detailed overview on the resources that will be studied including publication dates, number of publications, content, and the style.

Second chapter investigates the resources that were used in the writing of tajweed books in this period and evaluates the widely used ones.

Summary part lists the resources that were examined in this study together with their cover pictures.

Keywords: Quran, Tajweed, Resources, Republican period.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	v
ÖNSÖZ.....	viii
KISALTMALAR	x

GİRİŞ

A. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ ve AMACI	1
B. ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	1
B. TAKİP EDİLEN METOD.....	3
C. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TECVİD YAZIMI

A. Tecvid Eserlerinin Yazım Sebepleri	6
B. Tecvid Dersinin Okutulduğu Kurumlar	9
C. Tecvid Kitabı Yazan Müellifler ve Eserleri	14
1. Osman Nuri Koçbeker - Yeni Tatbikatlı Tecvid (1949).....	14
2. Ali Rıza Sağman – Sağman Tecvidi (1955)	16
3. Celaleddin Karakılıç - Tecvid İlmi (1961)	18
4. M. Tayyib Okiç - Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati (1963).....	19
5. Süreyya Şahin – Tam ve Kolay Tecvîd (1964)	20
6. M. Salih Tanrıbuyruğu – Kur'an Tecvîdi (1965)	20
7. Ali Kemal Belviranlı – Tecvid (1965).....	22
8. Fikri Aksoy – Kur'ân'ı Okuma Âdâbı (1970)	23
9. M. Tevfik Mollamehmetoğlu – Kur'an-ı Kerim Tecvidi (1970).....	24
10. Demirhan Ünlü – Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi (1971)	25
11. Ali Rıza Işın – Tecvid Dersleri (1971)	26
12. Yakup İskender – Sualli Cevaplı Tecvit (1971)	27
13. Hasan Hüseyin Varol – Yeni Karabaş Tecvidi (1972)	28
14. İsmail Karaçam – Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri (1976).....	29
15. Tayyar Altıkulaç - Tecvid'ul-Kur'an (1983).....	30
16. Mehmet Adıgüzel – Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti (1985).....	31
17. Süleyman Doğdu – Tatbikatlı Karabaş Tecvidi (1987).....	32

18. Abdurrahman Çetin – Kur'an Okuma Esasları (1987)	33
19. Rahim Tuğral – Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi (1989)	34
20. Mehmet Ali Sarı – Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları (1993).....	35
21. Zeycan Aydın – Tecvid Kitabı (1993).....	36
22. Ahmet Madazlı – Tecvîd İlmi (1994).....	36
23. Mehmed Sayan – Kıraatin Ziyeti Karabaş Tecvidi (1995).....	38
24. Kadir Temir – Tecvid (1998).....	39
25. Sıtkı Güllü – Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmi (2005)	40
26. Alican Dağdeviren – Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid (2006)	41
27. Ömer Kara – Kur'ân Fonetigi Tilâvet Sanatı (2012).....	42
28. Hilmi Yıldız – Tecvid (2012)	43
29. Ramazan Pakdil – Ta'lim Tecvid ve Kıraat (2013).....	44
30. Yavuz Fırat – Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid) (2014).....	45
31. Abdullah Benli – Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları (2015).....	46
32. Davut Kaya – Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni (2016)	47
33. Abdurrahman Ensari – Temel Tecvid Kuralları (2016)	48
34. Ömer Çakılcı – Tecvid Kitabı (2018).....	49

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD YAZIMININ KAYNAKLARI

A. Tecvid Kitaplarının Kaynakları.....	51
1. Yeni Tatbikatlı Tecvid	51
2. Sağman Tecvidi	52
3. Tecvid İlmi Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri	53
4. Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati	55
5. Tam ve Kolay Tecvîd	57
6. Kur'an Tecvîdi.....	57
7. Tecvid	58
8. Kur'ân'ı Okuma Âdâbı	58
9. Kur'an-ı Kerim Tecvidi	59
10. Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi.....	61
11. Tecvid Dersleri	62
12. Sualli Cevaplı Tecvit	66
13. Yeni Karabaş Tecvidi	66
14. Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri	67
15. Tecvid'ul-Kur'an	71
16. Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti.....	71
17. Tatbikatlı Karabaş Tecvidi	74
18. Kur'an Okuma Esasları.....	75

19. Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi.....	81
20. Kur'ân-ı Kerîm'i Güz el Okuma Tekniği ve Kuralları.....	82
21. Tecvid Kitabı	84
22. Tecvîd İlmi.....	84
23. Kıraatin Ziy neti Karabaş Tecvidi	87
24. Tecvid	89
25. Açıklamalı Ör nekleriyle Tecvid İlmi.....	90
26. Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid	93
27. Kur'ân Fonet içi Tilâvet Sanatı	96
28. Tecvid	99
29. Ta'lim Tecvid ve Kıraat.....	99
30. Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)	104
31. Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları	107
32. Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni	110
33. Temel Tecvid Kuralları.....	112
34. Tecvid Kitabı	113
B. En Çok Müracaat Edilen Kaynaklar.....	113
SONUÇ.....	121
BİBLİYOGRAFYA	124
EK: Kaynaklar Listesi (Alfabetik)	127

ÖNSÖZ

Allah Teala yeryüzünün halifesi olarak insanı yaratmış, ondan kendisine ibadet etmesini istemiş, bazı emir ve yasaklarla muhatap kıldığı insana dünya imtihanında yol göstermesi için peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Önceki ümmetlere gönderilen öğretiler ve hükümler zamanla daha yeni ve iyi hükümler ile değiştirilmiş, nihayetinde İslam dini ve Kur'an-ı Kerim ile en mükemmel din ve kitap tüm insanlığa gönderilmiş bulunmaktadır.

Hız. Peygamber'in en büyük mucizesi olan Kur'an-ı Kerim, bir hidayet rehberi olarak nüzûlünden günümüze kadar müslümanların elinde bulunmuş; okumak, ezberlemek, anlamak ve tatbik etmek amacıyla Kur'an üzerinde çokça mesai sarf edilmiştir. "Kur'an'ı tertil üzere (tane tane, hakkını vererek) oku." (el-Müzzemmil, 73/4) emr-i ilâhîsi gereğince Kur'an'ın tilaveti de, zamanla geniş bir külliyatı meydana getirecek olan kıraat ve tecvid ilimlerinin konusunu teşkil etmiştir.

Arap olmayan müslümanlar, İslami ilimlerin ana dili olan Arapça'nın yanı sıra adilleri ile de dini ilimlerde eserler telif etmiştir. Aynı şekilde, İslamiyet'i kabul eden Türkler de bu dille konuşan kimselere Kur'an'ın tilavetini daha güzel öğretebilmek için eserler yazmıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde tecvid alanında yazılmış kitaplar hakkında yapılmış çeşitli çalışmalar mevcut iken bu dönemde kaleme alınmış eserleri inceleyen bir akademik çalışma tespit edebildiğimiz kadarıyla mevcut değildir. Bu sebeple cumhuriyet döneminde yazılmış tecvid kitaplarının kaynakları hakkında bir yüksek lisans tezi hazırlamak istedik.

Çalışmamız bir giriş, iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın önemi ve amacı ifade edilmiş; çalışmanın kapsamı ve metodundan bahsedilmiş, son olarak da konu ile ilgili yakın çalışmalar listelenerek tezimizin konusunun orijinalliği ortaya konulmuştur.

Birinci bölüm cumhuriyet dönemi Türkiye'sindeki tecvid yazımı hakkında olup bu dönemde tecvid kitaplarının yazım sebepleri, tecvid öğretiminin yapıldığı kurumlar ve eserler hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın ana konusuna ayrılmış olan ikinci bölümde tecvid kitaplarının kaynakları eser bazında tespit edilmiş, elde edilen bulgular eserler arasında kaynak bazında değerlendirilerek en çok kaynaklık etmiş kitapların listesi sunulmuştur.

Sonuç bölümünde ise tespit edilen sonuçlar ve tekliflere yer verilmiştir.

Bu çalışma hazırlanırken konunun belirlenmesinden nihai şeklinin verilmesine kadarki süreçte her daim desteğini gördüğüm kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Ali ÖGE'ye, tezin araştırması ve yazımında teknik desteğini aldığım eşim Dr. Öğr. Üyesi Huzeyfe ÇEKER'e teşekkürü bir borç bilirim. Gayret bizden, tevfik ise Allah'tandır.

Hüsna ÇEKER

Konya - 2019

KISALTMALAR

bkz.	: bakınız
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Hız.	: Hazreti
İA	: İslam Ansiklopedisi (Milli Eğitim Bakanlığı)
s.	: sayfa
sy.	: sayı
trc.	: tercüme eden
ts.	: tarihsiz
v.	: vefat tarihi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri / ve devamı
yy.	: basım yeri yok

GİRİŞ

A. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ ve AMACI

Son bir asır içerisinde ülkemizde ara ara çeşitli sıkıntılı dönemler yaşanmasına rağmen Kur'an-ı Kerim öğretimi daima devam etmiş, müslümanlar Allah'ın kendilerine gönderdiği kutsal kitabı öğrenmek için gayret içerisinde olmuşlardır. Kur'an'ın tedrisinin yapılması, hem ders kitabı, hem de geniş kaynaklar şeklinde tecvid kitaplarının yazımını gerekli kılmıştır. Bu gerekliliğin ürünleri olan tecvid kitapları, müellifinin zihnindeki bilgi birikiminin bir yansıması olmasının yanı sıra bazı kaynaklardaki bilgilerden yararlanılarak yazıya dökülmektedir. Bu kaynakların tespiti, cumhuriyet dönemi tecvid yazımının genel karakteristiğini tespit açısından önem arz etmektedir. Araştırmalarımız sonucunda gördüğümüz üzere bu tespiti yerine getiren bir akademik çalışmanın mevcut olmaması, bu konuyu ele alan bir çalışmanın önemli ve faydalı olacağını bizlere göstermiştir.

Çalışmamızda cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının hangi kaynaklardan yararlanılarak telif edildiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Böylece daha sık müracaat edilen kaynaklar ön plana çıkarılarak tecvid tarihi alanında mesai sarf edecek araştırmacıların ve neşirlerin dikkatinin bu eserlere çekilmesi, bu kaynaklar üzerinde daha ayrıntılı akademik tahlil veya neşirlerin yapılmasına vesile olunması çalışmamızın tali amaçları arasındadır.

B. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

“Cumhuriyet Dönemi Tecvid Kitaplarının Kaynakları” başlıklı çalışmamız, 1923 sonrasında Türkiye’de Türkçe olarak kaleme alınan tecvid kitapları ile sınırlı olacaktır. Cumhuriyet öncesinde gerek Osmanlıca gerekse de Arapça dillerinde yazılmış çok zengin bir tecvid literatürü bulunmaktadır. Bu literatürün kaynaklarını tespit etmek, çok daha geniş bir çalışmanın konusu olabilecek şekilde kapsamlı olduğu için yüksek lisans tezi

mahiyetindeki çalışmamıza dahil edilmemiştir. Aynı şekilde Türkiye haricindeki ülkelerde diğer dillerde yazılan tecvid kitapları da tezimizde kapsam dışı tutulmuştur.

Cumhuriyet döneminde Türkiye’de yapılan tercüme ve tahkik çalışmaları da, asıl kitaplarının yukarıda belirtilen kapsam dışında olması sebebiyle, araştırmamızda tahlil edilmeyecektir.

Ayrıca cumhuriyet döneminde Türkiye’de neşredilmiş olmalarına rağmen tecvid ilmine özel olmayan eserler de çalışmamızda incelenmeyecektir. Mesela dört bölümlük bir kitabın sadece bir bölümünde tecvid konuları yer alıyorsa, tecvide özel çalışmalara yoğunlaşabilmek için bu tür eserleri kapsam dışı bırakmak durumunda kaldık. Örneğin H. Yaşar Ermiş’in *Tecvitli Kolay Kur’an Dili*, Ferhan İnan’ın *İnan Tecvidi* ile Kemal Güran’ın *Kendi Kendine Kuran Okulu* adlı eserlerini bu sebeple çalışmamıza dahil etmedik. İstisna olarak Münif Çelebi’nin *Kur’an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri (Tecvid)* adlı eserini, elifbâ cüzü içermesine rağmen, cumhuriyet döneminde yeni harflerle yazılan ilk elifbâ ve ilk tecvid kitabı olması sebebiyle çalışmamız kapsamı dışında bırakmadık. Aynı şekilde Muhammed Tayyib Okıç’ın *Kur’ân-ı Kerim’in Üslûb ve Kirâati* adlı eseri bu şekilde olmasına rağmen çalışmamızda incelemeye karar verdik. Çünkü bu eserin diğer kitaplara göre farklı kaynaklardan da istifade edilerek yazılması ve kendisinden sonra yazılan yedi tecvid kitabına kaynaklık etmiş olması istisna olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatini bizde uyandırdı, bu sebeple çalışmamız kapsamı dışında mütalaa etmedik. Son olarak Davut Kaya’nın *Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni* adlı eserinin ikinci bölümü elifbâ cüzü içermesine rağmen konuların çoğunluğunun tecvid bahislerinden oluşması sebebiyle çalışmamıza dahil ettik.

Yine normalde çalışmamız kapsamında olması gerekirken piyasada çok sayıda bulunan küçük hacimli kaynaksız tecvid kitaplarının önemli bir kısmını kapsam dışında bıraktık. Çünkü bu tür çalışmalardan beş tanesini inceledikten sonra kaynak belirtilmeden yazıldıkları için çalışmamıza bir veri sunmadıklarını gördük. Bunun üzerine vakit ve emek kaybı olmaması için bize katkı sunmayan bu çalışmalardan henüz ayrıntılı incelemediklerimizi çalışmamıza almamaya karar verdik. Örneğin Hüseyin Kaleli’nin *Alıştırılmalı Açık Tecvid* ile Yusuf Tavaslı’nın *Sualli Cevaplı Tecvid Dersleri* adlı eserleri bu sebeple çalışma kapsamına alınmamıştır. Yine aynı sebepten dolayı Milli Eğitim

Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından okullar ve kurslarda ders materyali olarak hazırlanan kitaplar da tezimizin kapsamında değildir.

Geriye kalan tecvid eserlerinden temin edilebilen tüm kitaplar çalışmada incelenmeye, kaynakları tespit edilip sonuca varılmaya gayret edilmiştir. Ancak bir yazarın kaynaklarının bir eserinden diğerine çok önemli değişiklik arz etmeyeceği düşünülerek, Sıtkı Gülle ve Rahim Tuğral gibi bu alanda çok eser vermiş müelliflerin sadece bir eserinin incelenmesiyle yetinilmiştir.

Nihayetinde tez çalışmamızda bu kapsama giren 35 kitap incelenmiş, bu eserlerin kaynakları üzerinden cumhuriyet dönemi tecvid yazımının kaynaklarının tespiti yapılmıştır.

B. TAKİP EDİLEN METOD

Cumhuriyet döneminde yazılan Türkçe tecvid kitaplarının kaynaklarını belirlemeye yönelik olan çalışmamızda öncelikle literatür tespiti yapılmıştır. Kapsam içerisinde mütalaa edilen kitapların temininden sonra kaynakların incelenmesine geçilmiştir.

Bir eserin kaynaklarının tespitinde öncelikle müellifin bibliyografyası esas alınmıştır. Bibliyografya müellifin tüm kaynaklarını kapsıyorsa metin içerisinde tarama yapılmamıştır. Bu kitapların kaynak listesi verilirken her bir kaynak için dipnotta eserin neresinde geçtiği belirtilmemiştir.

Bibliyografya içermeyen kitaplarda ise dipnotlardan veya metin içerisinde kaynak tespiti yoluna gidilmiş, müellifin zikrettiği kaynaklar listelenmiştir. Bu tür eserlerde her bir kaynağın geçtiği sayfa dipnotta belirtilmiştir.

Kaynaklar listesi oluşturulurken akademik çalışmalardaki dipnot sıralaması esas alınmış; önce kitaplar, sonra makaleler, en son da ansiklopedi maddeleri sıralanmıştır.

Listeleme esnasında müelliflerin bazen eser veya şahıs ismini yanlış yazdığı, kitabı yanlış kişiye nispet ettiği görülebilmektedir. Bu tür yerlerde hatalar düzeltilerek

liste oluşturmaya gayret edilmiştir. Kimliği tespit edilemeyen yazarlar veya hakkında bilgi bulunamayan eserler müellifin yazdığı şekilde listeye alınmıştır.

Tecvid kitaplarının telifinde sadece tecvid ve kıraat kaynaklarından istifade edilmemiş; tefsirlerden hadis kitaplarına, sözlüklerden fıkıh kitaplarına, tarih ansiklopedilerinden bibliyografik eserlere, tabakatlardan kelim kitaplarına kadar çok geniş bir sahada kaynaklar tecvid kitaplarının yazımına etki etmiştir. Bizim çalışmamız sadece bu kitaplardan tecvid ve kıraat alanı ile sınırlı olacaktır. Ele alınan eserin diğer kaynakları, tecvid ve kıraat eserleri listesinin sonunda kısaca ifade edilmiş, ancak en sonda yapılan genel değerlendirmede dikkate alınmamıştır.

Eser bazında çıkarılan kaynak listeleri bir Excel tablosunda birleştirilmiş, böylece yatay değerlendirme imkânı bulunarak daha çok müracaat edilen eserler tespit edilebilmiştir.

Çalışmamızın odağını oluşturan bu bilgiler işlendikten sonra okuyucunun zihnini konuya hazırlayacak olan birinci bölümün yazımına geçilmiş, bu bölümde tecvid eserlerinin yazım sebepleri ve tecvid dersinin verildiği kurumlar hakkında bilgi verildikten sonra ele alınan eserlerin kısa tanıtımına geçilmiştir. Her bir kitabın ismi, müellifi, hacmi ve telif tarihi hakkında bilgi verilmiş; literatürün tarihsel seyrinin görülebilmesi için tespit edilen en eski tarih başlıkta parantez içerisinde ifade edilmiştir. Bu bilgilerin ardından eserin muhtevası özet bir şekilde sunulmuştur. İçerik yazılırken tecvid terimlerinin imlâsında müelliflerin tercihleri muhafaza edilmeye çalışılmış, çok bariz yazım yanlışları varsa bunlar düzeltilerek çalışma metnine aktarılmıştır. Son olarak müellifin eserdeki üslubuna kısaca değinilmiştir.

C. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIşMALAR

Yaptığımız literatür taraması sonucunda cumhuriyet döneminde yazılan tecvid kitaplarının kaynaklarını tespite yönelik bir akademik çalışmaya rastlayamadık. Bunun yanı sıra bizim araştırmamızla ilgili bazı çalışmaların yapıldığı da görülmektedir.

Konumuza en yakın çalışma Kevser Düzcán tarafından hazırlanmakta olan *Cumhuriyet Dönemi Türkçe Tecvid Çalışmaları* adlı yüksek lisans tezidir (Marmara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman: Doç. Dr. Mehmet Emin Maşalı). Tamamlanmadığı için içeriği hakkında bilgi sahibi olamadığımız bu çalışma, literatürü tespiti yönelik olması bakımından bizim tezimizden farklı olacaktır.

Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen tarafından *II. Uluslararası Kıraat Sempozyumu*'nda (İstanbul 2017) sunulan “Osmanlı-Cumhuriyet Dönemi Tecvid Literatürünün Mukayesesi ve Türkçe Tecvid Kitapları” başlıklı tebliğ de konumuza yakın bir başka çalışma olarak ayrıca dile getirilmelidir. Ancak yukarıdaki yüksek lisans tezi gibi dönemin eserlerinin kaynaklarına özel olmayıp daha çok literatür tespiti yapması, bunun yanında cumhuriyet öncesi dönem ile mukayese yapmış olması bizim çalışmamızdan farklılık arz etmektedir.

Cumhuriyet öncesi dönem için benzer literatür çalışmaları yapılmıştır. Ali İpek ve Güler Alioğlu'nun müştereken hazırladığı *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Tecvid ve Usul-i Fıkh Eserler* adlı kitap (Erzurum 1987) ile yine Abdullah Emin Çimen tarafından sunulan “Osmanlı Dönemi Tecvid Çalışmaları” başlıklı tebliğ (*Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme Kurulu Tecvid Çalıştayı*, Kastamonu 2015) Osmanlı dönemi için literatür tespit çalışmalarıdır.

Bu çalışmalar haricinde cumhuriyet döneminde yazılan tecvid kitaplarını veya yazarlarını inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaları şöyle sıralayabiliriz:

1. Ayşe Elif Apuhan, *Ali Rıza Sağman ve Tecvid-Tilavet Anlayışı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018.

2. Nurullah Çelebi, *Sıtkı Gülle'nin Kur'ân-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmindeki Yeri*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019.

BİRİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TECVİD YAZIMI

A. Tecvid Eserlerinin Yazım Sebepleri

Cumhuriyet dönemi tecvid literatürünü oluşturan eserlerin müellifleri tarafından kaleme alınması, bazı sebeplere binaen gerçekleşmiştir. Kitapların önsözlerinde müellifleri tarafından genellikle dile getirilen bu sebepleri şöyle özetlemek mümkündür:

Tecvid müellifleri genellikle tecvid ilminin önemine vurgu yaparak Kur'an-ı Kerim'i hakkıyla tilavet edebilmenin olmazsa olmaz şartı olan tecvid bilgisinin gerekliliğine dikkat çekerler. Bu gerekliliği yerine getirmek isteyenlere yardımcı olmak, onlara faydalı olmak, onların tecvid öğrenmelerini sağlamak, böylece Kur'an'ın hakkıyla okunduğunu duymak gibi gerekçeler tecvid telifinde en çok dile getirilen sebepler arasındadır. Örneğin tecvid yazarlarından Münif Çelebi, Celaleddin Karakılıç, Ferhan İnan, M. Salih Tanrıbuyruğu, Kadir Temir, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Alican Dağdeviren, Mehmet Adıgüzel ve Abdurrahman Ensari eserlerinin telifini bu sebebe bağlayarak izah etmişlerdir.¹

Benzer bir yazım sebebi olarak tecvid ilminin zaruri ilimlerden olması müellifi bu alanda bir eser telif etme yükümlülüğü hissetmesine neden olabilmektedir. Bu durumda müellif yükümlülüğünü yerine getirmek için tecvid alanında bir kitap yazımına girişebilir.

¹ Çelebi, Münif, *Kur'an Dili Alfabesi ve Okuma Kaideleri (Tecvid)*, 4. baskı, Yeni Matbaa, Ankara 1952, s. 9; Karakılıç, Celaleddin, *Tecvid İlmî Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri*, 4. baskı, Ankara 1982, s. 5; İnan, Ferhan, *İnan Tecvidi Kur'an-ı Kerim Okuma Kaideleri*, Ankara ts., s. 4; Tanrıbuyruğu, M. Salih, *Kur'an Tecvidi*, 7. baskı, Fatih Gençlik Matbaa İşletmesi, İstanbul 1976, s. 4; Temir, Kadir, *Tecvid - Kur'an-ı Kerim Okuma Âdâbı ve Usulleri*, Yasin Yayınevi, İstanbul ts., s. 4; Çetin, Abdurrahman, *Kur'an Okuma Esasları*, 13. baskı, Emin Yayınları, Bursa 2012, s. 13; Sarı, Mehmet Ali, *Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfi Yayınları, İstanbul 2011, s. 9-10; Madazlı, Ahmet, *Tecvid İlmî*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1994, s. VI; Dağdeviren, Alican, *Kur'an Okuma Sanatı Tecvid*, Işık Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 16; Adıgüzel, Mehmet, *Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti*, 4. baskı, Dönem Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 10; Ensari, Abdurrahman, *Temel Tecvid Kuralları*, Nida Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 9.

Nitekim Sıtkı Gülle, tecvid telifinin bilenler için bir görev olduğunu ifade ederek eserini bu sebeple kaleme aldığına işaret etmektedir.²

Kur'ân tilavetinin ibadet niteliğinde olması ve bunun hakkıyla edasının da tecvid ilminden geçmesi sebebiyle müellifler bu alanda eser telifini bir hizmet olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla çok sayıda müellif, Kur'an'a hizmet etme gayesiyle eserini yazdığını ifade etmiştir. Örneğin Münif Çelebi, M. Tevfik Mollamehmetoğlu, Yakup İskender, Yusuf Tavaslı, Mehmed Sayan ve Hüseyin Kaleli eserlerini hizmet şuuruyla kaleme alan müelliflere örnek olarak zikredilebilir.³

Müellifin, istediği nitelikte bir çalışmayı piyasada bulamaması da yeni bir eser telif etmesinin sebepleri arasında sayılabilir. Zira tüm literatürde veya en azından o toplumda varlığına ihtiyaç duyulan bir eseri kaleme almak istemesi doğal bir reaksiyon olacaktır. Mesela literatürün ilk örneklerinden biri olan Osman Nuri Koçbeker'in *Yeni Tatbikatlı Tecvid*'i Kur'an'ı hakkında okumayanların olduğu bir ortamda usulüne uygun okunmasını sağlayacak bir eser bulunmadığı için kaleme alınmıştır.⁴

Bazen de o alanda yazılmış eserler bulunmasına rağmen mevcut kitapların dilinin, kapsamının veya konu sıralamasının istenildiği gibi olmaması sebebiyle de yeni bir telif girişilebilmektedir. Örneğin Hasan Hüseyin Varol derslerinde takip edecek kitap arayışı içerisinde olmuş, mevcut çalışmalar istediği niteliklere sahip olmayınca kendisi bir kitap yazmayı tercih etmiştir.⁵ Süreyya Şahin, Rahim Tuğral ve Yavuz Fırat'ın eserlerini telifte de aynı sebep etkili olmuştur.⁶

² Gülle, Sıtkı, *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvîd İlmi*, Huzur Yayınları, İstanbul 2005, s. 1-2.

³ Çelebi, *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri*, s. 8; Mollamehmetoğlu, M. Tevfik, *Mollazâde Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, Aksiseda Matbaası, İstanbul 1970, s. 3; İskender, Yakup, *Sualli Cevaplı Tecvit*, Yeni İlahiyat Kitabevi Yayınları, Ankara 1971, s. 4; Tavaslı, Yusuf, *Kur'ân Talebelerine Sualli Cevaplı Tecvid Dersleri*, yy. ts., s. 4; Sayan, Mehmed, *Kıraatin Ziyneti Karabaş Tecvidi*, 3. baskı, Kitap Dünyası, Konya 2002, s. 1; Kaleli, Hüseyin, *Alıştırmalı Açık Tecvid*, Dizgi Ofset, Konya 2008, s. 3.

⁴ Koçbeker, Osman Nuri, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, Ülkü Basımevi, Konya 1953, s. 4-5.

⁵ Varol, Hasan Hüseyin, *Yeni Karabaş Tecvidi*, 19. baskı, Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, Konya 2018, s. 11-12.

⁶ Şahin, Süreyya, *Tam ve Kolay Tecvîd*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1964, s. 3; Tuğral, Rahim, *Ana Hatlarıyla Kur'an Tecvidi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İzmir 2013, s. 3; Fırat, Yavuz, *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, Tezmer Kitap Kırtasiye, Kayseri 2014, s. x-xi.

Yine benzer bir sebep olarak kaynak kitap olabilecek geniş hacimli, ayrıntılı bir esere olan ihtiyaç da yeni bir telif vesile olabilir. Örneğin İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı büyük çalışması, bu hacimdeki bir kaynağın piyasada bulunamaması nedeniyle telif edilmiştir.⁷

Bazen de müellif özel bir sebep belirtmeksizin salt ders kitabı materyali ihtiyacını eserinin yazımının sebebi olarak ifade etmiş olabilmektedir. Örneğin Davut Kaya ve Ömer Çakılcı'nın kitapları bu şekilde kaleme alınan kitaplardandır. Hatta Davut Kaya sadece öğrenciler için değil, öğreticiler için de bir rehber olarak eserini yazdığı ifade etmektedir.⁸

Eser yazımının bir diğer genel sebebi de, müelliften istekte bulunulmasıdır. Mesela bir hocadan ders alan öğrenciler hocalarının verdiği ilave bilgileri bir kitapta toplamasını talep edebilmektedirler. Öğrencilerinin isteğini geri çevirmeyen hoca, bu işe girişmiş olabilmektedir. Tecvid alanında da bunun örnekleri görülmektedir. Mesela Ramazan Pakdil, Sıtkı Güllü ve Yavuz Fırat eserlerini öğrencilerinin istekleri ile kaleme aldıklarını ifade etmektedirler.⁹ Aynı şekilde yazarın arkadaşlarının teşviki ile de eser yazılabilmektedir.¹⁰

Bazen de tecvid kitapları hocanın talebesini veya bir talebe grubunu teşviki ile kaleme alınabilmektedir. Örneğin Zeycan Aydın'ın eseri müellifin hocasının, Elmalılı Hamdi Yazır Kur'an Akademisi bayan asistan sınıfı tarafından yapılan *Tecvid Risâlesi* adlı çalışma da, danışman hocaları Fatih Çollak'ın teşvikleri ile hazırlanmıştır.¹¹

⁷ Karaçam, İsmail, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*, 12. baskı, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, s. 13.

⁸ Kaya, Davut, *Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni*, Sefa Yayıncılık, Ankara ts., s. 7; Çakılcı, Ömer, *Kur'an Talebeleri İçin Tecvid Kitabı*, Hüner Yayınevi, Konya 2018, s. 9.

⁹ Pakdil, Ramazan, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, 2. baskı, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, s. 17; Güllü, *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmî*, s. 1; Fırat, *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, s. xi.

¹⁰ Örneğin bkz. Tavaslı, *Tecvid Dersleri*, s. 4; Güllü, *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmî*, s. 1.

¹¹ Aydın, Zeycan, *Tecvid Kitabı*, 10. baskı, el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, İstanbul 2018, s. 3; Yazgu, Özlem vd., *Tecvid Risâlesi*, Üsküdar Yayınevi, İstanbul 2012, s. 9.

B. Tecvid Dersinin Okutulduğu Kurumlar

Ülkemizde tecvid eğitiminin başlangıcı şüphesiz ki cumhuriyet döneminden çok öncelere dayanmaktadır. Bu toprakların İslam yurdu haline gelmesi ile birlikte müslümanlar Kur'an eğitimi içerisinde tecvid müfredatını yeni nesillere aktarma gayreti içerisinde olmuş; bireysel gayretlerin eseri olan özel derslerin haricinde, devletin kurduğu ve desteklediği resmi kurumlar aracılığı ile yüzyıllar boyunca Kur'an ve tecvid eğitimi yurdumuzda yapılagelmiştir. Osmanlı devletinden alınan bu tedris mirası, yeri ve şekli değişse de cumhuriyet döneminde de muhafaza edilmiş, milletimizin Kur'an'a olan ilgisi her daim devam etmiştir.

Cumhuriyet döneminde genel olarak din eğitimi, özel olarak da Kur'an öğretimi bazı dönemlerde kesintiye uğrasa da birçok kurum aracılığı ile yürütülmüştür. Kur'an öğretiminin bir parçası olarak tecvid müfredatı bu kurumlar aracılığı ile öğrencilere aktarılmıştır. Dönemin tecvid literatürünün teşekkülünde etkisi olduğunu düşündüğümüz için bu kurumlara da kısaca değinmek istiyoruz.

Kur'an öğretimine özel kurumlar olarak Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Kur'an kursları, tecvid öğretiminin yapıldığı yerlerin başında gelmektedir. Cumhuriyet döneminde ilk olarak 1925 yılında Kur'an ve hafızlık eğitimi için dâru'l-huffâzlar kurulmuş, fakat sadece on yerde açılmasına izin verilen ve tahsisat çıkarılan bu kurumların bir kısmı teşekkül etmeye dahi fırsat bulamadan 1926 tarihli bir kararla kapatılmıştır. Bunda Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sıkı bir şekilde uygulayan Maarif Vekaleti'nin (Milli Eğitim Bakanlığı) yoğun karşı çıkışlarının ve üst makamlar nezdindeki teşebbüslerinin etkisi büyüktür.¹² Ancak bu kararla oluşan Kur'an ve hafızlık eğitim kurumu boşluğu, 1932 yılında yeni bir kurumun açılmasına sebep olmuştur. Hıfz dershaneleri adlı bu kurum, sadece dokuz ilde ve sadece birer hoca ile çok sınırlı olarak faaliyet yürütmüştür. Sayıları zaman içerisinde küçük değişiklik gösteren hıfz

¹² Zengin, Zeki Salih, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11/2, 2011, s. 6-10.

dershaneleri, Kur'an öğretiminin çok sıkıntılı olduğu dönemlerde yoğun takibat altında sınırlı sayıda da olsa faaliyet gösterebilmişlerdir.¹³

1963 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın girişimleri ile daha resmi bir hüviyete kavuşması planlanan Kur'an kursları, 1965 yılında çıkarılan 633 sayılı kanun ve 1971 yılında çıkarılan Kur'an Kursları Yönetmeliği ile resmi kurumlar halini almıştır.¹⁴ Önündeki engellerin kalkması ile bu kurslara halkın teveccühü olmuş, bizzat halk tarafından yapılan binalar kurs olması amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'na devredilmeye başlanmış, öğreticileri için devlet tarafından kadrolar tahsis edilmiş, neticede günümüzdeki gibi resmi ve sistemli kurumlar halini almıştır.

Cumhuriyetin ilk yılları ile 28 Şubat dönemi gibi bazı yıllarda Kur'an kurslarının hedef kitlesi ilkökul sonrası yaştaki öğrenciler ile sınırlı olmuş iken, günümüzde çok çeşitli yaş gruplarına hitap eden Kur'an kursları olduğu görülmektedir. Özellikle son yıllarda İhtiyaç Odaklı Kur'an Kursları Öğretim Programı ile yaşı büyük olan vatandaşlara da hitap edilmiş, onların istekleri doğrultusunda akşamları veya hafta sonlarında bile resmi Kur'an derslerinin verilmesine imkân tanınmıştır. Son yıllarda kurslar okul öncesi dönemdeki çocuklara da ulaşmaya başlamıştır. Dört ila altı yaşlarındaki çocuklara Kur'an öğretimi veren resmi kursların sayısının yıldan yıla artış gösterdiği görülmektedir.

Kur'an kurslarındaki müfredatı zaman içerisinde değişiklik arz eden tecvid öğretimi, günümüzde hafızlık öncesi yüzünden Kur'an eğitimi ile eş zamanlı olarak veya yaz programlarında yapılmaktadır. Bu öğretimde genel olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı program ve materyaller kullanılmaktadır.

Günümüzde Kur'an öğretiminin yapıldığı bir diğer kurum, İmam Hatip Ortaokulları ve İmam Hatip Liseleridir. Toplumun imam ve hatip ihtiyacını karşılamak için kurulan bu okulların cumhuriyet dönemindeki ilk örnekleri 1923 yılında 29 yerde açılan İmam ve Hatip Mektepleridir. Yıllar içerisinde toplam 33 farklı yerde faaliyet

¹³ Öcal, Mustafa, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, sy. 6, 1999, s. 211; Zengin, "Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi", s. 11. Ayrıca bkz. Çağrı, Mustafa, "Kuran Kursu", *DİA*, Ankara 2002, XXVI, 424.

¹⁴ Zengin, "Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi", s. 16, 18.

gösteren bu kuruluşlar bir süre sonra Milli Eğitim Bakanlığının olumsuz politikaları sebebiyle kapanmanın eşiğine gelmiş, son iki okul için de 1930 yılında kapatılma kararı alınarak bu okullar tarihteki yerini almışlardır.¹⁵

15-20 yıllık bir ara dönemden sonra tek parti iktidarı geri adım atarak, toplumun ihtiyaç duyduğu dini hizmetleri yerine getirmek üzere imam ve hatipler yetiştirecek kurumlara yeşil ışık yakmış; 1948'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak sadece 10 haftalık bir programın tatbik edileceği İmam ve Hatip Kursları açılmıştır. 50 kadar yerde açılan bu kurslar verimli olmadığı için bir müddet sonra kapanmak zorunda kalmıştır.¹⁶

Tarihler 1951 yılını gösterdiği zaman Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda din eğitim açısından önemli bir gelişme olmuş, Demokrat Parti iktidarının getirdiği rahatlama ile müfredatında Kur'an derslerinin de yer alacağı İmam Hatip Okulları açılmıştır.¹⁷ Önce ortaokul, ortaokullar mezun verince de lise kısmı açılan İmam Hatip Okulları kısa zamanda halkın teveccühüne mazhar olmuş, kısa zamanda çok sayıda İmam Hatip Okulu açılarak dini dersler içerisinde Kur'an öğretimi yapılan kurumlar arasında yerini almıştır. 1973 yılına kadar İmam Hatip Okulları mezunları diğer lise mezunları ile aynı haklara sahip değil iken, örneğin Yüksek İslam Enstitüleri hariç üniversite bölümlerine gidemezken bu yıl yapılan değişiklik ile İmam Hatip Okulları, İmam Hatip Liselerine dönüşmüş, böylece mezunları için diğer üniversite bölümlerinin kapıları da açılmıştır.¹⁸

İmam Hatip Ortaokulları ve Liselerine olan rağbet yıllar yılı artarak devam ederken 28 Şubat süreci buna ket vurmuş, sekiz yıllık kesintisiz eğitim ile birlikte diğer ortaokullar gibi İmam Hatip Ortaokulları da kapatılmış, lise kısmı ise üniversite sınavındaki puan kesintisi sebebiyle öğrenci bulmakta zorluk çekmeye başlamıştır. 28 Şubat döneminin etkisini yitirmesi ile birlikte tersine bir durum söz konusu olmuş,

¹⁵ Öcal, Mustafa, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 7, 1998, s. 242-243; Öcal, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", s. 204, 205-206.

¹⁶ Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", s. 245-246.

¹⁷ Öcal, "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", s. 216.

¹⁸ Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", s. 246, 247; Yılmaz, Hakkı, "Eğitim Sistemi İçerisinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri ve Tarihçesi", *II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2003, s. 524.

ortaokulların tekrar açılması ile birlikte son yıllarda çok sayıda İmam Hatip Ortaokulu ve İmam Hatip Lisesi tekrar açılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak eğitim veren İmam Hatip Ortaokulları ve Liselerinde genel müfredatın %40'ını oluşturan dini dersler içerisinde Kur'an dersi daima mevcut olmuştur. Kur'an öğretiminin içerisinde tecvid bilgilerinin de verildiği bu derslerde Bakanlığın belirlediği müfredat konuları takip edilmektedir.

Yükseköğretim kurumları içerisinde Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri Kur'an öğretiminin lisans seviyesinde yapıldığı eğitim kurumlarından. Bu kurumların cumhuriyet dönemindeki ilk örneği 1924 yılındaki Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesi gereğince aynı yıl Dâru'l-fünûn'a (İstanbul Üniversitesi) bağlı olarak bir İlahiyat Fakültesi açılmıştır. Kur'an derslerinin de olduğu bu fakülte öğrenci yokluğu bahane edilerek 1933 yılında kapatılmış,¹⁹ bunun yerine Edebiyat Fakültesi'ne bağlı bir İslami İlimler Enstitüsü açılmış olsa da 1936 yılına kadar faaliyet gösterebilmiştir.²⁰

1940'lı yılların sonunda tek parti iktidarının bazı din eğitimi kurumlarını açmaya karar vermesi üzerine 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. 1951 yılında İmam Hatip Okulları açılmasına rağmen 1973 yılına kadar sadece düz lise mezunlarını öğrenci olarak kabul eden fakülte, aynı tarihten itibaren İmam Hatip Liselerinden de öğrenci almaya başlamıştır.²¹

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi uzun yıllar Türkiye'nin tek İlahiyat Fakültesi olsa da yüksek dini eğitim veren Yüksek İslam Enstitüleri de bulunmakta idi. İlki 1959 yılında İstanbul'da açılan²² bu kurumların sayısı 1980'e kadar sekize ulaşmıştır.²³ Yüksek İslam Enstitüleri de Kur'an ve ona bağlı olarak tecvid derslerinin verildiği bir diğer yükseköğretim kurumudur. Yine 1971 yılında Atatürk Üniversitesi'ne

¹⁹ Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", s. 242, 243.

²⁰ Dinçer, Nahit, "Orta Öğretim Reformu ve İmam-Hatip Okulları", *Diyanet Dergisi*, cilt: 10, sy. 104-105, s. 55.

²¹ Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", s. 251.

²² Topaloğlu, Bekir, "Yüksek İslam Enstitülerinin 13. Kuruluş Yılı Münasebetiyle", *İslam Medeniyeti Mecmuası*, sy. 28, 1973, s. 26.

²³ Ayhan, Halis, "İlahiyat Fakültesi", *DİA*, İstanbul 2000, XXII, 71.

bağlı olarak kurulan İslami İlimler Fakültesi bu isimdeki tek fakülte olarak on yıl kadar yüksek dini eğitim veren bir başka kurum olarak varlık göstermiştir.

1980 ihtilalinden sonra Türkiye’de üniversitelerin yapılanmasında ciddi değişiklikler yapıldı. Bu kapsamda 1982 yılında Yüksek İslam Enstitüleri ve İslami İlimler Fakültesi, isim birliğine gidilerek İlahiyat Fakültelerine çevrildi. Daha önce bir üniversite çatısında olmayan Yüksek İslam Enstitüleri de birer üniversiteye bağlanarak fakülte statüsü elde etmişlerdir.²⁴ 1982 yılında sayıları sekiz olan İlahiyat Fakülteleri, yakın tarihlerde açılan İslami İlimler Fakülteleri ile birlikte yüzün üzerindeki fakülte sayısı ile yüksek dini öğretim veren en önemli kurumlar haline gelmiştir.

Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri müfredatları içerisinde daima Kur’an-ı Kerim dersleri bulunmuştur. Genel program içerisindeki yeri ve oranı, zaman içerisinde değişiklik arz etmekle birlikte şu an dört yıllık eğitim boyunca devamlı surette Kur’an öğretimi yapılmaktadır. Bu müfredat içerisinde tecvid konuları daha çok ilk yıllarda işlenmektedir.

Bu kurumlar haricinde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde göreve başlayan imam hatip, müezzin kayyım ve Kur’an kursu öğreticilerinin zorunlu olarak tabi tutulduğu hizmet içi eğitim kurslarında da tecvid öğretimi yapılmaktadır. Mevcut görevliler içerisinde de idarece ihtiyaç görülmesi halinde ek hizmet içi kursları düzenlenebilmekte, bu kurslar bünyesinde de tecvid dersleri görülebilmektedir. Ayrıca yine görevliler arasından gayretli ve başarılı görülenler eğitim merkezleri bünyesinde altı ay süresince verilen tashih-i huruf kurslarına alınmakta, bu kurslar içerisinde yoğun ve nitelikli bir tecvid öğretimi yapılmaktadır. Yine Diyanet İşleri Başkanlığının üç yıl sürede verdiği ihtisas eğitimi programı kapsamında ve yine üç-dört yıl süreyle verilen kıraat-i aşere kurslarında da tecvid müfredatı işlenmektedir.

Resmi kurumların haricinde gelenekten gelen özel ders usulü de devam ettirilmektedir. Fem-i muhsin olan hocalarından aldıkları eğitimi özel dersler vesilesi ile öğrencilerine aktaran Kur’an muallimleri aracılığı ile de tecvid öğretimi nitelikli bir şekilde yapılmaktadır. Hatta Kur’an öğretiminin yasaklandığı dönemlerde bile bu özel

²⁴ Öcal, “Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi”, s. 253-254.

dersler gayri resmi olarak devam etmiş, Kur'an tedrisi silsilesi bu üstün gayretler sayesinde hiç kopmadan günümüze ulaşmayı başarmıştır.

Son olarak gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan yeni iletişim araçları kanalıyla da Kur'an ve tecvid öğretimi yapılmaya başlanmıştır. Radyo ve televiyon üzerinden geniş kitlelere hitap eden Kur'an derslerinin yanı sıra CD şeklindeki öğretim materyalleri de tecvid öğretiminin yeni yolları arasına girmiştir. Özellikle son yıllarda video şeklindeki derslerin internete yüklenmesi ile isteyen herkesin her daim Kur'an ve tecvid dersi alma imkânı doğmuştur. Teknolojinin daha da gelişmesi ve yaygınlaşması ile çok daha farklı öğretim yollarının geliştirilebileceği görülmektedir.

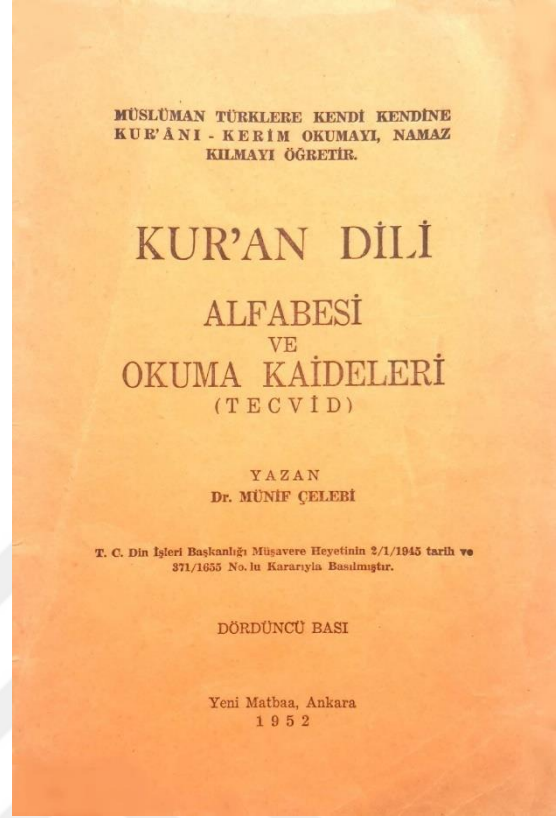
C. Tecvid Kitabı Yazan Müellifler ve Eserleri

Bu başlıkta Türkiye'de yazılan tecvid kitaplarını kronolojik olarak sıralayarak kısaca tanıtacağız:

1. Münif Çelebi - Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri (Tecvid) (1945)

Ankara Üniversitesi öğretim üyesi fizik profesörü Münif Çelebi (v. 1955) tarafından yazılan *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri (Tecvid)* adlı eser, cumhuriyet döneminde yeni harflerle yazılan ilk elifbâ ve ilk tecvid kitabıdır. Müellifinin Ankara'da saygın bir konumda olması eserin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından kontrol ve onayını almasını, devlet desteği ile basımını mümkün kılmıştır. 1948 yılında yapılan üçüncü baskısında hacmi genişleyen eserin elimizde bulunan dördüncü baskısı (1952), 112 sayfadan oluşmakta olup küçük-orta hacimli bir kitap olarak nitelendirilebilir.

Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kur'an-ı Kerim harfleri ile başlamakta olup elifbâ cüzü nitelenebilecek şekilde konular içermektedir. Esere üçüncü baskıyla birlikte ilave edilen²⁵ ikinci bölümde abdest, namaz gibi önemli ilmi hal konuları kısaca ele alınmıştır. Çalışmamızın konusu ile ilgili olan kısım eserin üçüncü bölümü olup tecvid konuları burada işlenmiştir. Bu bölümde sırasıyla uzun uzatma (medler), idgam, izhar, ihfa, dudak ihfası, iklab, kalkale, Allah kelimesinin okunuşu, râ'nın okunuşu, sekte, Secavend alametleri, bazı surelerdeki ilk ayetlerin okunuşu ve tilavet secdesi hakkında bilgi verilmiştir.

Eser cumhuriyet döneminde yeni harflerle yazılan ilk tecvid kitabı olduğu için Arapça kelimelerin Latin harfleriyle yazımında günümüzde örneğini göremediğimiz bir yazım üslubu benimsenmiştir. Türkçede tam karşılığı olmayan harflerden örneğin ض harfi **Q** ile, غ harfi (büyük ve kalın) **G** ile, ع harfi **E** ile, ق harfi **K** ile, peltek se ve zâl harfleri kesme işareti ile s' ve z' şeklinde gösterilmiştir. Benzer şekilde dört elif ile çekilecek yerler Latinize edilirken ⁴ simgesi kullanılmış (fı⁴ ehzeni), gunne yapılacak yerlerde de ⁿ şeklinde işaret koyulmuştur (minⁿ nârin). Dönemindeki Türkçeleştirme hareketlerinin etkisiyle tecvid terimlerinin Türkçe karşılığının verilmiş olduğu da eserde dikkat çekmektedir. Eserde genel olarak ağır olmayan, anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Harflerin anlatıldığı bölümde tablo içerisinde bilgilerin sistemli bir şekilde sunulmuş olması, örneklerin tablolara benzer şekilde düzenli olarak verilmesi okuyucunun ilgisini çekecek şekil unsurlarına örnek olarak zikredilebilir.

²⁵ Çelebi, *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri*, s. 10.

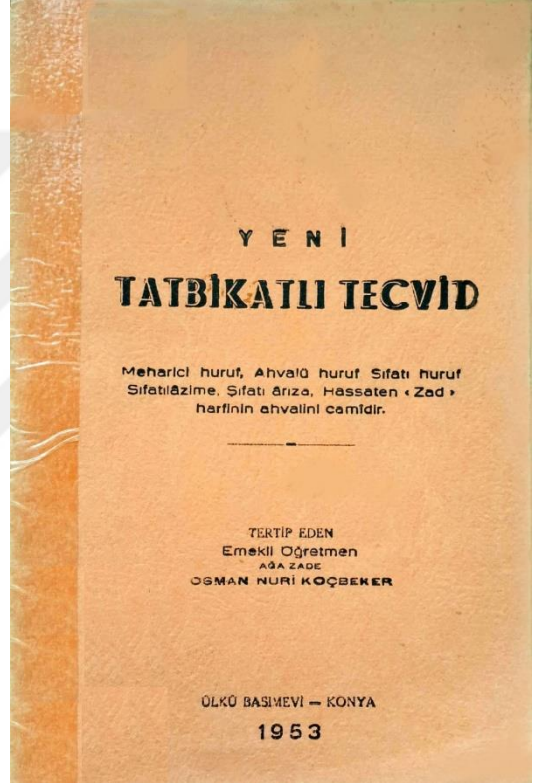
2. Osman Nuri Koçbeker - Yeni Tatbikatlı Tecvid (1949)

Yeni Tatbikatlı Tecvid cumhuriyet döneminin ilk tecvid eserlerinden biri olup Ağazade Osman Nuri Koçbeker (v. 1967) tarafından 1949 yılında yazılmış, 1953 ve 1958 yıllarında iki defa basılmıştır. 43 sayfadan oluşan bu kitabın müellifi, eserinin müsveddesini tamamladıktan sonra Şeyhulkurra Hacı Rahim Ongun ve Konya'nın meşhur camilerinin imamlarına arz etmiş, onların onayını alarak telifini tamamlamıştır.²⁶

Eserin kapağında “mehâric-i hurûf, ahvâl-i hurûf, sıfât-ı hurûf, sıfât-ı lâzime, sıfât-ı ârıza, hassaten zâd harfinin ahvâli” konularını içerdiği ifade edilmiştir. Kitabın içeriğine bakıldığında kapaktaki bu konulara ilaveten Kur'an-ı Kerim'in talimi, harflerin birbirleriyle kıyaslanması, Kur'an tilavetinde yapılan hatalar hakkında bilgiler verilmiştir.

Yeni Tatbikatlı Tecvid'de konular *Karabaş Tecvidi*'nde olduğu gibi soru cevap şeklindeki bir üslup ile ele alınmıştır. Bazı soruların cevapları rakamlar kullanılarak maddeler halinde sıralanmıştır. Eserin dili dönemine göre gayet sade olup günümüz için

bile anlaşılır bir dil tercih edildiği söylenebilir. Harflerin mahreçleri konusu işlenirken dönemin kitaplarında az bulunan bir metot takip edilmiş, resim üzerinde harfler gösterilerek konu görsel olarak da anlatılmıştır. Aynı şekilde harflerin halleri de şema ile okuyucuya sunulmuş olup düz nesir üslubunun monotonluğundan uzaklaşmıştır.

3. Ali Rıza Sağman – Sağman Tecvidi (1955)

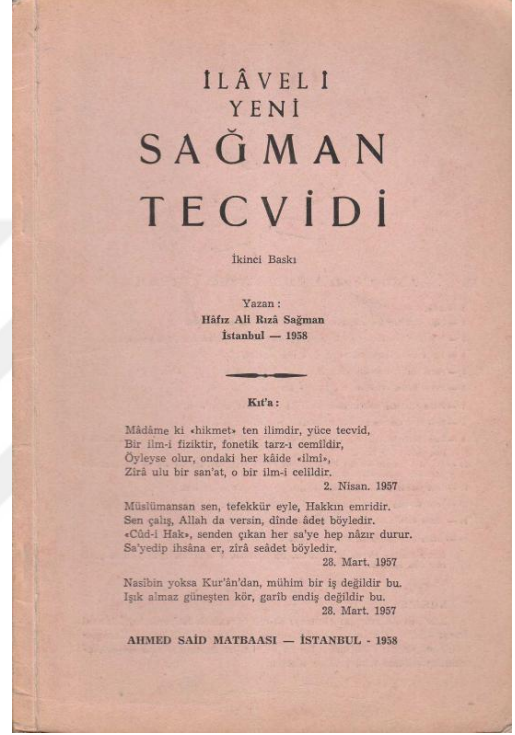
Hafız Ali Rıza Sağman tarafından yazılan *Sağman Tecvidi*'nin ilk baskısı 1955 yılında yapılmış olup 92 sayfadan müteşekkil küçük-orta hacimli bir eserdir. Ancak

²⁶ Koçbeker, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, s. 39.

müellif 1957 yılında *Yeni Sağman Tecvidi*, 1958 yılında da *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* adıyla eserinde değişiklikler yaparak yeni baskılar yapmıştır.²⁷ Bu son hali “ilaveli” ifadesini taşımasına rağmen 47 sayfalık bir hacme inmiş bulunmaktadır. İçerikleri karşılaştırıldığı zaman son halinde ilk baskıda bulunan bazı konuların çıkarılmış olduğu, ifadelerin sadeleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Bizim elimizde bulunan 1958 baskısının içeriği şu şekildedir: Eserin başında müellifin kendisine ait *Kur’ân Manzûmesi* adında bir şiir bulunmaktadır. Ardından tecvidin konusu, tarifi ve gayesi gibi konuların anlatıldığı bir giriş bulunmaktadır. Tecvid konuları medler ile başlamıştır. Medler konusunun içerisinde okunuş ölçüleri ile harfin bulunduğu haller konuları da işlenmiştir. Akabinde harflerin mahreçleri ve sıfatları ile ilgili tanımlar yapılmıştır. Ardından harf, ses doğrultuları, hareke, sükun ve sakin nun ile ilgili konular işlenmiş; sonrasında da idgamlar konusuna geçilmiştir. Ardından izhar-ı kameriyye, kalkale, lafza-i celâle, zamir, sekte, râ harfi ve okunma şekilleri, temsil yolları, dudak talimi, lahn, tilavet-musiki ve yan yana gelen harflerde okunma şekilleri konuları ele alınmıştır. Kitabın sonunda “Ağızda Ses İstikametlerinin Çeşnileri” başlığıyla bir plan yer almaktadır.

Ali Rıza Sağman’ın üslubuna gelince; döneminde revaçta olan dil akımının etkisi ile bazı tecvid terimlerinin Türkçe karşılıklarının ihdası eserde dikkat çeken hususlardandır. Müellif bazen bu konuda söyleyeceği hususları dipnotta uzunca dile getirmektedir. Müellifin şiirle olan yakın münasebeti eserin girişindeki manzumede kendisine yer bulmuştur. Bu hususların haricinde konuların işlenmesinde klasik usul takip edilmiştir. Başlıklar numaralandırma usulü ile birbirinden ayrılmış, başlık altında konular

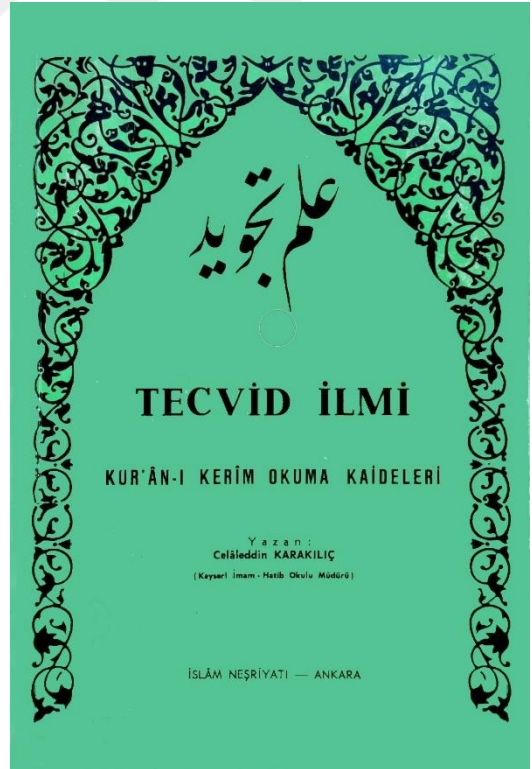
²⁷ Eserin bundan sonraki baskıları içerik olarak *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* ile aynı olmasına rağmen “İlaveli Yeni” ifadesi kaldırılarak sadece *Sağman Tecvidi* ismini taşımaktadır.

izah edilmiştir. Eser İmam Hatip Okulunda ders kitabı olarak tasarlandığı için tüm içerik derslere bölünerek sunulmuş, öğrencilerin dersi tekrar etmesi için her dersin sonunda alıştırmalara ve sorulara yer verilmiştir. Eser düz yazı şeklinde yazılmış olup şema, şekil ve çizimlerden istifade edilmemiştir.

4. Celaleddin Karakılıç - Tecvid İlmî (1961)

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olup Hafız Mümin Akan'dan kıraat dersleri alan Celaleddin Karakılıç'ın kaleminden çıkan *Tecvid İlmî Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri*, cumhuriyet döneminde yazılan tecvid eserleri içerisinde yazıldığı tarih ve hacmiyle dikkat çeken bir çalışmadır. Eserin ilk baskısı 1961 tarihli olup 2013 yılında sekizinci baskıya ulaşmış olması bu alanda çalışan araştırmacıların tecevvühüne mahzar olduğunu göstermektedir. Alanın duayenlerinden Hasan Basri Çantay'ın yazdığı takdim yazısında müellifi tebrik edip kitabı hararetle tavsiye etmiş olması,²⁸ eserin önemini göstermek için yeterlidir.

Eserin elimizde bulunan dördüncü baskısı 204 sayfadan oluşmakta olup yedi bölümden müteşekkildir. Birinci bölümde tecvid ilmiyle ilgili genel bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde harflerin mahreçleri ve sıfatları anlatılırken üçüncü bölümde med ve idgam bahisleri ile lafzatullah, sekte, zamir, vakıf, vasıl, işmam, imale, teshil, ihtilas vb. konular ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde lahn konusu, beşinci bölümde Kur'an-ı Kerim kıraatine dair diğer bazı hususlar, altıncı bölümde tahvil-i edâ ve tahzîn-i sadâ ile okunacak ayetler anlatılırken son bölümde kıraat ilmi, meşhur kurrallar ve kıraat literatürü yer almaktadır.

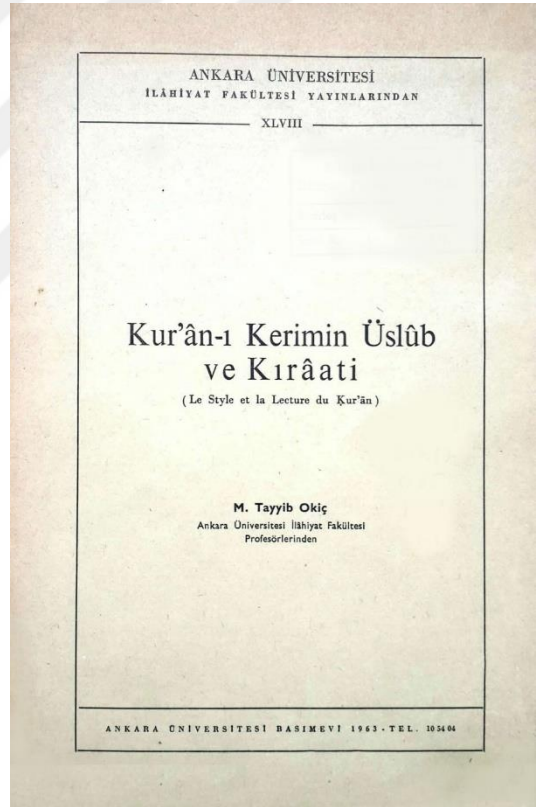
²⁸ Karakılıç, *Tecvid İlmî*, s. 3.

Müellif eserinde konuları ele alırken önce tanım yapmakta, sonra açıklayıcı bilgiler verdikten sonra misaller zikretmektedir. Bazen konu arasında “ihtar” kelimesini kullanarak notlar aktarmakta, okuyucunun bilmesini istediği inceliklere bu şekilde dikkat çekmektedir.

5. M. Tayyib Okiç - Kur’ân-ı Kerim’in Üslûb ve Kırâati (1963)

Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinin teşekkülünde rol oynamış önemli isimlerden biri olan Prof. Dr. Muhammed Tayyib Okiç’in kaleme aldığı eser, cumhuriyet döneminde yazılan diğer tecvid çalışmalarından hem içerik hem de kaynaklar açısından çok farklılık arz etmektedir. Memleketi Bosna’nın yanı sıra Fransa ve Tunus’ta iyi bir eğitim alan müellif, *Kur’ân-ı Kerim’in Üslûb ve Kırâati* adlı eserini 1963 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları arasında yayınlamıştır. Eser 28 sayfalık küçük bir hacme sahiptir.

İçerik bakımından diğer çalışmalardan farklı olan *Kur’ân-ı Kerim’in Üslûb ve Kırâati*, sırasıyla şu konuları ele almıştır: Kur’ân-ı Kerim’in üslubu, musiki ile olan ilgisi, güzel ses ve elhan ile okunması, Hz. Peygamber’in Kur’an okuyuş tarzı, Kur’an-ı Kerim’i okuma kaideleri, Kur’an-ı Kerim’in okunması ve ezberlenmesi, kıraati ve dinlenmesi esnasında riayet edilecek hususlar. Müellif eserin “İçindekiler” bölümünü Türkçe’nin yanı sıra Arapça ve Fransızca dillerinde de yazarak okuyucuya sunmuştur.

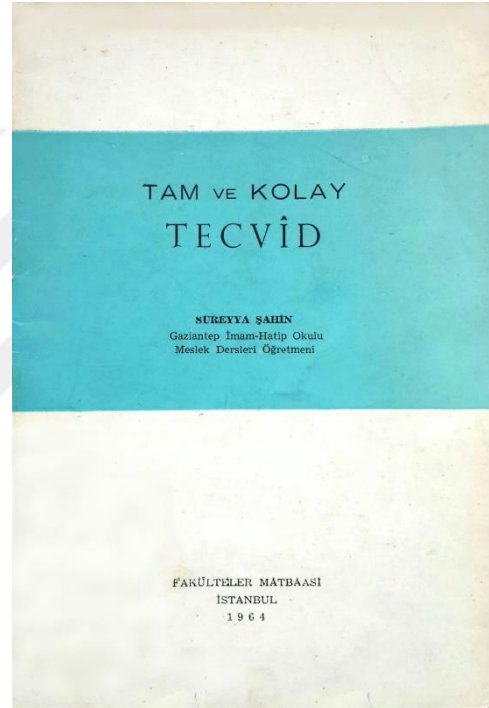
Müellifin yabancı kökenli olmasına rağmen eserde gayet anlaşılır düzgün bir Türkçe kullanılmıştır. Kitapta geçen Arapça kelime ve cümlelerin okunuşları parantez içinde Latin harflerle belirtilmiştir. Ancak okunuşlar ifade edilirken Türkçe’de yazıldığı şekliyle değil, batı dillerindeki yazılışı esas alınarak yazılmıştır. Metinde geçen Arapça

kişi ve eser isimlerinde de aynı durum söz konusudur. Konular izah edilirken ayet ve hadislere sıklıkla müracaat edildiği dikkat çekmektedir.

6. Süreyya Şahin – Tam ve Kolay Tecvîd (1964)

Gaziantep İmam Hatip Okulu öğretmeni Süreyya Şahin tarafından telif edilen *Tam ve Kolay Tecvîd*, küçük hacimli bir tecvid kitabıdır. Tespit edebildiğimiz en eski baskısı 1964 yılına ait olan eser, 1965 ve 1969 yıllarında iki baskı daha yapmıştır.

Tam ve Kolay Tecvîd, tecvid hakkında hiç bilgisi olmayanlara yönelik yazıldığı²⁹ için sadece temel tecvid konularını içermektedir. Eser tecvidin tarifi ile başlamış; sonrasında medler konusuna geçilmiş, tüm kitaplarda geçen med konularına ilaveten medd-i bedel, medd-i fark ve medd-i temkîn konularına da yer verilmiştir. Ardından tenvin ve nûn-i sakin, ihfâ, izhar, iklab, idgamlar, izhâr-ı kameriyye, kalkale, hükmü'r-râ, lafzatullah, zamir, sekte konuları işlenmiştir. Diğer kitaplarda başlarda yer alan mehâric-i hurûf konusu bu eserde en sona bırakılmıştır.

Eserin üslubuna gelince muhtasar ders kitaplarında takip edilen soru cevap üslubu bu kitapta bulunmamaktadır. Eserde yer alan tecvid konuları kısa bir metin halinde okuyucuya arz edilmeye çalışılmıştır. Tecvid konularının kelime ve terim anlamları genellikle verilmemiş, doğrudan hangi durumda gerçekleşeceği söylenerek örneklerinin ve hükümlerinin söylenmesi ile yetinilmiştir. Konular anlatılırken maddeleme usulüne de müracaat edildiği görülmektedir. Eserde şekil, şema ve tablolardan istifade edilmemiştir.

7. M. Salih Tanrıbuyruğu – Kur'an Tecvîdi (1965)

Hafız M. Salih Tanrıbuyruğu'nun telif ettiği *Kur'an Tecvîdi (Kur'an-ı Kerîm'in Okunuş Usulleri)*, esasında müellifin 1910 yılında eski harflerle basmış olduğu *Muhîtü't-*

²⁹ Şahin, *Tam ve Kolay Tecvîd*, s. 3.

tecvîd adlı eserinin yeni harflerle sadeleştirilerek yeniden telifinden ibarettir.³⁰ 30 sayfadan oluşan küçük hacimli bir çalışmadır. Eserin elimizde bulunan yedinci baskısı 1976 tarihli olup tespit edebildiğimiz kadarıyla en eski baskısı 1965 tarihini taşımaktadır. Baş tarafta bulunan hatta düşünülen tarihin (hicri 1381) 1961-1962 yılına tekbül etmesi telifin daha erken olması ihtimalini akla getirmektedir.

Salih Tanrıbuyruğu eserini planlarken bölüm şeklinde bir tasnife gitmemiş, doğrudan başlıklar altında konuları sıralamayı tercih etmiştir.

Önsöz'den sonra eserde sırasıyla şu başlıklar yer almaktadır: vücûh ilmi, med bahisleri, medd-i tabii, medd-i muttasıl, medd-i munfasıl, medd-i lâzım, medd-i ârız, medd-i lâyn, tenvin ve nun'u sâkine, ihfâ, izhar, iklâb, gunneli idgâm, gunnesiz idgâm, idgâm-ı misleyn, sakın mim'in üç hali, idgâm-ı mütecâniseyn, idgâm-ı mütekâribeyn, idgâm-ı şemsiye, izhar-ı kameriye, idgâma ait açıklama, kalkale, râ harfinin okunuşu, Allah ismi-i şerifi'nin okunuşu, zamir, tenbihler, sekte, vakf, faideli meseleler, Kur'ân-ı Kerîm'in güzel okunuşu, hatalı okunuş, harflerin mahreçleri.

Eserin üslubuna gelince küçük hacimli bir kitap olduğu için konular detaylandırılmadan bazen birkaç cümleyle, bazen de yarım sayfa şeklinde kısaca anlatılmıştır. Bazı konu başlıklarının yanlarında eşittir işareti konularak Türkçe karşılıkları verilmiştir. Konuların bir kısmının bitiminde tenbih şeklinde notlar ilave edilmiştir. Müellif önemli gördüğü ilave açıklamaları dipnotta zikretmiştir. Eser düz yazı şeklinde olup şema, şekil ve çizim içermemektedir.

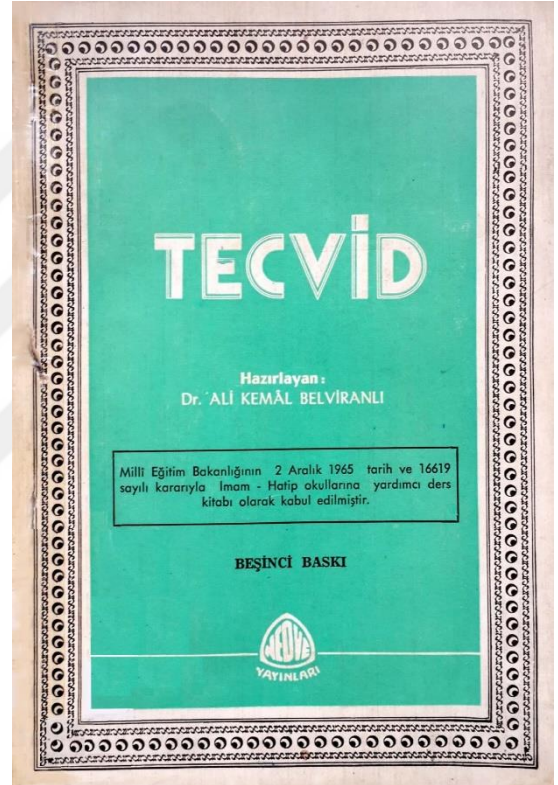

³⁰ Tanrıbuyruğu, *Kur'an Tecvîdi*, s. 4.

8. Ali Kemal Belviranlı – Tecvid (1965)

Aslen tıp doktoru olan ancak İslami ilimler alanında da geniş bilgi ve kültür sahibi münevver bir şahsiyet hafız Ali Kemal Belviranlı tarafından yazılan *Tecvid* adlı eser, farklı üslubu ile dikkat çeken orta hacimli bir kitaptır. İlk baskısı 1965 yılında yapılan eser, aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İmam Hatip okulları için yardımcı eser olarak kabul edilmiştir. Eser bu ilk baskısından sonra defaatle basılmıştır.

Eser, tecvid ilminin önemini vurgulandığı bir giriş ile başlamaktadır. Tecvid konularının ilki mahreçler hakkında olup ardından medler ve idgamlara yer verilmiştir. Akabinde sırasıyla izhar, ihfa, iklab, okunmayan harfler, idgam-ı şemsiyye, izhar-ı kameriyye, okunmayan ye-vâv, kalkale, lafza-i celal, râ harfinin okunuşu, zamirler, sekte, vakıf-vasıl, secde ayetleri konuları işlenmiştir. Eserin ikinci bölümü soru cevap şeklinde işlenen konuların özet tekrarını içermektedir. Eserin sonraki baskılarının sonunda *Karabaş Tecvidi* orijinal Osmanlıca metni ile yer almakta olup bu bölüm ilk baskıda bulunmamaktadır.

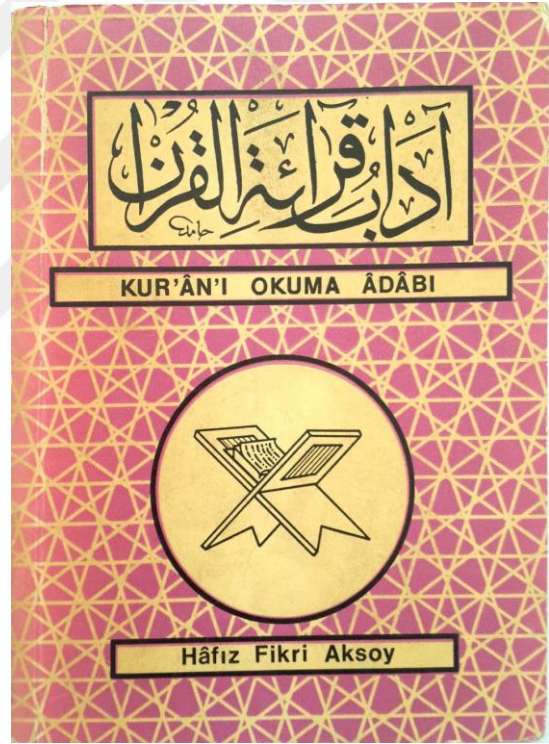
Eserin üslubu döneminde yazılmış diğer tecvid kitaplarından çok farklıdır. Konular tablolar, şekiller, şemalar, çizimler ve fotoğraflar eşliğinde monotonluktan uzak bir şekilde okuyucuya sunulmaktadır. Konuların zihinde yer etmesi için maddeler halinde sunma üslubu tercih edilmiş, yine eserin sonunda soru-cevap üslubu ile konular tekrar edilmiştir. Konuların bazılarının girişinde veya konu arasında, ezberlenmesi istenen şiir, ibare, harfler gibi içerik unsurlarının 20'şer defa tekrar edilmesi tenbihiyle birlikte verilmiş olması dikkat çekmektedir. Tecvid terimlerinin Türkçe tercümelerinin

yapılmaya çalışılmış olması³¹ da eserde görülen orijinal hususlardan biridir. Müellifin klasik şiire olan ilgisinin bir yansıması olarak eserde yer alan şiirlerin ve bazı cümlelerin aruz vezni de verilmiştir.

9. Fikri Aksoy – Kur’ân’ı Okuma Âdâbı (1970)

Hafız Fikri Aksoy tarafından kaleme alınan *Kur’ân’ı Okuma Âdâbı* (*Âdâbü kırâeti’l-Kur’ân*), cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının ilklerinden olup kendisinden sonraki kitaplara kaynaklık etmiş önemli bir eserdir. Küçük-orta hacimli bir çalışma olarak nitelendirilebilir. 1970 yılında neşredilmiştir.

Eserin içeriğine gelince; öncelikle belirtmek gerekir ki bu eserde tecvid kitaplarında bulunan bazı bahisler yer almaktadır. Diğer konulara eserinde yer vermeyen müellif, daha çok Kur’an okuma adabı ile ilgili konular üzerinde genişçe durmuştur. Eser üç fasıldan müteşekkildir. Birinci fasıl Kur’an’ın faziletleri konusu ile başlamakta, ardından Âsım kıraati hakkında bilgi verilmektedir. Akabinde sırasıyla tertil, temsili okuma, vukuf ve ibtidâ, raf’u savt, hafdu savt, vakıf-durak, dudak hareketleri, vakf kısımları, Secavend işaretleri konuları işlenmektedir. İkinci fasılda tertil-tilavetin şartları, tilavet tarzları, istiaze - besmele, sure başları ve geçişleri, lahn-teganni-musiki, tilaveti bitirme adabı, müjde ayetleri, meclis ve derneklere uygun tilavet, tilavette miktar konuları ele alınmıştır. Son fasıl ise sadece hafif sada ile okunacak ayetlere ayrılmış olup Kur’an-ı Kerim’de bu şekilde okunacak ayetlerin listesi verilmiştir.

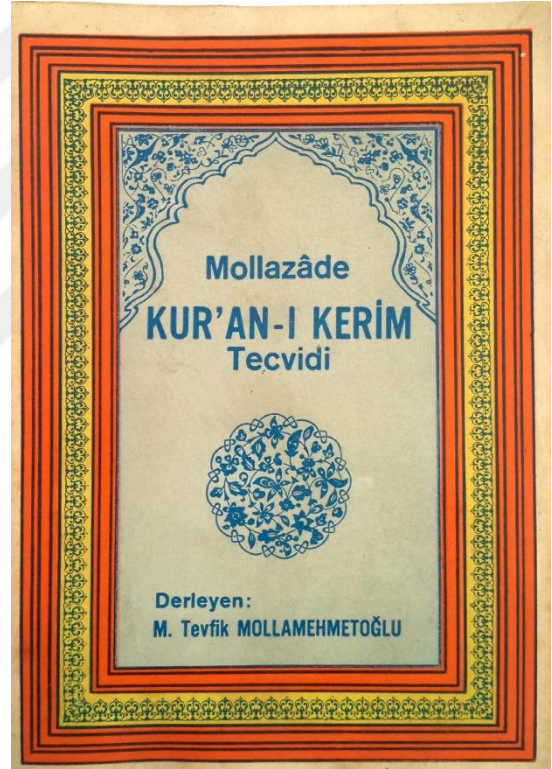
³¹ Örneğin idgam-ı mütecaniseyn için “cinsli ses karışması” ifadesi de kullanılmıştır. Bkz. Belviranlı, Ali Kemal, *Tecvid*, Nedve Yayınları, Konya 1980, s. 38.

Kur'ân'ı Okuma Âdâbı'nin yazım tarihi eski olduğu için günümüz Türkçesine göre kısmen ağır bir dil tercih edildiği görülmektedir. Konular anlatılırken örnekler verilerek konunun pekişmesi amaçlanmıştır. Yer yer uzun ayet örnekleri dikkat çekmektedir. Secâvendî'nin vakıfla ilgili manzumesi tamamen eserin içerisine iktibas edilmiştir.³² Ebû 'Amr ed-Dâni'nin İmam Hafs üzerinden geçen rivayet silsilesi tablo şeklinde sunulmuştur.³³ Üçüncü fasılda hafdu's-savt ile okunacak ayetler cetveli, Ömer Ziyaeddin Dağıstani'den alıntılanmıştır.

10. M. Tefvik Mollamehmetoğlu – Kur'an-ı Kerim Tecvidi (1970)

İstanbul Dülgerzade Camii İmam Hatibi M. Tefvik Mollamehmetoğlu tarafından yazılan *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, küçük hacimli bir çalışmadır. Tespit edebildiğimiz tek baskısı 1970 yılında yapılmıştır.

M. Tefvik Mollamehmetoğlu, eserini bölümler halinde planlamıştır. Öncelikle "Kitabımızın Özelliği" başlığında kitabının usul, üslup, kapsam ve kaynakları hakkında bilgi vermiştir. Önsöz bölümünde tecvidin tarifi, hükmü, önemi gibi konuları ele almıştır. Ardından bölümler başlamış, numaralandırılarak gelen bölümlere sırasıyla

şu başlıklar verilmiştir: istiâze, besmele, nûn-i sâkine ve tenvîn, mîm-i sâkine; mütemâsil, mütekârib ve mütecânislerin idgamı, râ'nın hükümleri, el edatının lâmı, lâm-i sâkine ve lafza-i celâl lâmı, kinâye he'si, med ve kasr, harflerin mahreçleri, harflerin sıfatları, Kur'an'da iki vecih üzere okunan kelimeler, Kur'an-ı Kerim nasıl okunur? Eserin sonunda yer alan "Son Söz" ana başlığının altında kısa sureler arasında getirilen tekbirler,

³² Aksoy, Fikri, *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı*, Yayıncılık Matbaası, İstanbul 1970, s. 48.

³³ Aksoy, *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı*, s. 21.

hatim duası gibi konular işlenmiştir. Eserin en sonuna kitapta geçen kelime ve tabirlerin anlamlarının verildiği bir sözlük eklenmiştir.

Tevfik Mollamehmetoğlu eserini telif ederken dönemine göre sade bir dil kullanmıştır. Ders kitabı mahiyetinde kaleme alındığı görülen eserde harflerin ve örneklerin kırmızı mürekkeple basılmış olması eseri monotonluktan uzaklaştıran bir husustur. Konuların anlatımında klasik usul takip edilmiş olup konu bitiminde “Alıştırma” başlığı altında ödev suretinde çokça örneklere yer verilmiş, ardından da “Müzakere” başlığı atılarak konu ile ilgili sorulara yer verilmiş, böylece öğrencinin konuyu tekrar etmesi amaçlanmıştır. Bazı konularda “Tenbih” denilerek konu ile ilgili ilave bilgiler sunulmuştur. Eserde harflerin mahreçleri konusu anlatılırken bir tane şekilden de istifade edilmiştir.

11. Demirhan Ünlü – Kur’ân-ı Kerîm’in Tecvidi (1971)

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli hocalarından Prof. Dr. Demirhan Ünlü tarafından kaleme alınan *Kur’ân-ı Kerîm’in Tecvidi* adlı eser, orta hacimli bir tecvid çalışmasıdır. Çok sayıda baskısı bulunan eserin ilk baskısı 1971 tarihini taşımaktadır. Elimizde bulunan sekizinci baskısı 2013 yılında yapılmıştır.

Eser diğer kitapların genelinden farklı olarak bölümlere ayrılmamıştır. Önsöz ve Giriş’in akabinde Kur’an tarihi kısaca arz edildikten sonra diğer kitaplarda örneğini göremediğimiz bir konu ile, abdest konusuyla esere başlanmıştır. Yazar, Kur’an’a abdestsiz dokunulabileceği görüşünden rahatsız olduğunu dile getirerek bu konuyu öncelemiş, Kur’an tilaveti ile abdest ahkâmının ortak meselelerini arz etmiştir. Ardından istiaze-behme ve sure aralarındaki geçişler işlenmiştir. Akabinde “Tecvid İlmi” ana başlığı altında tecvid ilminin giriş konuları ile harfler ele alınmıştır. Sonrasında sırasıyla

harflerin sıfatları, mahreçleri, med ve çeşitleri, sâkin nûn ve tenvîn, idgamlar, lâm-ı tarif'in hükümleri, kalkale, râ harfinin hükümleri, lafzatullah, zamir, sekt, vasl, vakf, tilavet secdesi konuları izah edilmiştir. “Kur'an Kıraatinde Caiz Olan Usuller” başlığı ile eser sona ermiştir.

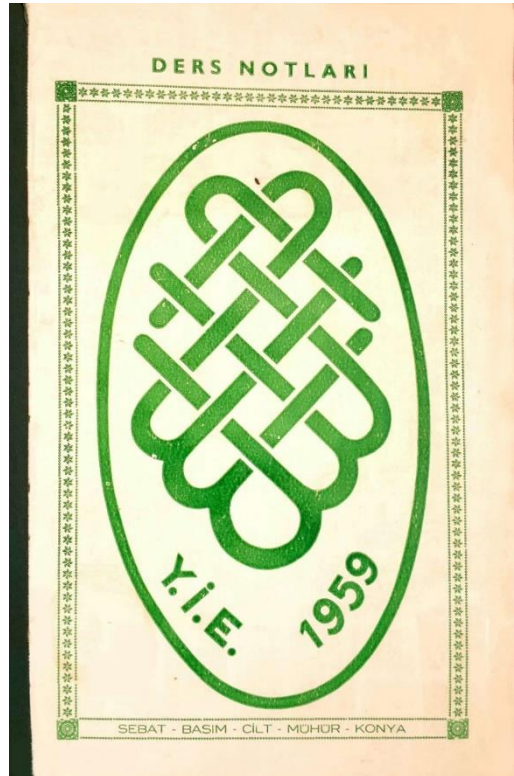
Demirhan Ünlü'nün eserinde kullandığı dil, yeni nesil için ağır gelebilecek kelime ve tabirler içermektedir. Konuların işlenişinde klasik bir usul takip edilmiş, konu örneklerle birlikte izah edilmiştir. Terimlerin Arapçaları da parantez içerisinde verilmiştir. Bazı kitaplarda örnekleri görülen şekillere ve tablolara bu eserde rastlanmamaktadır.

12. Ali Rıza Işın – Tecvid Dersleri (1971)

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli Kur'an-ı Kerim öğretim görevlisi Ali Rıza Işın'ın ders kitabı mahiyetinde kaleme aldığı *Tecvid Dersleri*, daktilo ile yazılıp teksir usulüyle çoğaltılarak yayınlanmış bir eserdir. Elimizdeki teksir nüshası, Mustafa Göl tarafından hazırlanan *Tecvid Notları* ile aynı mücellede yer almaktadır. Eserin baş tarafında yazılan tarihten 1971 yılında hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Eser İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si esas alınarak hazırlanmıştır. 109 beyitlik *Mukaddime*'nin sadece giriş beyitleri ile mehâric-i hurûf ve sıfât-ı hurûf konuları ile ilgili beyitleri esere konu edilmiştir. Konu ile ilgili beyitte geçen ana konu haricinde yan konular ve konuyla ilgili tartışmalar, eserin içeriğini oluşturmaktadır.

Ali Rıza Işın'ın eserdeki üslubu, salt şiir izahı şeklinde değildir. Önce beyitin Arapçasını veren yazar, hemen ardından tercümesini vermektedir. Sonrasında Müfredat başlığı ile beyitte geçen kelimeleri izah etmiş, ardından da kelimelerin irabı hakkında bilgi vermiştir. Bu

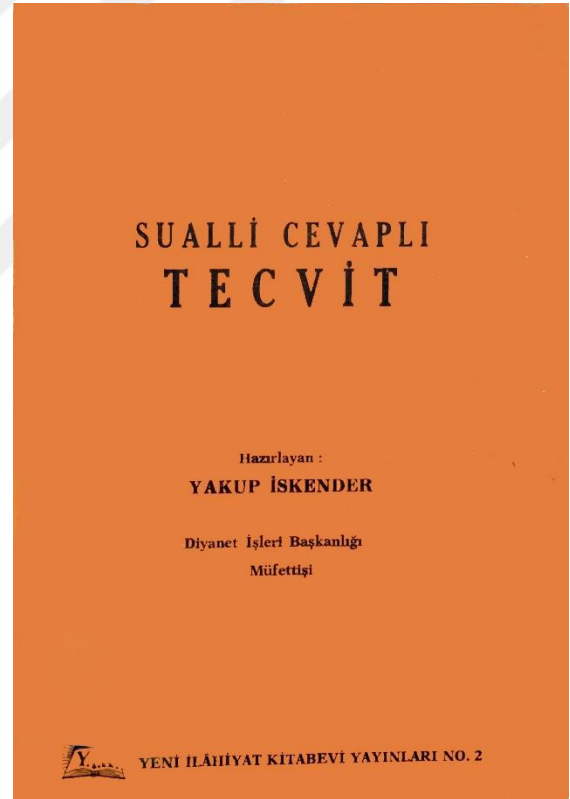
girizgahtan sonra beyitte ifade edilen tecvid konusunu genişçe açıklamıştır. Bu açıklama esnasında *Mukaddime* şerhlerinin yanı sıra çok sayıda kaynağa müracaat etmiş, konu ile ilgili görüşleri ve tartışmaları eserinde toplamaya gayret sarf etmiştir. Eserde müellife özgü orijinal bir dil kullanılmıştır. Konuların izahında resim ve şemalar bulunmasa da tablolara yer yer müracaat edildiği görülmektedir.

13. Yakup İskender – Sualli Cevaplı Tecvit (1971)

Diyanet İşleri Başkanlığı müfettişlerinden Yakup İskender tarafından yazılan *Sualli Cevaplı Tecvit* adlı eser, küçük hacimli bir kitaptır. Elimizde bulunan baskısı 31 sayfadan oluşmaktadır. Tespit edebildiğimiz en eski baskısı 1971 yılında yapılmıştır.

Eserde temel tecvid konuları yer almaktadır. Önsözden sonra harflerin mahreçleri ile esere giriş yapılmıştır. Ardından tecvid ilmi hakkında bilgi verilmiş; sonrasında sırasıyla medler, tenvin ve sakin nun, ihfa, izhar, iklab, idgamlar, izhar-ı kameriyye, kalkale, râ harfinin durumu, lafzatullah, zamir, sekte konuları işlenmiştir.

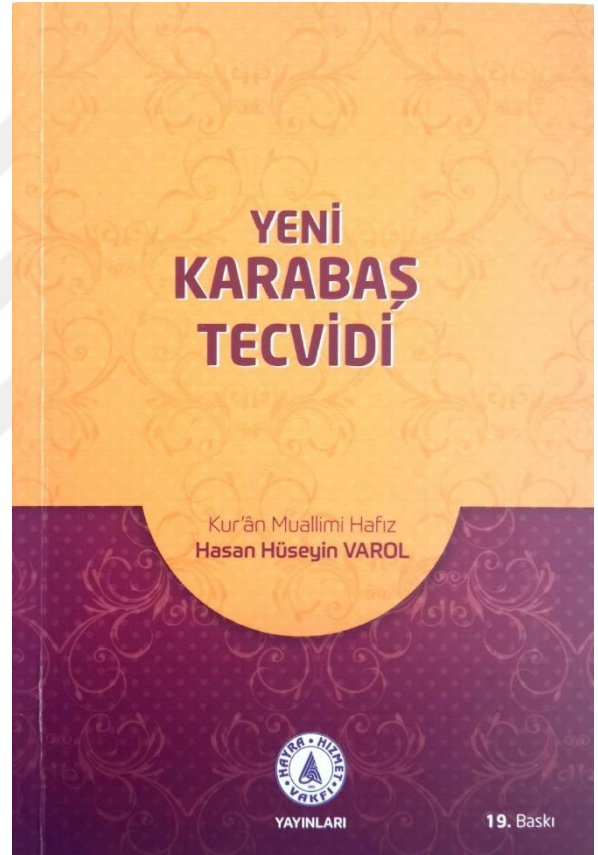
Yakup İskender eserini telif ederken azami ölçüde *Karabaş Tecvidi*'nden yararlandığı görülmektedir. Dolayısıyla eserin üslubunda da *Karabaş Tecvidi*'nin etkisi bulunmaktadır. Kısa hacimli ve soru cevap usulü ile kaleme alınan eser ders kitabı olmaya uygun bir mahiyettedir. Kısa, anlaşılır, öz ifadeler kullanılmıştır. Ancak tablo, şema gibi unsurlara müracaat edilmemiştir.

14. Hasan Hüseyin Varol – Yeni Karabaş Tecvidi (1972)

Konya’da Kur’an öğretimi konusunda önde gelen isimlerden biri olan Hasan Hüseyin Varol tarafından kaleme alınan *Yeni Karabaş Tecvidi*, ders kitabı mahiyetinde küçük-orta hacimli bir eserdir. Yazıldığı dönemde üslup ve içerik olarak ders kitabı olmaya uygun bir eser bulunmadığı için bu amaçla kaleme alınmıştır. İlk baskısı 1972 yılında yapılan kitabın elimizde bulunan son baskısı (19. baskı) 2018 yılında yayınlanmıştır.

İsmi bu eserin meşhur *Karabaş Tecvidi*’nin yeniden düzenlenmiş hali olduğu izlenimi verse de hakikatte durum böyle değildir. Müellif sıfırdan kaleme aldığı eserine *Karabaş Tecvidi*’ne duyduğu hayranlık sebebiyle bu ismi vermiştir.³⁴ Bu sebeple eserin içeriği de *Karabaş Tecvidi*’nden farklı olmaktadır. Müellif eserine Kur’an-ı Kerim hakkında genel bilgiler ile Kur’an okuma ve okutmanın faziletleri hakkında bir giriş ile başlamıştır. Üç bölümden oluşan eserin ilk bölümünde tecvid hakkında genel bilgiler verildikten sonra harflerin tecvidi konusuna geçilmiştir. Çok geniş bir şekilde aslî ve fer’î harflerin tecvidleri

işlenmiş, ardından da “Tashîhü’l-Hurûf” başlığı altında esmâü’l-hurûf ve ahvâlü’l-hurûf konularına yer verilmiştir. İkinci bölümde sırasıyla kelimelerin tecvidi (sıfat-ı arızalar), medler, tenvin ve sakin nun, idgamlar, tefhim, tergîk, sekte ve talimde tecvid (kıraat talimi) üst başlıklarıyla temel tecvid konuları işlenmiştir. Son bölüm ise “Tilâvet = Temsîl” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde sırasıyla “Kıraat ve Kıraat İmamları”, “Kur’ân-ı Kerim’i Okuma Ölçüleri”, “Kur’ân Okumaya Başlarken (Tefekkür ve

³⁴ Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, s. 12.

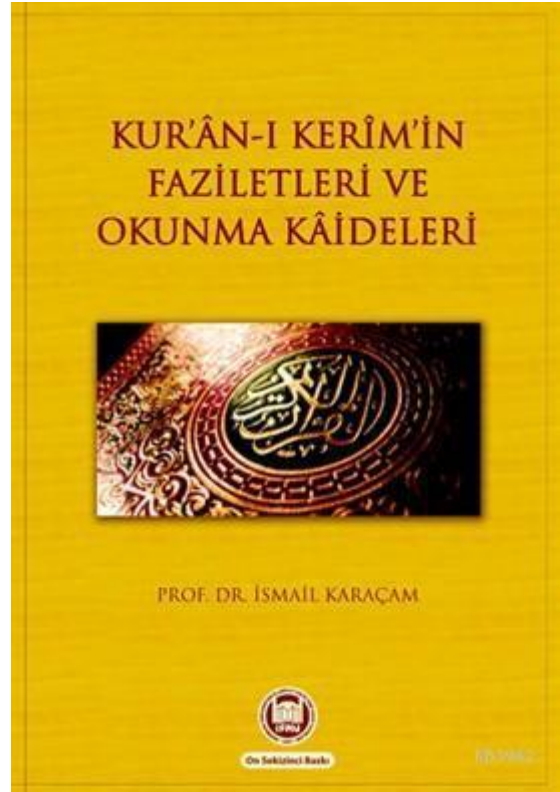
Tedebbür”, “Kur’ân Okurken Dikkat Edilecek Hususlar”, “Kur’ân’da Farklı Okunan Kelimeler”, “Kur’ân’daki Bazı İşaretler”, “Kur’ân’daki Bazı Zamirler” ve “Tilâvet - Temsîl” başlıkları altında çeşitli konulara ait bilgiler verilmiştir.

Hasan Hüseyin Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*’ne yeni başlayanlar için gayet anlaşılır bir üslup kullanmaya özen göstermiştir. Öğrencinin konuyu daha iyi anlaması için soru-cevap üslubu benimsenmiş; konulara başlanırken sırasıyla sözlük ve terim anlamı açıklanmış, ardından o tecvid kuralının hangi durumda gerçekleşeceği ifade edilmiş, örneklerle birlikte hükümleri verilmiştir. Bazı konuların başında okuyucunun zihnini konuya ısındırmak için hatırlatmalara ve açıklamalara yer verilmiştir. Harflerin mahreçleri konusunda resimlerden istifade edilmiş olması ile diğer kitaplardan farklı olarak ahvâl-ı hurûf şemaları eserde dikkat çeken hususlardır.

15. İsmail Karaçam – Kur’ân-ı Kerim’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri (1976)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. İsmail Karaçam tarafından kaleme alınan *Kur’ân-ı Kerim’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri - Mufassal Tecvid-* adlı eser, ismindeki ilave açıklamadan anlaşılacağı üzere büyük hacimli tecvid çalışmalarındandır. Eserin tespit edebildiğimiz en eski baskısı 1976 tarihlidir. Sonraki yıllarda çok sayıda yeni baskısı yapılmıştır.

Eserin içeriğine gelince, İsmail Karaçam eserini dört ana bölüme ayırmıştır. Birinci ana bölüm Kur’an tarihi ve teorik bilgilere ayrılmış olup bu kapsamda sırasıyla Kur’an’ın nüzülü, cem’ ve tespiti, yazılması, toplanması ve kıraat ilmi konularına yer verilmiştir. İkinci ana bölüm Kur’an’ın faziletleri hakkındadır. Üçüncü bölüm eserin ana konusu olan tecvide ayrılmıştır. 10 imam ve ravileri ile giriş

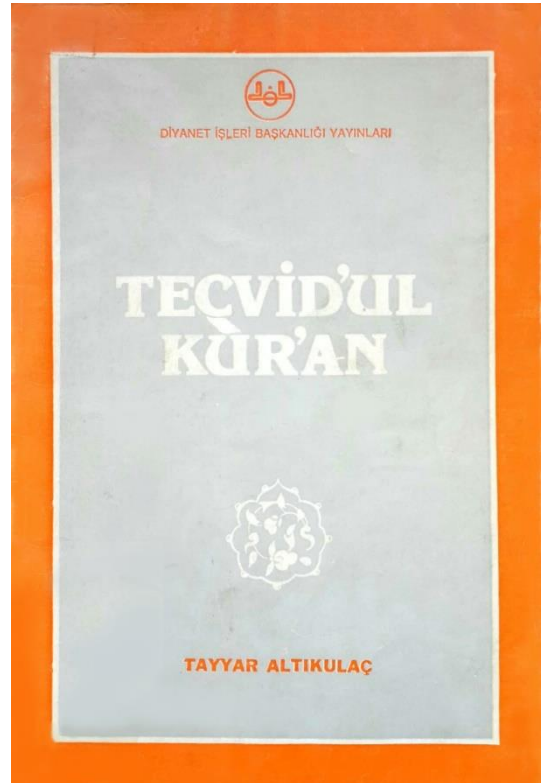
yapılan bu bölümde öncelikle tecvid ilmi hakkında giriş bilgileri verilmiş; ardından harflerin mahreçleri ve sıfatları, medler, idgamlar, vakıf ve ibtida ana başlıkları altında tüm tecvid konuları işlenmiştir. Son bölüm ise Kur'an'ı tilavet adabı hakkında olup tilavetin manevi ve zahiri yönü, Kur'an okuyanın dikkat edeceği hususlar, Kur'an'a hürmet ve tazim göstermek ve Kur'an'ı temsili okuma konuları bu bölümde işlenmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri, tecvid ilmi ile yeni tanışanlardan ziyade bu ilimde ilerlemek isteyen İmam Hatip veya İlahiyat Fakültesi öğrencileri için kaynak olsun diye kaleme alınmıştır. Müellif eserinde günümüz Türkçesini kullandığını ifade etmesine rağmen yazıldığı dönem üzerinden 40 küsur yıl geçmiş olması dilini günümüze göre biraz ağır kılmaktadır. Konuların işlenişi klasik usulde olup öncelikle kelime ve terim anlamı verilmiş, ardından örneklerle birlikte ayrıntılı izah edilmiştir. Ele alınan tecvid kaidesinin uygulanması ve hükmü konusuna ayrıca yer verilmiştir. Konunun izahında maddeleme usulüne müracaat edilmiş olması dikkat çekmektedir. Konuların açıklanmasında tablolar ve şemalardan da istifade edilmiştir.

16. Tayyar Altıkulaç - Tecvid'ul-Kur'an (1983)

Kur'an tarihi üzerine değerli çalışmalara imza atmış Eski Diyanet İşleri Başkanı Dr. Tayyar Altıkulaç tarafından kaleme alınan *Tecvid'ul-Kur'an*, 47 sayfalık hacmi ile küçük hacimli tecvid eserleri arasında sayılabilir. Eserin ilk baskısı 1983 tarihli olup daha sonra tekraren basımı yapılmıştır.

Ders kitabı mahiyetinde hazırlanmış olan *Tecvid'ul-Kur'an*, genel tecvid konularını içermekte olup sırasıyla tecvid ilmi, lahn, med ve idgam bahisleri, hükmü'r-râ, lafzatullah, kalkale, zamir ve sekte gibi tecvid konuları hakkında bilgi vermektedir.

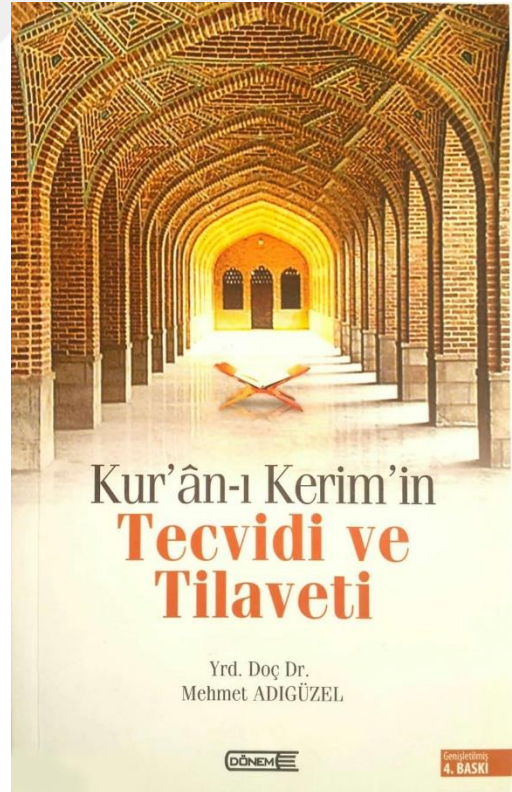

Akademik bir üslupta kaleme alınmış olan *Tecvid'ul-Kur'an* konuları sistematik bir şekilde işlemektedir. Ele aldığı konunun önce tanımını verilmiş, ardından izah edilmiş, misaller getirilerek konunun pekişmesi sağlanmış ve son olarak öğrencilere konu ile ilgili sorular sorulmuştur. Bazı başlıklarda sorulardan önce öğrencilere alıştırmaya yapabilecekleri metinlerin verildiği de görülmektedir. Müellifin akademik kimliğinin etkisi ile istifade edilen kaynakların dipnot gösterme usulüne uygun olarak sunulduğu dikkat çekmektedir.³⁵

17. Mehmet Adıgüzel – Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti (1985)

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet Adıgüzel tarafından kaleme alınan *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti*, orta hacimde bir tecvid kitabıdır. Elimizde bulunan genişletilmiş dördüncü baskısı 167 sayfadan oluşmaktadır. Eserin tespit edebildiğimiz ilk baskısı, teksir şeklinde olup *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilavetiyle İlgili Ders Notları* ismiyle 1985 yılında yapılmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti, bir giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kur'an tilaveti ve tecvidinin önemi, Hz. Peygamber'in okuyuş tarzı ve Kur'an öğretim yöntemleri konularına değinilmiştir. Birinci bölümde tecvidin tanımı, öğrenme yolları, harflerin mahreçleri ve sıfatları konularına yer verilmiştir. İkinci bölüm sıfat-ı arızalarla ilgili olup sırasıyla nûn-u sâkin, tenvin, ihfâ, izhâr, idgamlar, iklâb, sâkin mîm'in halleri, zamir, lafzatullah, râ'nın hükümleri, med ve kasr, sekte, vakıf ve ibtida konuları işlenmiştir. Son bölümde Kur'an okunuş

³⁵ Örnekleri için bkz. Altıkulaç, Tayyar, *Tecvid'ul-Kur'an*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 4, 6.

usulleri, istiâze ve besmele, kıraat imamları ve ravileri, Kur'an dinleme ve ezberlemeye dair hususlar yer almaktadır.

Mehmet Adıgüzel eserini İlahiyat Fakültesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerine yönelik yazdığını ifade etmesine³⁶ rağmen akademik bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Terimlerin Arapça tanımları verilmiş, ardından konular detaylı bir şekilde izah edilmiştir. Eserin sonunda çok sayıda tabloya yer verilmiş olması dikkat çekmektedir.

18. Süleyman Doğdu – Tatbikatlı Karabaş Tecvidi (1987)

Meşhur *Karabaş Tecvidi*'nin ilavelerle yeniden düzenlenmesi suretiyle Süleyman Doğdu tarafından telif edilen *Tatbikatlı Karabaş Tecvidi*, 57 sayfadan müteşekkil küçük hacimli bir tecvid çalışmasıdır. Kılıç Kitabevi tarafından yayınlanan eserin basım yeri Ankara olmakla birlikte basım tarihi yazılmamıştır. İlk sayfadaki telefon numarasının hane sayısından 1987 yılından önce basıldığı tespit edilebilmektedir.

Eser üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm tecvid ilmine dair olup bu bölümde tecvidin tarifi, hükmü, önemi ile tecvide dair temel ıstılahların anlamları yer almaktadır. İkinci bölüm harflerin mahreçlerine dairdir. Şema ve tatbikatla birlikte mahreçler konusu anlatılmıştır. Üçüncü bölüm tecvid konularına dair olup kitabın en büyük kısmını teşkil etmektedir. Bu bölümde sırasıyla harf-i med, sebab-i med, med çeşitleri, tenvin ve nunu sakin, ihfa, izhar, iklab, idgamlar, izhar-ı kameriyye, kalkale, hükmü'r-râ, lafzatullah, zamir ve sekte konuları işlenmiştir. Eserin bitiminden sonra baskının sonunda *Karabaş Tecvidi*'nin Osmanlıca metnine yer verilmiştir.

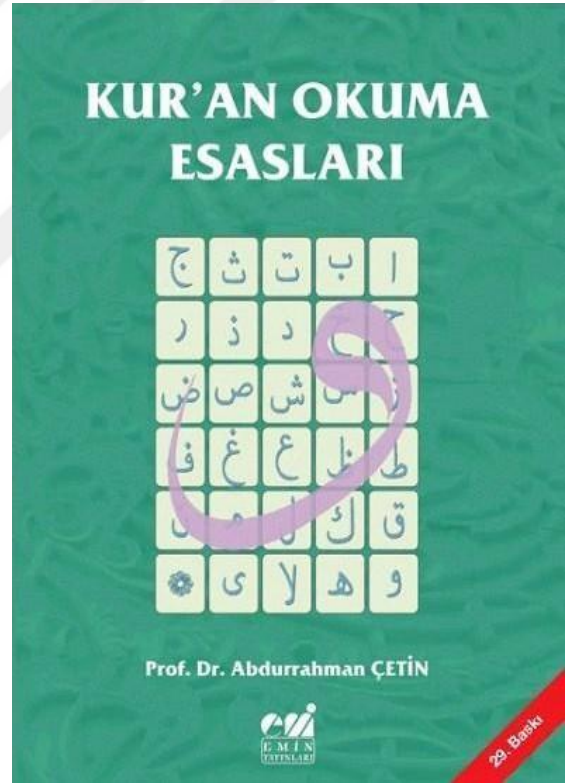
³⁶ Adıgüzel, *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti*, s. 10.

Süleyman Doğdu'nun eserindeki dili yalın ve sadedir. Ele alınan tecvid konusunun anlamı başlıkta parantez içinde verilmiş, ardından konunun izahına geçilmiştir. Konunun bitiminde “Alıştırma Soruları” denilerek konu ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Mehâric-i hurûf konusu anlatılırken iki tane şekil kullanılmıştır.

19. Abdurrahman Çetin – Kur'an Okuma Esasları (1987)

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Çetin tarafından kaleme alınan *Kur'an Okuma Esasları (Tecvîd)* adlı eser, geniş hacmiyle dikkat çeken Türkçe tecvid kitaplarından. Eserin ilk baskısı 1987 tarihli olup gördüğü rağbetin bir sonucu olarak onlarca kez basımı yapılmıştır.

Kur'an Okuma Esasları üç ana bölüm olarak planlanmıştır. Birinci ana bölüm “Kur'ân-ı Kerîm ve Fazîletleri” başlığını taşımakta olup; bu başlık altında Kur'an'ın tanımı, tarihi, fazileti, öğretiminin önemi ve tarihi, öğretim metotları ve hafızlık konuları işlenmiştir. Eserin esas konusunun işlendiği ikinci ana bölüm “Kur'ân Okuma Esasları/Tecvîd Kuralları” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde öncelikle tecvid ilmi ile ilgili genel bilgiler verilmiş; ardından sırasıyla harfler, harflerin mahreçleri, sıfatları, harflerle ilgili uyarılar, tenvin ve sâkin nûn'un hükümleri, sâkin mîm'in hükümleri, râ'nın hükümleri,

kalkale, zamir, lafzatullah, med ve hükümleri, idgam ve hükümleri, lâm-ı tarif ve hükümleri, sekte, hâ-i sekt, vakf ve ibtidâ, vasl ve hükümleri, Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı yerlerin okunuş özellikleri, tecvid tahlilleri, kıraat imamları ve râvîleri alt başlıklarıyla konular işlenmiştir. Son ana bölüm ise “Kur'ân Tilâvetiyle İlgili Meseleler” başlığı altında Kur'ân-ı Kerîm'i okuyuş şekilleri, Kur'ân tilâvetinde dudak talimi, temsîlî okuma esasları, Kur'ân-ı Kerîm'i okuyuş hataları, Kur'ân tilâvetinde musikinin yeri, hatim

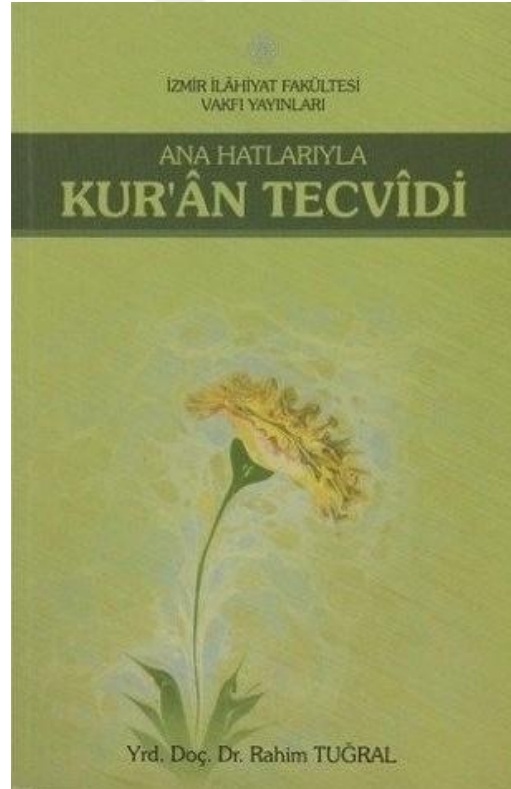
indirme ve hükümleri, tekbir, tilavet secdesi, ücretle Kur'ân öğretme ve okuma meselesi, abdestsiz Kur'ân okuma meselesi, istiâze, besmele, Kur'ân'ı anlamının önemi ve tecvid ile ilgili eserler konularını içermektedir.

Abdurrahman Çetin'in eseri geniş hacimli bir eser olduğu için konular ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Bazı ayrıntılara metinde yer verilmemiş, bunun yerine dipnota alınmıştır.³⁷ Konular ayrıntılı işlendiği için özetleme ihtiyacı doğmuş, müellif her konu bitiminde “Özet” şeklinde başlık atarak konunun hülâsasını sunmuştur. Örnekler ve Arapça harfler metin içerisinde dikkat çeksin diye koyu renkle yazılmıştır. Harflerin mahreçleri, sıfatları, kıraat imamları ve ravileri gibi konularda çizim ve tablolardan yararlandığı görülmektedir.

20. Rahim Tuğral – Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi (1989)

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hocalarından Yrd. Doç. Dr. Rahim Tuğral tarafından kaleme alınan *Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi* adlı eser, son dönemde yazılmış orta hacimli bir tecvid kitabıdır. Eserin tespit edebildiğimiz ilk baskısı 1989 tarihli. İlk baskısı 87 sayfalık bir hacme sahiptir. Kitabın elimizde bulunan 2013 tarihli baskısı 138 sayfadan oluşmaktadır.

Eserin içerdiği konulara gelince tecvid ilmi ile ilgili bilgilerin verildiği giriş bölümünden sonra gelen birinci ünite harflerin mahreçleri ve sıfatları ile hareketler konusu işlenmiştir. İkinci ünite medler konusu çeşitleriyle birlikte ele alınmıştır. Üçüncü üniteye gunne başlığı verilmiş olup gunne ile ilgili tecvid konuları anlatılmıştır. Dördüncü ünite idgam bahsi çeşitleriyle birlikte işlenmiştir. Beşinci ünite sadece izhar-ı kameriyye konusuna ayrılmıştır. Son ünite

³⁷ Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, s. 14.

tecvidle ilgili çeşitli konular başlığı altında diğer tecvid konuları, vakf-ibtida, tilavet secdesi, kıraat tarihi, hatim indirme ve ezan-kamet konularında bilgiler verilmiştir.

Rahim Tuğral, eserini ders kitabı mahiyetinde kaleme aldığı için öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir dil tercih etmiştir. Tecvid kitaplarının genelinde hakim olan üsluba uygun olarak konuya sözlük ve ıstılahi manaları açıklayarak giriş yapan müellif, ilgili tecvid kaidesinin hangi durumlarda gerçekleşeceğini örnekleriyle izah etmiştir. Tecvid konuları işlenirken yazılı metin ile konu anlatılmış, şema ve tablolara müracaat edilmemiştir.

21. Mehmet Ali Sarı – Kur’ân-ı Kerîm’i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları (1993)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi Dr. Mehmet Ali Sarı tarafından kaleme alınan *Kur’ân-ı Kerîm’i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları* adlı eser, orta hacimli tecvid çalışmalarındandır. Elimizde bulunan üçüncü baskısı 136 sayfadan oluşmaktadır. Eserin tespit edebildiğimiz en eski baskısı 1993 yılına aittir.

Diğer tecvid kitaplarından farklı olarak eser iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Kur’ân-ı Kerîm başlığıyla Kur’an tarihi ve öğretimi hakkında bilgiler verilmiş iken ikinci bölüm tecvid konularına ayrılmıştır. Bu bölümün alt başlıklarının ilkinde tecvid ilmi hakkında genel bilgi verilmiş, ardından sırasıyla “harfler”, “hareke ve sükun”, “harflerin mahreçleri ve sıfatları”, “medler”, “sakin nûn ve tenvin ile sakin mîmin hükümleri”, “idgam”, “müteferrik konular”, “vakıf, vasıl, ibtida” ve “tilavetle bağlantılı davranışlar” başlıkları altında tecvid konuları işlenmiştir.

Eserde takip edilen üsluba gelince diğer tecvid kitaplarının genelinde olduğu gibi ele alınan konuya tanım yapılarak başlanmış, ardından örnekler ile konu izah edilmiştir.

Dikkat çeken bir husus olarak örnekler hem Latin harfleriyle, hem de Arap harfleriyle yazılmıştır. Her alt başlığın sonunda değerlendirme sorularının verilmiş olması esere bir ders kitabı hüviyeti kazandırmıştır. Bazı alt başlıkların sonunda okuma parçalarına yer verilmesi de eserde dikkat çeken bir diğer husustur.

22. Zeycan Aydın – Tecvid Kitabı (1993)

Zeycan Aydın (Kapar) tarafından telif edilen *Tecvid Kitabı* adlı eser, 76 sayfadan oluşan küçük-orta hacimli bir kitaptır. Elimizde bulunan 10. baskısı 2018 tarihli olup tespit edebildiğimiz en eski baskısı 1993 yılına aittir.

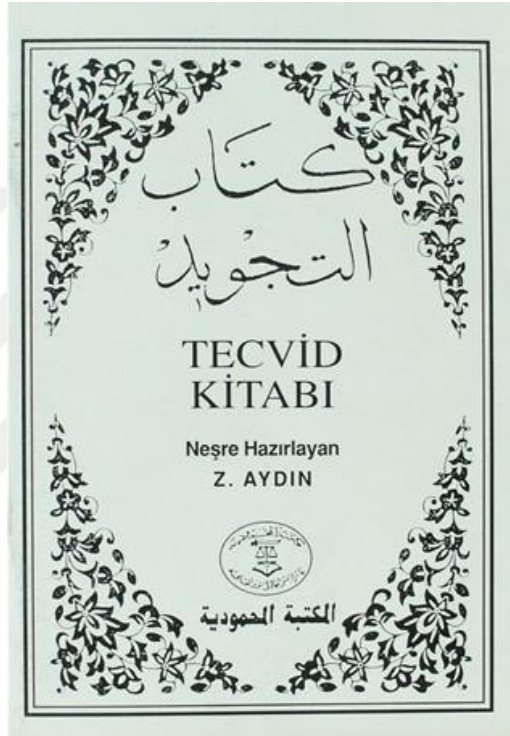
Eser tecvidin tarifi ve hükmü ile başlamaktadır. Ardından mahreçler, hareketler, harf-i med, çekilen ve çekilmeyen he (zahir), hemzenin okunuşu, râ harfinin okunuşu, lafzatullah, medler, tenvîn ve nûn-i sâkin, izhâr, iklâb, idgamlar, ihfâ, lâm-ı tarif ile ilgili tecvid kaideleri, kalkale, sekte, teshil, imale ve duraklar konuları sırasıyla işlenmektedir.

Eserin sonunda sorular bölümü yer almakta olup görülen konulara dair 65 soruya yer verilmiştir.

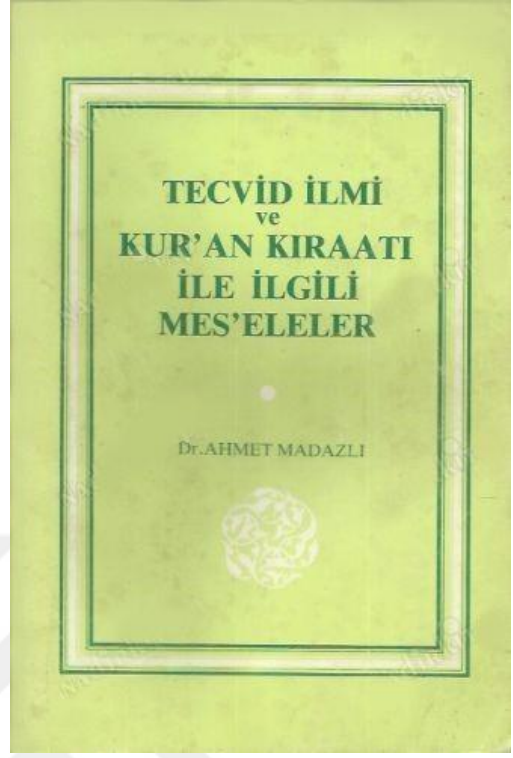
Eser kurs talebeleri için ders kitabı mahiyetindedir. Kısa ve öz bir şekilde konular işlenmeye çalışılmıştır. Eserin sonundaki sorular ile öğrencinin genel tekrar yapması, böylece konuları hazmetmesi amaçlanmıştır. Eserde şekil ve şemalardan yararlanıldığı görülmektedir.

23. Ahmet Madazlı – Tecvîd İlmi (1994)

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin emekli hocalarından merhum Doç. Dr. Ahmet Madazlı tarafından yazılan *Tecvîd İlmi*, 205 sayfadan oluşmakta olup orta-büyük hacimli bir tecvid çalışması olarak nitelendirilebilir. Eserin ilk baskısı 1994 yılına aittir.

Müellif eserini dokuz bölüm olarak planlamıştır. Eserin en büyük bölümü olan birinci bölümde öncelikle tecvid ilmi hakkında genel bilgiler verilmiş, ardından sırasıyla Kur'ân-ı Kerîm okuyuş şekilleri, harfler, med, tenvin ve sâkin nûn, yapılaşları bakımından idgamın çeşitleri, sâkin ve harekeli olması bakımından idgamın çeşitleri, gunnenin bulunup bulunmaması yönünden idgamın çeşitleri, mahreç ve sıfat yönünden idgamın çeşitleri, harf-i ta'rife ait hükümler, kalkale, râ harfinin okunuş şekilleri, lafzatullah, zamir, vakıf ve ibtidâ, vasıl ve sekte konuları işlenmiştir. Sadece dört sayfalık hacme sahip

olan ikinci bölüm dudak talimi konusuna ayrılmıştır. Üçüncü bölüm İmam Âsım'ın kıraati hakkında kısaca bilgi vermektedir. Dördüncü bölüm istiâze ve besmele konularına ayrılmıştır. Beşinci bölüm Kur'an-ı Kerim hatmi ile ilgili meseleleri ele almaktadır. Diğer kitaplarda örneğine pek rastlamadığımız kıraat esnasında bazı ayetlerin sonunda ayete uygun söz söyleme konusuna müstakil bir bölüm ayrılmış ve altıncı bölümde bu konuya yer verilmiştir. Yedinci bölüm lahn ve kısımlarını, sekizinci bölüm ise Kur'an okuma ve öğretme karşılığında ücret almak konusu işlemektedir. Son bölüm ise Kur'an-ı Kerim'i güzel ses ve makamla okuma hususundaki tartışmaları ele almaktadır.

Ahmet Madazlı'nın eserini telifte klasik bir üslup takip etmiştir. Ele alınan konunun önce sözlük ve terim anlamı verilmiş, ardından örneklerle birlikte konu anlatılmıştır. Dil olarak günümüz Türkçesine mümkün merteye riayet ettiğini, ancak tecvid terimlerinin aynen muhafaza edildiğini bizzat ifade etmektedir.³⁸ Eserde şekil ve tablolardan istifade edilmemiştir.

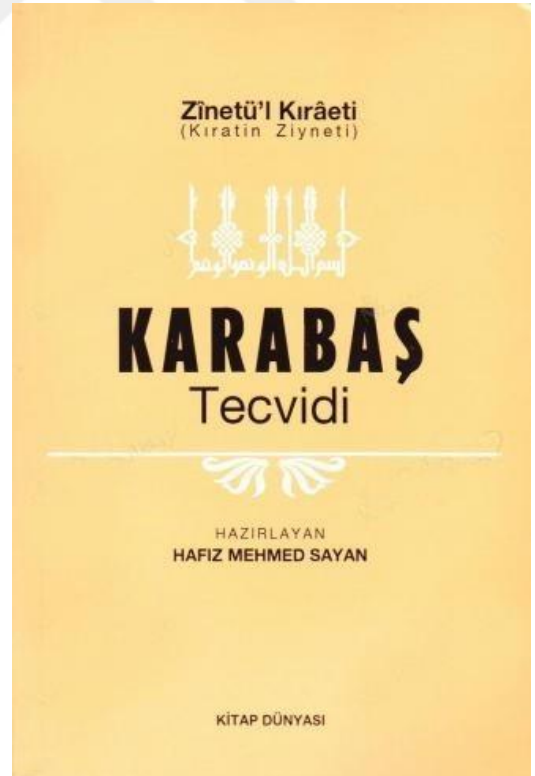
³⁸ Madazlı, *Tecvid İlmî*, s. VI.

24. Mehmed Sayan – Kıraatin Ziyneti Karabaş Tecvidi (1995)

Hafız Mehmed Sayan tarafından yazılan *Kıraatin Ziyneti Karabaş Tecvidi*, küçük-orta hacimli bir tecvid çalışmasıdır. İlk baskısı 1995 yılında yapılmış, son olarak 2018 yılında altıncı baskıya ulaşmıştır. Elimizde bulunan üçüncü baskısı (2002) 118 sayfadan oluşmaktadır.

Mehmed Sayan'ın bu eseri her ne kadar *Karabaş Tecvidi* ismini taşısa da içeriği meşhur *Karabaş Tecvidi*'nden farklıdır. Bölümler halinde planlanan eser, tecvidin tanımı ve gayesinin anlatıldığı bir giriş ile başlamaktadır. Ardından gelen birinci bölümde sıfat-ı lazime, ikinci bölümde ise sıfat-ı arıza konusu işlenmiştir. İkinci bölümün sonunda kıraat imamlarının isimleri ile İmam Asım ve ravisi Hafs'ın hayatlarına da yer verilmiştir. Üçüncü bölüm eserin en büyük kısmı olup tecvid konularına ayrılmıştır. Sırasıyla medler, tenvin, nun-i sâkin, ihfa, izhar, iklab, idgamlar, izhar-ı kameriyye, kalkale, hükmü'r-râ, lafzatullah, zamir, sekte, sekte he'leri, teshil, vakıf, vasıl hemzesi, tilavet secdesi, duraklar, bazı özel işaretler, terimlerin Arapça tanımları, kıraatle ilgili önemli görülen bazı hususlar, Kur'an tarihi, isti'aze ve besmele, caiz olan okuyuş usulleri hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde sadece ferî harfler konusu anlatılmıştır.

Mehmed Sayan eserinde soru cevap metodunu takip ederek yazmıştır. Konular ayrıntıya girilmeden kısa bir şekilde açıklanmıştır. Soru cevap metodu bazı yerlerde bırakılarak düz yazı şeklinde izahlar yapılmıştır. Eserin sistematığı yeterince düzenli olmayıp ara ara konu tekrarına kaçılmıştır. Harflerin mahreçleri konusunda şekillerden yararlanılmıştır.

25. Kadir Temir – Tecvid (1998)

Tam adı *Tecvid - Kur'ân- ı Kerim Okuma Âdâbı ve Usulleri* olan eser, sonunda yer alan *Karabaş Tecvidi* kısmı hariç 165 sayfadan müteşekkil orta hacimli bir kitaptır. Elde ettiğimiz nüshada basım tarihi yazmamakla birlikte önsözün sonunda yer alan 1998 yılı, eserin telif tarihi olmalıdır.

Kadir Temir eserini bir giriş ve beş bölüm olarak planlamıştır. Giriş bölümünde Kur'an'ın fazileti, mahiyeti ve kıraat imamları konusu işlenmiştir. Birinci bölümde tecvid ilmi, hükmü, lahn, Kur'an okuma ölçüleri, Kur'an okuma ve okutma usulü konuları yer almaktadır. İkinci bölümde harflerin sıralaması, okunuşları, kısımları, mahreçleri, harfin zata ve sıfatı konuları hakkında bilgi verilmiştir. En geniş bölüm olan üçüncü bölümde hareke ve işaretler, med çeşitleri, tenvin ve nunu sakine, ihfa, izhar, iklab, igdamlar, izhar-ı kameriyye, kalkale, hükmü'r-râ, lafzatullah, zamir ve sekte konuları işlenmiştir. Dördüncü bölüm teshil, imale, vakıf, dudak hareketleri, istiaze ve besmele, sure geçişleri, secavend işaretleri, vakıf çeşitleri, tilavet secdeleri, tertil ve tilavetin şartları konularına ayrılmıştır. Son bölümde ise Asım kıraati şeceresi, tilaveti bitirme adabı, tilavette miktar, teganni, hatim indirme ve duası, kıraatin adabı ve temsili okuma konuları hakkında bilgi verilmiştir. Eserin sonuna *Karabaş Tecvidi*'nin Osmanlıca orijinal metni eklenmiştir.

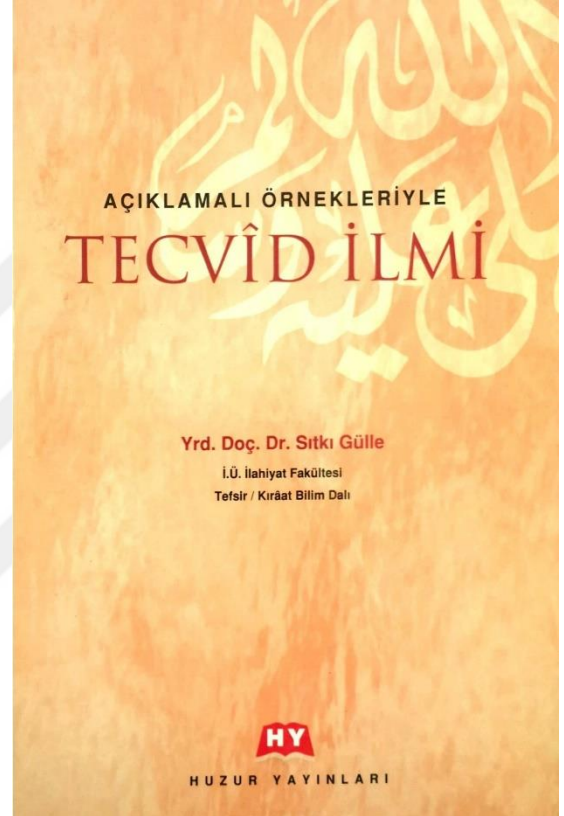
Kadir Temir'in eserde kullandığı dil yalın ve sadedir. Soru-cevap üslubu benimsenmiş, başlık altında sorulan sorulara cevaplar verilerek konu anlatılmıştır. Bazı terimlerin Arapça tariflerine yer verilmiştir. Bölümlerin sonunda okuyucunun tekrar etmesi için sorular sorulmuştur. Konuların daha iyi anlaşılması için eserde tablo, şekil ve cetvellere yer verildiği görülmektedir.

26. Sıtkı Gülle – Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmî (2005)

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Kur’an-ı Kerim hocası olan merhum Prof. Dr. Sıtkı Gülle tarafından yazılan eser, geniş hacmiyle dikkat çeken bir eserdir. Yazarın yardımcı doçent iken kaleme aldığı eserin ilk yayını 2005 yılında yapılmıştır.

Temel tecvid meseleleri odaklı kaleme alınan eser yedi ana bölüm olarak planlanmıştır. Birinci bölüm giriş mahiyetinde olup tecvid ilmi hakkında genel bilgiler ile kıraat alimleri hakkında bilgi vermektedir. Eserin en büyük bölümünü teşkil eden ikinci bölüm birçok konuyu muhtevîdir. Bu bölümde sırasıyla “harfler”, “harekeler”, “harflerin mahreçleri” ve “harflerin sıfatları” ana başlıkları altında temel tecvid konuları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölüm med bahsini ele alırken, “Tenvin ve Sakin Nûn’a Dayanan İdgamsız Konular” başlığını taşıyan dördüncü bölümde izhâr, ihfâ ve iklâb bahisleri işlenmiştir. Ardından gelen “İdgamlar” bölümünde ise idgam içeren tecvid konuları beş alt başlıkta anlatılmaktadır. Diğer tecvid kitaplarında örneğine sık rastlanmayan bir taksimat yapan yazar, altıncı bölümde “Lâm-ı Ta’rîfe Dayanan Tecvid Konuları” başlığı altında izhâr-ı kamerî ve idgâm-ı şemsî konularını işlemiştir. Son bölümde ise daha önceki başlıklara girmeyen diğer tecvid konuları ele alınmış; bu kapsamda râ harfi ile ilgili hükümler, sâkin mîm’in özellikleri, kalkale, sekte, sekt he’leri, zamir, lafzatullah, vakıf ve ibtidâ, vasıl ve kat’, yedi elif, Kur’an-ı Kerim’i okuma tarzları ve lahn konuları hakkında bilgi verilmiştir.

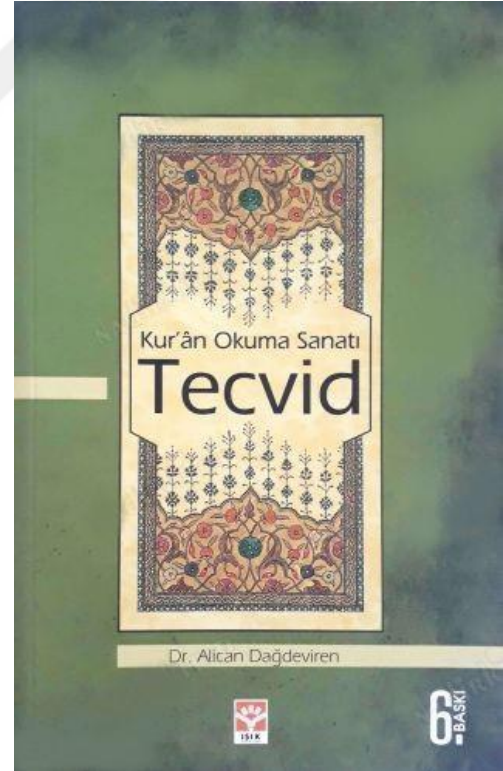
Sıtkı Gülle, eserinde güncel sade bir dil tercih etmiştir. Ele aldığı konuların tanımları ile giriş yapmış, ardından anlaşılır bir dille konuyu izah etmiştir. Akabinde “Uygulama Örnekleri” adı altında konu ile ilgili Kur’an’dan alınmış üç örnek zikretmiş,

konu ile ilgili kelimeleri ve mealini koyu harflerle belirtmiştir. Yoğun bir şekilde örnek zikredilmesi dikkat çekmekte olup müellif bu üslubunu eserin ismine de yansıtmıştır. Konuların çoğunun sonunda konunun pekişmesi için alıştırmalara da yer vermiştir. Yanlış uygulamaya düşülebilecek hususlarda okuyucunun dikkatini çekmek için veya ilave bilgi vermek için bazı konuların sonlarına uyarılar eklemiştir. Eserde tablo, şekil ve görsellerden yararlanılmamıştır.

27. Alican Dağdeviren – Kur’ân Okuma Sanatı Tecvid (2006)

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Alican Dağdeviren tarafından kaleme alınan *Kur’ân Okuma Sanatı Tecvid* adlı eser, orta hacimli bir tecvid kitabıdır. Tespit edebildiğimiz en eski baskısı 2006 yılında yapılan eser gördüğü rağbetin sonucu daha sonra müteaddit defalar basılmıştır.

Kur’ân Okuma Sanatı Tecvid, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde tecvid ilmi hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Birinci bölüm “Kur’ân Harfleri ve Özellikleri” ana başlığını taşımakta olup sırasıyla harflerin isimleri, okunuşu, çeşitleri, mahreçleri, sıfatları, terkip halinde gelen harfler konuları bu bölümde ele alınmıştır. “Kur’ân Okuma Kuralları” ana başlığını taşıyan ikinci bölüm; med ve çeşitleri, izhâr, idğâm ve çeşitleri, ihfâ, iklâb, sekte, râ harfinin okunuşu, lafza-i celal ve kalkale konularını içermektedir. Son bölüme ise “Kur’ân Okuma Şekilleri ve İlgili Bazı Hususlar” ana başlığı verilmiştir. Bu bölümde Kur’ân okuma şekilleri, istiaze ve besmele, tekbir, tilavet secdesi, vakıf ve ibtida kuralları, vasıl, temsili tilavet, dudak talimi, lahn, Asım kıraatindeki bazı özel hususlar konuları işlenmiştir.

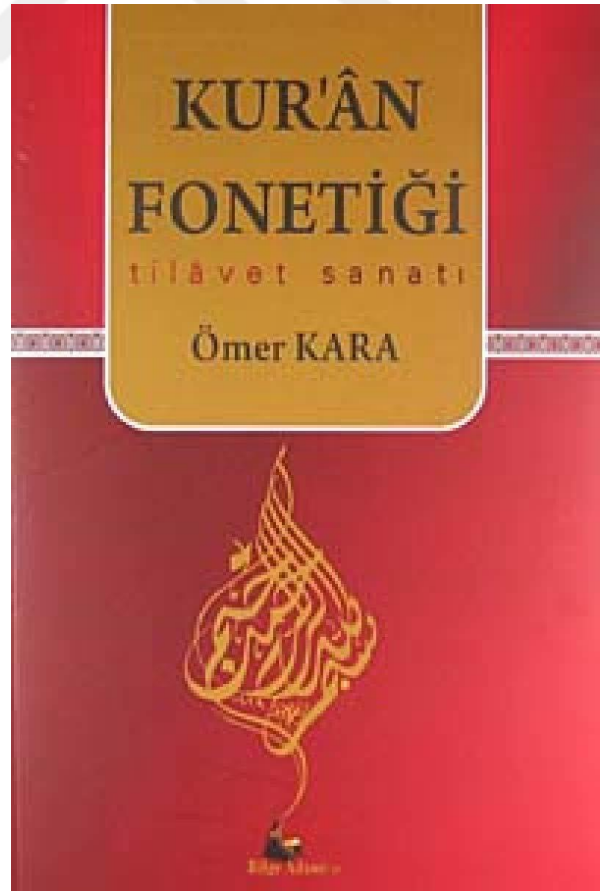
Eserin üslubuna gelince konular anlatılırken okuyucunun hızlı bir şekilde gerekli bilgilere ulaşabilmesi için konular öz bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Bazı tecvid

terimleri Arapça tanımlarına da yer verilmiştir. Her bir konu için çok sayıda örnek zikredilmiştir. Örneğin ihfa konusu işlenirken her bir ihfa harfi için ayrı bir misal verilmiştir. Konuların sonlarında özet mahiyetinde şemalar yer almakta olup şema içerisinde örneklerin de tekrarlanmış olduğu dikkat çekmektedir.

28. Ömer Kara – Kur’ân Fonetigi Tilâvet Sanatı (2012)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ömer Kara’nın yazmış olduğu *Kur’ân Fonetigi Tilâvet Sanatı* adlı eser, son dönemde yazılmış dikkat çeken orta hacimli bir tecvid çalışmasıdır. 2012 yılında yayınlanmıştır.

Kur’ân Fonetigi Tilâvet Sanatı’nın içeriği incelendiği zaman tecvid dersleri müfredatında görülen temel konuları ihtiva ettiği görülmektedir. Önsöz’ün akabinde tecvid ilmi hakkında genel bilgilerin verildiği bir giriş ile esere başlanmıştır. “Tecvîd’de Harf (Zât ve Lâzımî Sıfatlar)” başlığını taşıyan birinci bölümde harflerin tanımı, isimleri, okunuşu, lahn, harflerin çeşitleri, sıfatları, mahreçleri konuları ele alınmıştır. İkinci bölümün başlığı “Tecvîd’de Harfler Arası İlişkiler (Ârızî Sıfatlar)” şeklinde olup bu bölümün alt başlıkları sırasıyla “Harflerin Kısa ve Uzun Okunması (Kasr ve Med)”, “Harflerin Kalın veya İnce Okunması”, “Harflerin Vurgulu Okunması: Kalkale”, “Tenvîn ve Sâkin Nûn’un Aslî Harflerle İlişkisi”, “Mîm-i Sâkine’nin Aslî Harflerle İlişkisi”, “Lâm-ı Tarif’in Aslî Harflerle İlişkisi”, “Harflerin Birbirine Katılması”, “Özel Durumlar” ve “Kur’an’da İstisna Tilâveler” şeklinde belirlenmiş; tecvid konuları bu başlıklar ile ilişkilendirilerek bir düzene göre

işlenmiştir. “Kur’ân Tilâvetinin Boyutları” başlığını taşıyan üçüncü ve son bölüm ise tilavet şekilleri, vakf-ibtida, vasl, dudak talimi ve temsili okuma konularını muhtevindir.

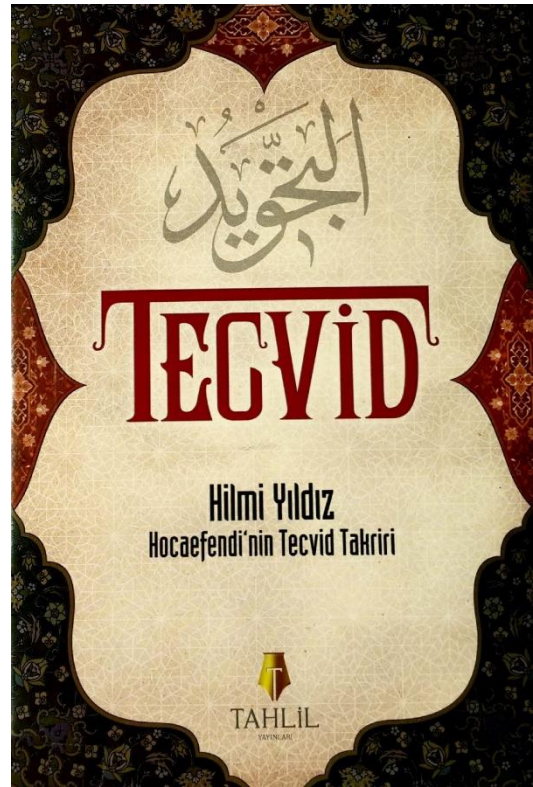
Ömer Kara eserini ders kitabı mahiyetinde hazırladığı için yalın ve sade bir dil tercih etmiştir. Eserde görsellik ön planda olup tablo ve çizimlere yoğunlukla müracaat edilmiş, böylece konuların monoton bir anlatımdan uzak bir şekilde okuyucuya aktarılması hedeflenmiştir. Eserin basımında renkli bir tasarım tercih edilmiş olması da bu amaca matuftur. Terimlerin tanımlarının sarı renkli bir kutucuk içerisinde verilmiş olması, yeşil kutucuklar içerisinde dikkat edilecek hususların arz edilmesi, örneklerin şekil üzerinden oklarla gösterilmesi, harflerin mahreçlerinin çizimler ile belirtilmesi eserde dikkat çeken hususlardır.

29. Hilmi Yıldız – Tecvid (2012)

Tecvid isimli küçük hacimli çalışma, Kur’an-ı Kerim muallimi Hilmi Yıldız’ın ders takrirlerinden alınan notların kitaplaştırılmış halidir. Eserin ilk baskısı 2012 yılına ait olup elimizde olan dördüncü baskısı 2016 tarihli dir.

Çok muhtasar bir tecvid kitabı hüviyetinde olan eser tecvidin tarifi ile başlamaktadır. Ardından temel tecvid konularının kısa kısa izahına geçilmiştir. Eserde sırasıyla şu konular ele alınmıştır: harf-i med, sebeb-i med, med çeşitleri, tenvin ve nun sakin, ihfa, izhar, iklâb, idgamlar, mîm sakinin halleri, izhar-ı kameriyyeh, kalkale, hükmü’r-ra, lafzatullah, zamir ve sekte.

Hilmi Yıldız’ın *Tecvid*’i literatürün en kısa kitaplarından biridir. Konular çok öz bir şekilde işlenmiştir. Diğer tecvid kitaplarında standart anlatılan birçok mesele dile getirilmemiştir. İşlenen konu başlığının

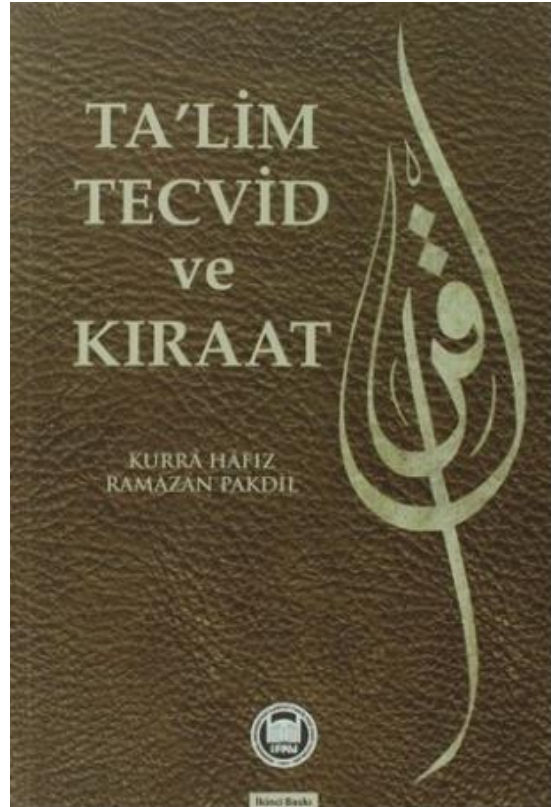
Osmanlıca Türkçesiyle yazımının da verilmiş olması dikkat çekmektedir. Baskı kalitesi göz dolduran eserde şekil, şema ve çizimlerden yararlanılmamıştır.

30. Ramazan Pakdil – Ta’lim Tecvid ve Kıraat (2013)

Diyaret İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi emekli hocası kurra hafız Ramazan Pakdil’in kaleminden çıkan *Ta’lim Tecvid ve Kıraat*, müellifin 2001 yılında telif ettiği *Tecvid Notları* adlı kitabının geliştirilmesi ile kaleme alınmış bir eserdir. 2013 yılındaki ilk baskısından sonra beş yılda on baskı yapmış olması eserin rağbet gördüğünü göstermektedir. Eser 391 sayfadan müteşekkil geniş hacimli bir kaynaktır.

Eserin içeriğine gelince müellif, eserini on bölüme ayırmıştır. Birinci bölümde tecvid ilmi ile ilgili genel bilgiler, lahn ve okunuş usulleri konuları yer almaktadır. İkinci bölüm harfler konusuna ayrılmış olup harflerle ilgili genel bilgilerin yanı sıra harflerin mahreçleri ve sıfatları işlenmektedir. Üçüncü bölümde harf ve dudak talimi konusu bulunmakta olup dördüncü bölümde med konusu ele alınmaktadır. Beşinci bölüm tenvin ve sakin nûn ile ilgili, altıncı bölüm ise idgam ve elif-lam ile ilgili tecvid konularını kapsamaktadır. Tecvidle ilgili çeşitli konuların ele alındığı yedinci bölümde kalkale, hükmü’r-râ, lafzatullah, zamir, sekte, temsili okuma, tecvide eşitlik ve aşır seçimi konularına yer verilmiştir. Sekizinci bölüm Kur’an-ı Kerim’de vakıf, ibtida ve vasıl konularına ayrılmıştır. İstiaze ve besmelenin işlendiği dokuzuncu bölümden sonra gelen son bölümde ise kıraatlar hakkında bilgi verilmiştir.

Ramazan Pakdil eserini telif ederken akıcı ve kolay bir dil kullanmıştır. Bir konuya giriş yapılırken önce tanımlara yer vermiş, daha sonra örneklerle konuyu izah etmiştir. Harflerin mahreci ile vakıf, ibtida ve vasıl konularında konunun daha iyi anlaşılması için şemalar ve cetvellerden

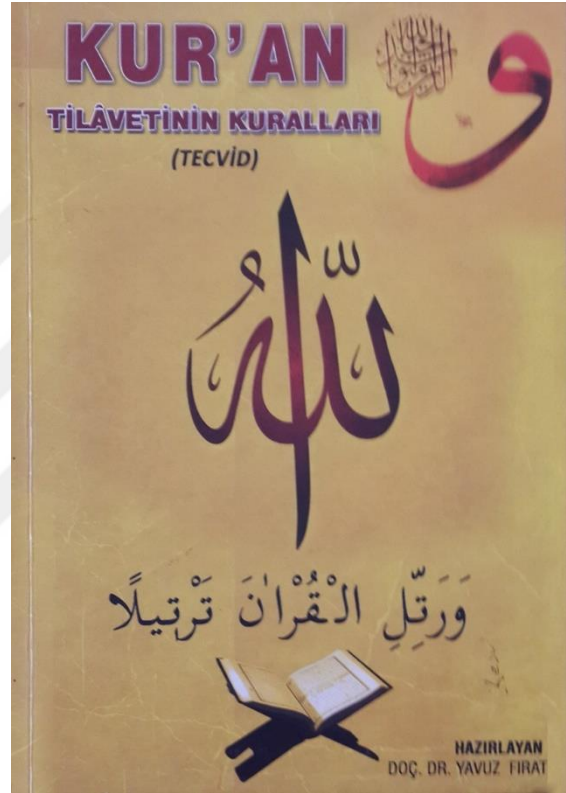
istifade etmiştir. Tecvid ilminin aktarımında uygulama önemli olduğu için müellif teknolojiden istifade ederek eserinin sesli ve görüntülü versiyonunu da çıkarmıştır. Böyle okuyucular izleyerek ve dinleyerek usule uygun okuyuşu öğrenebilme imkânı elde etmektedir.

31. Yavuz Fırat – Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid) (2014)

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Yavuz Fırat'ın yazdığı *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, orta hacimli bir tecvid kitabıdır. Eserin tespit edebildiğimiz tek baskısı 2014 yılında Kayseri'de yapılmıştır (158 sayfa).

Müellif, eserini uzun bir giriş ve üç bölüm halinde telif etmiştir. Giriş bölümünde ayrıntılı bir şekilde Kur'an tarihi, Kur'an'ın faziletleri, ahruş-i seb'a, kıraat imamları ve ravileri, kıraat terimleri (kıraat, rivayet, tarik, vecih), istiaze, besmele, sure başlangıçları ve geçişleri,

tilavet çeşitleri ve adabı konuları yer almaktadır. Ardından gelen birinci bölüme tecvid ilmiyle ilgili genel bilgiler verilerek başlanmıştır. Ardından harflerin mahreçleri, çeşitleri, mahreçlerle ilgili bazı tecvid terimleri, mahreç bölgeleri, harflerin sıfatları, tefhîm ve terkîk, lahn konuları sırasıyla işlenmiştir. İkinci bölümde med ve kasır konusu ile ilgili terimler, med çeşitleri, sâkin nûn ve tenvinin hükümleri (izhâr, iklâb, idğâm mea'l-gunne ve bilâ gunne, ihfâ, sâkin mîm'in hükümleri, idğâm çeşitleri, sâkin lâm'ın hükmü, zamir ve sekte hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise vakıf çeşitleri, şekilleri, işaretleri, ibtida ve itinaş, vasl ve hükümleri, Hafs'ın gözettiği bazı hususlar, tilavetle ilgili diğer hususlar (dudak talimi, temsili okuma, hatim indirme, tilavet secdeleri) konuları ile Kur'an öğreticisinin özellikleri ve adabı hususları ele alınmıştır.

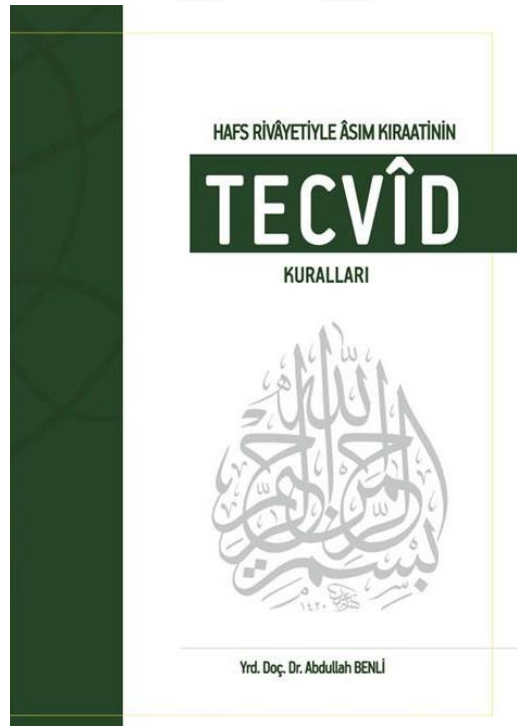

Yavuz Fırat'ın eserinde kullandığı dil sade ve anlaşılırdır. Konular işlenirken tanımlara ve örneklere yer verilmiş, dikkat çekilmesi istenen maddeler koyu harfle yazılmıştır. Konu içerisinde bazen koyu harfle bazen de “SORU:” diyerek konu ile ilgili bir soru sorulmuş,³⁹ böylece okuyucunun dikkati konuya çekilmiş, hemen ardından sorunun cevabı verilerek konunun zihinde yer etmesi sağlanmıştır. Yine bazı ana başlıkların ve bölümlerin sonunda sorular sorulmuş, böylece okuyucuya konunun önemli yerleri tekrar ettirilmiştir. Eserde özellikle harflerin mahreçleri konusunda çok sayıda çizim ve resimden yararlanılmış, harflerin sıfatları konusunda da büyükçe bir tabloya yer verilmiştir.⁴⁰

32. Abdullah Benli – Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları (2015)

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Abdullah Benli'nin kaleme aldığı *Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları* adlı eser, 196 sayfalık hacmiyle orta-büyük hacimli tecvid kitapları arasında sayılabilir. Eserin tespit edebildiğimiz tek baskısında basım tarihi yazılmamıştır. Önsözün sonunda yazılan 2015 yılı, eserin telif tarihi olmalıdır.

Eser bir giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kur'an tarihi, tecvidin önemi, tecvid öğrenme usulleri anlatılmış; ayrıca eser hakkında bilgi verilmiştir. Birinci ana bölüm “Tecvid Kavramı” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde önce tecvid ilmi ilgili bilgiler verilmiş; ardından sırasıyla harflerin çeşitleri, mahreçleri, sıfatları, lahn, Kur'an okuyuş şekilleri, ilk tecvid eseri ve kıraat imamları konuları işlenmiştir. İkinci ana bölüm “Âsım Kıraatinin Hafs Rivâyetine Dayanan Tecvid

³⁹ Örneğin bkz. Fırat, *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, s. 110.

⁴⁰ Fırat, *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, s. 42-54, 76-78.

Kuralları” başlığı ile eserin dörtte üçlük bölümüne tekabül etmekte olup tecvidin kalan bütün konularını içermektedir. Bu bölümde sırasıyla med çeşitleri, tenvin ve nûn-i sâkin ile ilgili kurallar (izhar, iklab, ihfa, idğâm-i maa’l-gunne, kelime izharı, idğâm-i bilâ gunne), İdgam ve çeşitleri (idğâm-i misleyn, idğâm-i mütecâniseyn, idğâm-i mütekâribeyn), sakin mîm’in halleri, sakin lâm’ın hükümleri (idğâm-ı şemsiyye, izhâr-i kameriyye, izhâr-i lâm-i fi’liyye, lafzatullah), hükmü’r-râ, zamir, kalkale, sekte, secavendler, vakıf ve ibtida, Hafs rivayetinin özellikleri, önemli tecvid kavramları (istiaze, besmele, teshil, ihtilas, imale, işmam, idğâm, tekbir, hâ-i sekt) konuları işlenmiş; kitabın sonunda mushaflarda yer alan yazı ve işaretlerden, tecvide ilgili Arapça ibarelerden, tecvid kurallarını tespit çalışmasından ve pek çok tecvid kuralını ihtiva eden ayetlerden bahsedilmiştir.

Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları, son dönem tecvid kitapları içerisinde dizgisi ile dikkat çekmektedir. Okuyucuya faydalı olması için renkli baskı tercih edilmiş; örneklerin içinde konu ile ilgili olan yerler, bazı başlıklar, metin içerisinde dikkat çekilmek istenen kelimeler vb. kırmızı ve mavi renk ile belirtilerek görsel zenginlik sağlanmıştır. Yine aynı amaçla çok sayıda tablo, şema, hatta Kur’an hattından resimler ile eser düz yazının monotonluğundan uzaklaştırılmıştır. Müellif eserinde güncel, sade, anlaşılır bir dil kullanmıştır. Konular anlatılırken oluşumu, kelimeleri, misalleri, hükmü gibi alt başlıklar kullanılmış; böylece bilgilerin karışmadan okuyucunun zihnine yerleşmesi amaçlanmıştır.⁴¹

33. Davut Kaya – Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni (2016)

Diyaret İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Davut Kaya tarafından kaleme alınan *Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni* adlı eser 199 sayfadan oluşmaktadır. Elifba cüzü içermesi ve büyük punto kullanılması eserin sayfa sayısının bu rakama ulaşmasına sebep olmuştur. Kur’an öğreticilerine metot öğretmek üzere yazılan eser 2016 yılında yayınlanmıştır.

⁴¹ Örneğin bkz. Benli, Abdullah, *Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları*, Tezmer Kitap Kırtasiye, Kayseri ts ., s. 86, 93-94.

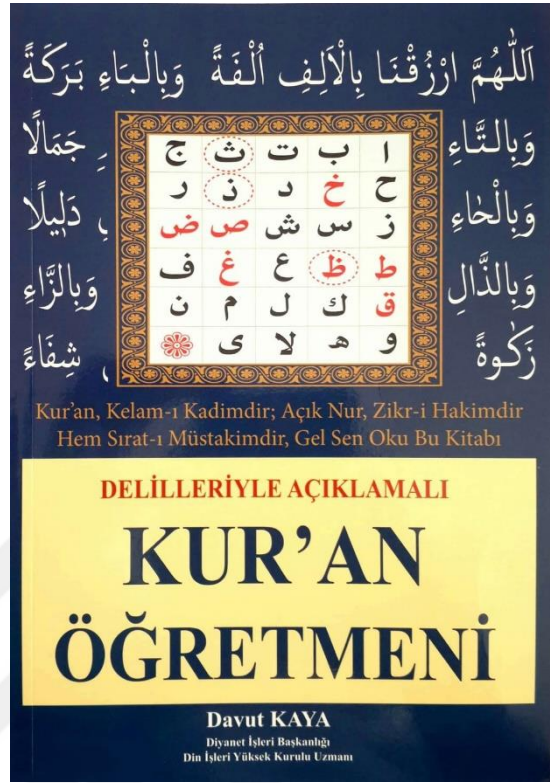
Eser altı bölümden oluşmaktadır. Eser Kur'an öğreticilerine rehber olsun diye hazırlandığı için birinci bölüm Kur'an öğretimi konusuna ayrılmıştır. İkinci bölümde elifba cüzü yer almaktadır. Üçüncü bölüm tecvid konularını işlemektedir. Dördüncü bölümde harflerin sıfatları, beşinci bölümde dudak talimi ve okuma usulleri bulunmaktadır. Son bölümde ise hafızlık eğitimi yapanlar ve yaptırana rehber olsun diye yüzünden okuma ve ezberleme teknikleri anlatılmıştır.

Eserde kolay, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Konular anlatılırken özellikle elifba cüzünde örneklerin Kur'an'dan seçilmesine gayret edilmiştir. Bazı sayfaların sonunda özet kurallar, konunun kolay kavranmasını sağlayacak veciz sözler veya önemli açıklamalar yer alabilmektedir. Sayfalar ve yazılar öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde renklendirilmiştir. Kur'an öğreticilerine yönelik olan bilgilerin altın yıldızlı çerçeve içerisinde verilmesi, açıklama geleceğini göstermek için çizgili bir şeklin konulması, konunun özetinin veya önemli görülen hususların özel bir çerçeve içerisinde verilmesi gibi özel dizgi usulleri kitapta dikkat çekmektedir.

34. Abdurrahman Ensari – Temel Tecvid Kuralları (2016)

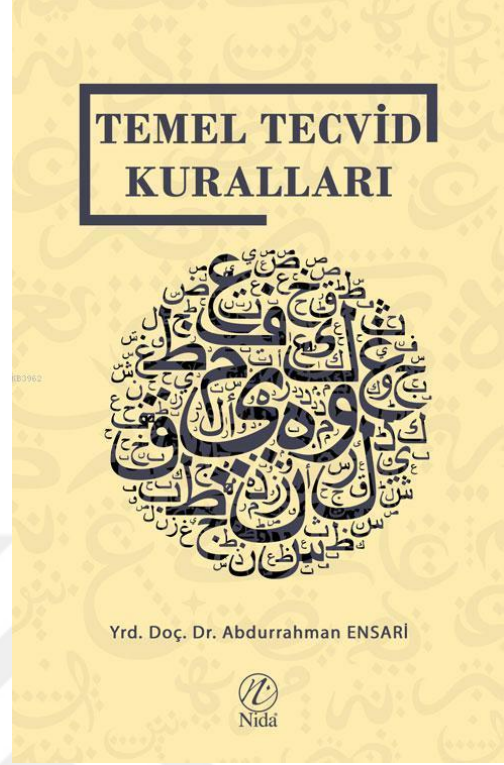
Mardin Artuklu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman Ensari tarafından telif edilen *Temel Tecvid Kuralları*, küçük-orta hacimli bir tecvid kitabı olarak nitelenebilir. Eserin ilk ve tespit edebildiğimiz kadarıyla tek baskısı 2016 yılında yapılmıştır.

Eser bir giriş ve iki bölümden müteşekkildir. Giriş bölümünde tecvid ilmi hakkında bilgi verilmiş, kıraat mertebeleri ve lahn konusu anlatılmıştır. Birinci bölümde sırasıyla istiaze, besmele, sakim nûn ve tenvinin hükümleri, sakim mim'e ait hükümler, med ve lîn, idgamlar, ince ve kalın okunan harfler, râ'nın hükmü, kalkale ve sekte

konuları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise harflerin mahreçleri ve sıfatları, vakıf ve ibtida, sükûni ravm ve işmam konuları işlenmiştir.

Abdurrahman Ensari, eserini tecvid kurallarını ana hatlarıyla öğrenmek isteyenlere yönelik kaleme aldığı için konuları kısa bir şekilde ama çok örnek zikrederek izah etmiştir. Son dönemde kaleme alınan bir eser olduğu için dili güncel bir Türkçedir. Bazı önemli ibareler ve örnekler koyu harfle yazılmıştır. Harflerin mahreçleri konusunda bir tabloda yararlanılmıştır. Bunun haricinde eserde tablo, sema veya çizim görülmemektedir.

35. Ömer Çakılcı – Tecvid Kitabı (2018)

Tam adı *Kur'an Talebeleri İçin Tecvid Kitabı* şeklinde olan eser son yıllarda yazılmış, küçük hacimli bir tecvid çalışmasıdır. Eserin ilk ve tek baskısı 2018 tarihini taşımaktadır.

Ömer Çakılcı, eserini bölümler şeklinde planlamamış, tecvid konularını taksimata tabi tutmadan başlıklar halinde peşi sıra işlemeyi tercih etmiştir. Kitapta sırasıyla şu konular hakkında bilgi verilmiştir: tecvid ilmi ve önemi, harflerin kısımları, mahreçleri, lahn, Kur'an okuma usulleri, harflerin sıfatları, med çeşitleri, harekeler, tenvin ve sakin nûn, idgam, idgam-ı mea'l-gunne, idgam-ı bilâ gunne, iklab, ihfa, izhar, idgam-ı mütecaniseyn, idgam-ı mütekaribeyn, kalkale, idgam-ı misleyn, sakin mîm'in halleri, lafzatullah, lam-ı tarif, hükmü'r-

râ, sekteler, zamir ve hâ-i kinaye, hâ-i sekt, vakıf işaretleri, vakıf, ibtida, vakıf kuralları, istiaze ve besmele, sure başlangıç ve geçişleri, tecvid ıstılahları.

Ömer Çakılı, tecvid bilgilerinin sorulduğu sınavlara hazırlanan öğrencilere yönelik küçük bir eser yazmak istediği için kısa ve öz, sade ve anlaşılır bir üslup takip etmiştir. Konuları anlatırken ayrıntıya girmemiş, sadece anahatları ile anlatmayı tercih etmiştir. Önemli gördüğü bilgileri altı çizili yazarak okuyucunun dikkatini çekmek istemiştir. Bazı yerlerde şekil ve tablolardan da istifade ettiği görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TECVİD YAZIMININ KAYNAKLARI

Bu başlıkta, birinci bölümde kısaca tanıttığımız cumhuriyet dönemi tecvid yazımının kaynakları incelenecektir. Bunun için öncelikle tecvid kitaplarına göre ayrı ayrı kaynaklar listeleri verilecek, ardından bu bulgular değerlendirilerek en çok müracaat edilen kaynakların oranı sunulacaktır.

A. Tecvid Kitaplarının Kaynakları

1. Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri

Prof. Dr. Münif Çelebi tarafından telif edilen *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri (Tecvid)*, cumhuriyet döneminin ilk tecvid kitabı olma özelliğini taşımaktadır. Erken bir dönemde kaleme alınmasına rağmen yazımında istifade edilen kaynaklar, eserin sonunda müellifi tarafından bir liste halinde belirtilmiştir. Bu liste incelendiği zaman şu iki tecvid kaynağının bulunduğu görülmektedir:

1. Karabaş Tecvidi

2. Hafız Mehmed Nuri'nin *Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid'i*

Listede Ali Haydar Efendi'nin *Kur'an-ı Kerim Elifbâ'sı*, Ahmed Edib ve Veled Çelebi'nin müştereken yazdığı *Kur'an-ı Kerim Elifbâsı*, Yeşilzade Mehmed Salih Efendi'nin *İslam Elifbâsı* gibi Osmanlı döneminde yazılan elifbâ'lar dikkat çekmektedir. Ayrıca Mustafa Şefik Bey'in *Kuran-ı Kerim'e Hazırlık* adlı eseri ile Kastamonulu Yahya Hilmi'nin *Misbâhu'l-ihvân* adlı Kuran fihristi de eserin diğer kaynakları arasındadır.

Ayrıca *Hak Dini Kur'an Dili* tefsiri, Mehmet Zihni Efendi'nin *Nimet-i İslâm (Kitabü't-tahare ve Kitâbü's-salât)*'ı ile Ömer Rıza Doğrul tarafından tercüme edilen *Büyük İslam Tarihi (Asr-ı Saâdet)*⁴² Münif Çelebi'nin istifade ettiği diğer kaynaklardır.

2. Yeni Tatbikatlı Tecvid

Ağazade Osman Nuri Koçbeker tarafından yazılan *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, 1949 yılı gibi erken sayılabilecek bir dönemde telif edildiği için içerdiği bilgilerin kaynakları genellikle belirtilmemiştir. Ancak bazı yerlerde metin içerisinde bazı tecvid alimi ve eserlerinin ismi zikredilmiştir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Cezerî (*Mukaddime*)⁴³
2. Karabaş *Tecvidi*⁴⁴
3. *Secavend Kitabı*⁴⁵

Bu eserlerin haricinde kitapta bilgiler doğrudan verilmiş olup kaynakları belirtilmemiştir. Müellif ismi geçen bu kaynakların haricinde Radî el-Esterâbâdî'nin *Şerhu 'ş-Şâfiye* adlı sarf eserinden de faydalanmıştır.⁴⁶

3. Sağman Tecvidi

Ali Rıza Sağman tarafından yazılan *Sağman Tecvidi*, ilk dönem kitaplarından olduğu için kaynak belirtme konusunda titiz davranılmadan kaleme alınmıştır. Eserde yer alan bilgilerin kaynakları belirtilmediği gibi son kısımda kaynaklar listesi de verilmemiştir. Eser üzerinde yapılan taramada şu tecvid ve kıraat kaynaklarından istifade edildiği görülmektedir:

⁴² Bu kaynak, eser sonundaki listede yer almamakta olup müellif dipnotta atıfta bulunmaktadır. Bkz. Çelebi, *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri*, s. 7

⁴³ Koçbeker, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, s. 6, 7, 20, 24.

⁴⁴ Koçbeker, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, s. 21.

⁴⁵ Koçbeker, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, s. 22.

⁴⁶ Koçbeker, *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, s. 29.

1. *Karabaş Tecvidi*⁴⁷

2. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd'*⁴⁸

3. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfid fî 'ilmi tecvidi'l-Kur'âni'l-Mecîd'*⁴⁹

4. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati* adlı eseri⁵⁰

Bu eserlerin haricinde müellif bir yerde de İbnü'l-Cezerî ismine atıfta bulunmuş, ancak hangi eserine atıfta bulunduğunu ifade etmemiştir.⁵¹

Tecvid ve kıraat kaynaklarının haricinde *Bezzâvî Tefsiri*'ne de atıfta bulunulmuştur.⁵²

4. Tecvid İlmi Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri

Müellif Celaleddin Karakılıç, *Tecvid İlmi* adlı eserini telif ederken ilaveten belirtmek istediği notları ve kaynakları dipnotta belirtmiş, kaynaklarını da eserin sonundaki Kitabiyat (Bibliyografya) başlığında toplamıştır. Buna göre eserin telifinde şu tecvid ve kıraat kaynaklarından istifade edilmiştir:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr'*¹

2. İbnü'l-Cezerî'nin *Kitâbü'l-Cezerî (Mukaddime)*'si

3. İbnü'l-Kâsîh'in *Sirâcü'l-kârî*'si (*Şerh 'ale's-Şatıbiyye*)

4. Safâkusî'nin *Gaysü'n-nef'*²

5. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fî vücûhi'l-Kur'ân'*¹

⁴⁷ Sağman, Ali Rıza, *Sağman Tecvidi*, 4. baskı, İstanbul 1958, s. 15.

⁴⁸ Sağman, *Sağman Tecvidi*, s. 23.

⁴⁹ Sağman, *Sağman Tecvidi*, s. 26.

⁵⁰ Sağman, *Sağman Tecvidi*, s. 43.

⁵¹ Sağman, *Sağman Tecvidi*, s. 15.

⁵² Sağman, *Sağman Tecvidi*, s. 6.

6. Birgivi'nin *Dürr-i Yetîm*'i
7. Ömer Ziyaeddin Dağıstani'nin *Âdâbü kırâeti 'l-Kur'an*'ı
8. Hafız Ahmed Efendi'nin *Risâle-i Tecvîd*'i
9. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü 'l-mukîll*'i
10. *Risâle fi 't-tecvîd*
11. Muhammed Atâ ve diğerlerinin *el-Virdü 'l-müfîd*'i
12. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü 's-sedîd fi 'ilmi 't-tecvîd*'i
13. Şabân Efendi'nin *Tecvîdü 'l-Kur'an li kavâ 'idi 'l-Furkân*'ı
14. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm*'i
15. Halil b. Mustafa'nın *Şemsiyye*'si
16. Mustafa Niyazi Efendi'nin *'Umdetü 'l-kârîin*'i
17. Hafız Mehmed Nuri'nin *Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid*'i
18. *Karabaş Tecvidi*
19. Seyyid Mahmûd b. Muhammed Urmevî'nin *Kitâb-ı Güzîde*'si
20. *Kitabü 't-Tecvîd fi kelâmi 'l-mecîd*
21. *Tecvid-i Osmânî*
22. *Kırâet-i Tecvîd*
23. Hamza Hüdâî'nin *Tecvid-i edâiyye*'si
24. *Terceme-i Cezerî*⁵³

⁵³ Mağnîsî'ye ait olan Terceme-i Cezerî olması kuvvetle muhtemeldir.

25. Münif Çelebi'nin *Kur'an Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri* adlı eseri

Bu kaynaklardan *Kuran Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri* hariç tamamı cumhuriyet öncesi dönemde kaleme alınmış çalışmalar iken Münif Çelebi'nin eseri muasır bir kaynak olarak dikkat çekmektedir.

Celaledin Karakılıç, eserini telif ederken tecvid ve kıraat kaynaklarının dışındaki eserlerden de istifade etmiştir. Örneğin *Ahterî-i Kebir* adlı lügat, *Hak Dini ve Kur'an Dili* tefsiri, Hasan Basri Çantay'ın Kur'an mealinin yanı sıra *el-İtkân*, *Keşfü'z-zunûn* ve *Mevzû'âtü'l-'ulûm* gibi klasik kaynaklar ile *Tecrîd-i Sarîh Tercümesi*, Ömer Nasuhi Bilmen'in *Tefsir Tarihi* ile *Hukuk-i İslamiyye ve Istilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, Ahmed Hamdi Akseki'nin *İslam Dini*, Tayyib Okiç'in *Usul-i Tefsir Notları* gibi muasır çalışmalar da *Tecvid İlmi*'nin kaynakları arasındadır. Eserin kaynakları arasında Jean-Baptiste Belot tarafından yazılan *Cours Pratique de Langue Arabe* adında Fransızca bir eser de bulunmaktadır.

5. Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati

Prof. Dr. M. Tayyib Okiç'in kaleme aldığı eser müellifin yabancı kökenli olması ve onun üzerinde dile hakim olması sebebiyle içerik ve kaynak bakımından diğer eserlerden farklıdır. Bibliyografya'nın bulunmadığı kitapta istifade edilen kaynaklar dipnotlarda akademik üsluba riayet edilerek belirtilmiştir. Dipnotlarda ve metin içerisinde geçen tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Ahmed İbnü'l-Cezerî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*⁵⁴
2. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân*'ı⁵⁵
3. Celaledin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri⁵⁶

⁵⁴ Okiç, Muhammed Tayyib, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963, s. 21, 22.

⁵⁵ Okiç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 5.

⁵⁶ Okiç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 24.

4. Muhammed Arnûs'un "Kırâetü'l-Kur'ân bi'l-elhân" adlı makalesi⁵⁷

5. Abdülvehhâb Hamûde'nin "Tilâvetü'l-Kur'ân ve'stimâ'uhâ" adlı makalesi⁵⁸

Bu eserlerin haricinde *İslam Ansiklopedisi*'nin Fransızca versiyonunda Muhammed b. Ebî Şeneb tarafından yazılan "Tadjwîd" maddesi ile Fr. Buhl tarafından yazılan "Khatm" maddesi de eserin tecvid ve kıraat kaynakları arasındadır.⁵⁹

Eserin içeriğinin diğer tecvid kitaplarından daha geniş olmasının bir sonucu olarak müellif kıraat ve tecvid kitaplarının haricinde çok sayıda kaynağa müracaat etmiştir. Bu kaynaklar arasında doğrudan Kur'an ile irtibatlı olmaları sebebiyle Taberî'nin *Câmi'u'l-beyân*'ı, Zemahşerî'nin *el-Keşşâf*'ı, Râzî'nin *Mefâtihu'l-gayb*'ı, İbn Kesir'in *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*'i ve Cemaleddîn Kâsımî'nin *Mehâsinü't-te'vîl*'i gibi tefsirleri⁶⁰ ile Cessâs'ın *Ahkâmü'l-Kur'ân*'ı ve Kurtubî'nin *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*'ı gibi ahkam tefsirleri⁶¹ bulunmaktadır. Aynı şekilde İbn Kuteybe'nin *Te'vîlü müşkili'l-Kur'ân*'ı, Bâkılânî'nin *İ'câzü'l-Kur'ân*'ı, Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı ve Zerkeşî'nin *el-Burhân*'ı gibi Kur'an ilimleri eserleri de eserin kaynakları arasındadır.⁶²

Kur'an ile ilgili bu eserlerin haricinde temel hadis kitaplarının birçoğu ile sözlüklerden İbn Manzûr'un *Lisânü'l-'Arab*'ı ve Mütercim Asım Efendi'nin *Terceme-i Kâmûs*'u müellifin müracaat ettiği diğer eserlerdendir.⁶³ Ayrıca *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, *el-Me'ârif*, *Mu'cemü'l-büldân*, *Târîhu'l-İslâm*, *'Umdetü'l-kârî*, *Keşfü'z-zunûn*, *Seyahatnâme* ve *Osmanlı Müellifleri* gibi klasik eserler Tayyib Okıç'ın eserini telif ederken kullandığı diğer kaynaklar arasında sayabiliriz.⁶⁴ İslam dünyasındaki muasır çalışmalar da eserin kaynakları arasındadır. Bunlara Muhammed Ebû Zehrâ'nın *Muhammed Rasulullah* adlı kitabı ile "fi's-savm" adlı makalesi, Seyyid Kutub'un *et-*

⁵⁷ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 18, 20, 21.

⁵⁸ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 21, 26.

⁵⁹ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 23, 25.

⁶⁰ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 7, 22.

⁶¹ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 21, 22.

⁶² Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 15.

⁶³ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 5, 16, 17, 18, 19, 22, 23.

⁶⁴ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, s. 2, 3, 16, 17, 19, 20, 21, 24.

Tasvîru'l-fennî fi'l-Kur'ân'ı, Corci Zeydan'ın *Târîhu âdabi'l-lügati'l-'Arabiyye*'si, Na'îm el-Hımsî'nin “Târîhu fikreti i'câzi'l-Kur'ân” adlı makalesi, Abdülvehhâb Hamûde'nin “Mûsika'l-Kur'ân” adlı makalesi⁶⁵ örnek olarak zikredilebilir.

Tayyib Okiç'in eserinde diğer eserlerde örneğine rastlanılmayan çok sayıda batılı kaynaktan da istifade edilmiş olması dikkat çekmektedir. Müellifin Fransa'da eğitim görmüş olmasının etkisi ile müsteşriklerin çalışmaları da eserde kaynak olarak kullanılmıştır. Bu çalışmaları şöyle sıralayabiliriz: Régis Blachère'in *Introduction au Coran*'ı, Stanley Lane Poole'nin *Le Koran*'ı, T. Sabbagh'ın *La Métaphore dans le Coran*'ı, Henri Lammens'in *La Syrie*'si, Louis Massignon'un *Situation actuelle de l'Islam*'ı, Jean Abd-al-Jalil'in *Aspects intérieurs de l'Islam*'ı ve *Brève histoire de la littérature arabe*'si, Theodor Nöldeke'nin *Remarques critiques sur le style et la syntaxe du Coran*'ı, David Heinrich Müller'in *Die Propheten in ihrer ursprünglichen Form*'u, R. Geyer'in *Zur Strophique des Qurans*'ı, Édouard Montet'in *Le Coran (Introduction)*'i ve William Marçais'in *Les origines de la prose arabe*'si.⁶⁶

6. Tam ve Kolay Tecvîd

Süreyya Şahin'in kaleme aldığı *Tam ve Kolay Tecvîd*, tecvid ilmine yeni başlayacak kimselere yönelik yazılmış küçük hacimli bir çalışma olduğu için kaynakları müellifi tarafından ifade edilmemiştir. Eser boyunca yaptığımız taramada herhangi bir tecvid kaynağına atıfta bulunulmadığını tespit etmiş bulunmaktayız. Ancak eserin konularının sıralanmasında ve örneklerinin seçiminde *Karabaş Tecvidi*'nin kısmi bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu sebeple eserin kaynaklarından birinin *Karabaş Tecvidi* olduğu ifade edilebilir.

7. Kur'an Tecvîdi

Hafız M. Salih Tanrıbuyruğu'nun küçük hacimli eseri *Kur'an Tecvîdi*, kaynak belirtmeden konuları işleyen tecvid kitaplarındandır. Müellif dipnotlarda ilave

⁶⁵ Okiç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kirâati*, s. 2, 3, 12, 13, 21.

⁶⁶ Okiç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kirâati*, s. 1, 2, 4, 5, 6, 12.

açıklamalara yer vermiş, ancak bilgilerin kaynaklarını zikretmemiştir. Eserin önsözünde veya kaynakçada kaynakları ifade edilmemiştir.

Eser üzerinde yaptığımız taramada metin içerisinde geçen bir kaynağa da rastlayamadık. Dolayısıyla M. Salih Tanrıbuyruğu'nun eserini telif ederken istifa ettiği kaynakları tespit etme imkânımız bulunmamaktadır.

8. Tecvid

Dr. Ali Kemal Belviranlı tarafından yazılan *Tecvid*, ders kitabı mahiyetinde bir eser olduğu için müellifi tarafından kaynakları belirtilmemiştir. Eserin metnini baştan sona taradığımızda sadece önsözde bir eser isminin zikredildiğini, bunun haricinde hiçbir bilginin kaynağının ifade edilmediğini gördük. Önsözde ismi geçen eser Idac Ward'a ait olan *The Phonetics of English* adlı kitaptır. Eserde yer alan fotoğraflarda bu kitaptan istifa edilmiştir.⁶⁷

9. Kur'ân'ı Okuma Âdâbı

Hafız Fikri Aksoy tarafından kaleme alınan *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı* telif edilirken kaynak gösterimi konusunda son dönem eserler kadar titiz davranılmamıştır. Müellif eserin baş kısmında "Kaynak ve Me'hazlarımız" şeklinde bir başlık açmış, burada yararlandığı kaynakların listesini vermiştir. Ancak konuları ele alırken verdiği bilgiler için ayrıntılı kaynak belirtmemiştir. Baş kısmında verdiği listeden anlaşıldığı üzere *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı*'nin telifinde dokuz adet tecvid ve kıraat kaynağı kullanılmıştır. Bunlar:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
2. Secâvendî'nin *İlelü'l-vukûf*'u (*Câmi'u'l-vukûf* adıyla)
3. Ahmed Attar Efendi'nin *Vekâyiü'l-Kur'ân*'ı
4. Muhammed Emin'in *Kifâye*'si

⁶⁷ Belviranlı, *Tecvid*, s. 3.

5. Muhammed Emin'in *el-Virdü'l-müfîd*'i
6. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i
7. Mısırlı bir heyet tarafından yazılan *el-Kavlü'l-müfîd*
8. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
9. Ömer Fazıl Aköz'ün *Edâ İlmi ve Tertîl* adlı eseri

Bu eserlerden son üçü muasır döneme ait olup önceki altı eser klasik dönem kaynaklarındandır.

Fikri Aksoy bu eserlerin haricinde Zencânî, İzmirli İsmail Hakkı ve Osman Keskiöğlü'nun Kur'an tarihleri ile Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı gibi Kur'an ilimleri eserlerinden faydalanmıştır. Eserde geçen hadis rivayetleri için beş hadis kitabı ile ayetlerin yorumu için *Hak Dini Kur'an Dili* tefsiri de eserin kaynakları arasındadır.

10. Kur'an-ı Kerim Tecvidi

M. Tefvik Mollamehmetoğlu tarafından yazılan *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, küçük hacimli bir tecvid çalışmasıdır. Akademik kimliği olmayan bir yazar tarafından kaleme alınmış olmasına rağmen dönemdeki kitaplara göre kaynak göstermede daha hassas olduğu söylenebilir. Eserde yer alan bilgilerin çoğunda kaynak belirtilmemiştir, ancak müellif ara ara metin içerisinde veya en baştan "Kitabımızın Özelliği" başlığı içerisinde kaynaklarını ifade etmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak eserin en azından ana kaynaklarını tespit etmek mümkün olmaktadır. Eserde müraccat edilen kıraat ve tecvid kaynaklarını şöyle listeleyebiliriz:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si⁶⁸
2. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kırââtî'l-'aşr*'i⁶⁹

⁶⁸ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 60. İsmen atıfta bulunduğu bir yer için bkz. Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 8.

⁶⁹ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 4, 57.

3. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd'*⁷⁰
4. Safâkusî'nin *Gaysü'n-nef'*⁷¹
5. Burhânüddîn el-Kalkîlî'nin *Cezeri Metni Şerhi*⁷²
6. İbn Gâzî'nin *İnşâdü's-şerîd'*⁷³
7. Muhammed Necîb Hayyâta'nın *ed-Dürerü'l-hisân fî tecvîdi'l-Kur'ân'*⁷⁴
8. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *İrşâdü'l-mürîd'*⁷⁵

Bu eserlerden ilk altısı klasik döneme ait iken son ikisi modern dönem eserlerindedir. Bunların haricinde müellif bir yerde kitap ismi zikretmeksizin Ahvâzî'den bir nakil yapmaktadır.⁷⁶

Tecvid ve kıraat kaynaklarının haricinde eserde *Beyzâvî Tefsiri*'nden,⁷⁷ *el-Muvatta'*, *Sünen-i Nesâî*, Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-evsat'*ı ve Beyhâkî'nin *Şu'abü'l-îmân'*ı gibi hadis kaynaklarından⁷⁸, Süyûtî'nin *el-İtkân'*ından⁷⁹ da yararlanıldığı ifade edilmektedir. Ayrıca kitapları belirtilmeksizin İmam Şâfiî, Abdullâh b. el-Mübârek, İmam Mâlik, İmam el-Evzâî, İmam Muhammed eş-Şeybânî, Gazzâlî gibi isimlere de atıfta bulunulmuştur.⁸⁰

⁷⁰ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 51.

⁷¹ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 4.

⁷² Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 7.

⁷³ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 8.

⁷⁴ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 4.

⁷⁵ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 4.

⁷⁶ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 59.

⁷⁷ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 6, 12.

⁷⁸ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 6, 64.

⁷⁹ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 4.

⁸⁰ Mollamehmetoğlu, *Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 12, 59.

11. Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi

Demirhan Ünlü tarafından yazılan *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eser, orta hacimli bir eser olmasına rağmen hacmine oranla sınırlı kaynaktan istifade edilmiş bir çalışma olarak nitelendirilebilir. Eser sonunda yer alan bibliyografyada 25 tane kıraat ve tecvid kaynağı yer almaktadır. Bu eserleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Ahmet Ziyaeddin Gümüshanevi'nin *Vesîletü'l-gufrân*'ı
2. Ali b. Hamza Efendi'nin *Şerhu't-tecvîd*'i
3. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fi'l-kırâati's-seb*'i
4. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Mukni' fi ma'rifeti mesâhifi ehli'l-emsâr*'ı
5. Dimyâtî'nin *İthâfî fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*'i
6. Ebû Saîd Hasan Hamdi'nin *el-Kifâye*'si
7. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Muhîtu't-tecvîd*'i
8. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
9. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ'sı*
10. *Karabaş Tecvidi*
11. Hafız Mehmed Nuri'nin *Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid*'i
12. Mehmed Râfi Zühdî'nin *Mecmûa mine'l-kırâe*'si
13. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd*'i
14. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân*'ı
15. Taşköprüzade'nin *Şerhu Mukaddimeti'l-Cezerî*'si
16. Yenipazarlı Osman Fehmi'nin *Miftâhu kırâeti'l-Kur'ân*'ı
17. Abdullâh b. Sâlih b. İsmâîl'in *Mîzân*'ı

18. Hâlid el-Ezherî'nin *el-Havâşi 'l-Ezheriyye*'si⁸¹
19. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru 'z-zâhira*'sı
20. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *İthâfî 'l-berara*'sı
21. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü 'l-müstefîd*'i
22. Hasan Bîkleri'nin *Sırru 'l-beyân*'ı (Farsça)
23. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri
24. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati* adlı eseri
25. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri

Bu eserlerden ilk 18'i klasik döneme ait iken son yedi tanesi modern dönemde kaleme alınmış tecvid ve kıraat kaynakları arasındadır.

Demirhan Ünlü diğer ilim dallarına ait kaynaklardan da istifade etmiştir. Seyyid Kutub'un *Fî zilâli 'l-Kur'ân* ve Elmalılı'nın *Hak Dini Kur'an Dili* adlı eserleri gibi tefsir kaynakları; *Sünenü Ebî Dâvûd* ve *el-Müsned* gibi hadis kitaplarının yanı sıra es-Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı ve Zencânî'nin *Târîhu 'l-Kur'ân*'ı Kur'an ilimleri eserleri, İsmail Cerrahoğlu'nun *Tefsir Usulü*, Ömer Nasuhi Bilmen'in *Büyük İslam İlmihali* gibi eserler yazarın diğer kaynakları arasında sayılabilir.

12. Tecvid Dersleri

Ali Rıza Işın tarafından yazılan *Tecvid Dersleri*, Yüksek İslam Enstitüsü öğrencilerine ders kitabı materyali olması amacıyla kaleme alınmıştır. Müellif çok sayıda kaynaktan istifade ettiğini ifade etmiş, ancak eserin insicamını bozmamak ve öğrencilerin dikkatini dağıtmamak için bilgilerin kaynaklarını dipnotta belirtmemiş,⁸² dolayısıyla bibliyografyada eserler listesini sunmamıştır. Ancak metin içerisinde ismini ifade ettiği

⁸¹ Demirhan Ünlü, eseri yanlışlıkla naşir Ali Muhammed ed-Dabbâ'a nispet etmiştir. Bkz. Ünlü, Demirhan, *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi*, 8. baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2013, s. 168.

⁸² Işın, Ali Rıza, *Tecvid Dersleri*, Sebat Basımevi, Konya 1971, s. 3.

kişi ve eserlerin listesini çıkararak *Tecvid Dersleri*'nin kaynaklarını tespit etmek mümkün olabilmektedir.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki eserin telifinde İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si esas alındığı için birincil kaynak *Mukaddime* olmaktadır. Ardından bu eser üzerine yazılmış şerhler eserde istifade edilen ikincil kaynaklar olmaktadır. Bu ön bilgiden sonra eserin tecvid ve kıraat kaynaklarını şu şekilde listeleyebiliriz:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si
2. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'i⁸³
3. İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'i⁸⁴
4. Zekeriyâ el-Ensârî'nin *ed-Dekâiku'l-muhkeme*'si⁸⁵
5. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si⁸⁶
6. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill*'i⁸⁷
7. Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm*'i⁸⁸
8. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe*'si⁸⁹
9. Ahmed Fâiz er-Rûmî'nin *Dürr-i Yetîm Şerhi* adlı eseri⁹⁰

⁸³ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 4, 31, 33, 38, 39, 59, 60, 67, 73, 74, 78, 80, 85, 87, 95, 102, 105, 107.

⁸⁴ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 107.

⁸⁵ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 10, 31, 35, 48, 63, 64, 70, 105.

⁸⁶ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 12, 13, 30, 33, 37, 38, 40, 41, 55, 62, 71, 73, 78, 79, 82, 84, 86, 87, 101, 102, 105.

⁸⁷ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 66, 74, 86. Eserin çok yerinde Muhammed Maraşı şeklinde sadece ismi verilerek Saçaklızade'ye atıfta bulunulmuştur. Bkz. Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 22, 31, 35, 37, 41, 44, 49, 51, 54, 57, 59, 60, 61, 63, 69, 70, 76, 82, 105. Sadece bir yerde risalesinden alıntı yaptığı ifade edilmiş, ancak hangi risalesi olduğu söylenmemiştir. Bkz. Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 56.

⁸⁸ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 23, 44.

⁸⁹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 37, 41, 43, 60, 69.

⁹⁰ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 49, 50, 55, 59, 73, 82, 89, 90. Müellif bazen isim vermeden sadece "Dürr-i Yetim Şerhi veya şarihi" diyerek bu esere atıfta bulunmaktadır. Bkz. Işın, *Tecvid Dersleri*, s.32, 42, 59, 61, 63, 67.

10. Şâtıbî'nin *Hirzû'l-emânî*'si⁹¹

11. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd*'i⁹²

12. Ahmed İbnü'l-Cezerî'nin *el-Havâşi'l-müfehhome*'si⁹³

13. İbn Gâzî'nin *İnşâdü's-şerîd*'i⁹⁴

14. Şeyh Hicâzî'nin *Şerhu'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si⁹⁵

15. İbnü'l-Kâsîh'ın *Sirâcü'l-kârî*'si (*Şerh 'ale's-Şatibiyye*)⁹⁶

16. Cemalüddîn el-Fâsî'nin *el-Leâli'l-ferîde*'si⁹⁷

17. Ali b. Hasan ez-Zirkî'nin *Risâle-i Zirkiyye*'si⁹⁸

18. Şeyh Burhânüddîn'in Cezerî metni üzerine yazdığı bir şerh⁹⁹

19. Dimyâtî'nin *İthâfü fudalâi'l-beşer fi'l-kirâati'l-erba'ate 'aşer*'i¹⁰⁰

Eserde kullanılan modern dönem tecvid ve kıraat eserleri ise şunlardır:

1. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *İrşâdü'l-mürîd*'i¹⁰¹

⁹¹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 35, 43, 83, 99. Aynı esere Lâmiyye ismiyle de atıfta bulunulmuştur. Bkz. Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 82. Sadece müellif ismi zikredilerek yapılan atıflar için bkz. Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 20, 23, 27, 28, 31, 37, 59.

⁹² Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 35, 40, 54, 59, 66, 68, 69, 71, 72, 75, 90, 103.

⁹³ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 38, 40, 72, 89, 102, 105.

⁹⁴ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 64, 91.

⁹⁵ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 69, 72.

⁹⁶ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 82, 99.

⁹⁷ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 82.

⁹⁸ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 89

⁹⁹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 93.

¹⁰⁰ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 100.

¹⁰¹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 73, 74, 100.

2. Musa Cârullah'ın *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*¹⁰²

Ali Rıza Işın bu ismini saydığımız eserlere atıfta bulunurken çoğu kez sadece müellif adı zikretmekte, kitabının ismini söylememektedir. İstifade ettiği kaynağı bazen eserin bir yerinde açıkça belirtmekte ya da konusu vs. gibi bir bilgi vererek hangi eseri olduğuna işaret etmektedir. Ancak bazen de salt müellif adı kullanmış, hangi eserini kullandığını ifade etmemiştir. Bu gibi yerler de eserin kaynaklarından olmasına rağmen kitap ismi tespit edilemediği için yukarıdaki listeye yazılmamıştır. Bu şekilde ismi geçen ancak eserinin adı tespit edilemeyen müelliflere Ebû 'Amr ed-Dânî,¹⁰³ Mehdevî,¹⁰⁴ Caberî¹⁰⁵ gibi isimleri örnek verebiliriz.

Müellif eserinde kıraat ve tecvid kaynaklarını haricindeki kitaplara da müracaat etmiştir. Bu eserler tespit edebildiğimiz kadarıyla *Sahîhu'l-Buhârî*, *Sahîhu Müslim*'in de aralarında olduğu meşhur hadis kaynakları,¹⁰⁶ Râzî'nin *Mefâtihu'l-gayb* tefsiri,¹⁰⁷ *Kitâbü'l-Mebânî li nazmi'l-meânî*,¹⁰⁸ Zerkeşî'nin *el-Burhân*'ı,¹⁰⁹ Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı,¹¹⁰ Râgıb el-İsfehânî'nin *el-Müfredât*'ı,¹¹¹ *Kûtü'l-kulûb*,¹¹² Seyyid Muhammed Hakkî'nin *Hazînetü'l-esrâr*¹¹³ şeklinde sıralanabilir. Ayrıca Gazzâlî ve Zehebî gibi ismi geçen ama hangi eserine atıfta bulunulduğu tespit edilemeyen müellifler de bulunmaktadır.¹¹⁴

¹⁰² Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 91, 101, 107.

¹⁰³ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 4.

¹⁰⁴ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 28, 31.

¹⁰⁵ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 73, 75.

¹⁰⁶ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 91, 92, 93, 95, 98, 104, 106.

¹⁰⁷ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 96.

¹⁰⁸ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 97.

¹⁰⁹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 101, 103.

¹¹⁰ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 80, 98, 100, 107.

¹¹¹ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 91.

¹¹² Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 109.

¹¹³ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 99.

¹¹⁴ Işın, *Tecvid Dersleri*, s. 5, 109.

13. Sualli Cevaplı Tecvit

Yakup İskender tarafından kaleme alınan *Sualli Cevaplı Tecvit*, küçük hacimli bir eserdir. Ders kitabı mahiyetinde olduğu için eserin kaynakları müellifi tarafından belirtilmemiştir. Eserin metninde yaptığımız taramada herhangi bir tecvid-kıraat alimi ve eserine rastlayamadık. Ancak her ne kadar müellifi tarafından ifade edilmese de içerik ve üslup karşılaştırıldığı zaman *Karabaş Tecvidi*'nden azami ölçüde yararlanıldığı görülebilmektedir. Bu sebeple eserin tespit edebildiğimiz tek kaynağının *Karabaş Tecvidi* olduğunu söyleyebiliriz.

14. Yeni Karabaş Tecvidi

Konya'nın Kur'an-ı Kerim öğretiminde önemli bir yeri bulunan Hasan Hüseyin Varol tarafından kaleme alınan eser, küçük-orta hacimli bir tecvid kitabıdır. Müellif eserin tamamına yakınında bilgileri kaynak zikretmeden verdiği için dipnotta ve metin içerisinde çok sınırlı sayıda kaynak ismi geçmektedir. Tecvid kaynağı olarak sadece Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri¹¹⁵ ile Postalcızade Hacı Rahim Ongün Efendi'nin ismi belirtilmeyen bir risalesi¹¹⁶ bulunmaktadır. Müellif ayrıca İstanbul'da Enderûnî İsmail Efendi'nin derslerinde aldığı bilgilerden de yararlandığını ifade etmektedir.¹¹⁷ Hasan Hüseyin Varol eserinin telifinde eskiden beri edindiği ilmi birikimi kaynak belirtmeksizin aktardığı için daha önce okuduğu kitaplar da eserinin kaynakları arasında yer almalıdır. Bu sebeple önsözde ismi geçen *Karabaş Tecvidi* ile Osman Nuri Koçbeker'in *Yeni Tatbikatlı Tecvid*'i de eserin kaynakları arasında zikredilebilir.

Eserde ismi geçen sınırlı sayıda kaynaklar arasında hadis kitapları dikkat çekmektedir. Sadece eser ismi zikretmek suretiyle şu hadis kitaplarına atıfta bulunulmuştur. *Sahîhu 'l-Buhârî*, *Sahîhu Müslim*, *Sünenü Ebî Dâvûd*, *Sünenü 't-Tirmizî* ve *Riyâzü 's-sâlihîn* hadis kaynağı olarak ismi geçen eserlerdir.¹¹⁸

¹¹⁵ Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, s. 10.

¹¹⁶ Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, s. 42.

¹¹⁷ Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, s. 120.

¹¹⁸ Varol, *Yeni Karabaş Tecvidi*, s. 20, 22.

15. Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri

İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri -Mufassal Tecvid-* adlı eseri, geniş hacmi ile doğru orantılı olarak çok sayıda kaynağa müracaat edilerek telif edilmiştir. Müellif bu kaynakları eserinin sonundaki "Kaynaklar" listesinde toplamıştır. Bu listeden anlaşıldığına göre 60 adet klasik dönem tecvid ve kıraat kaynağı eserde kullanılmıştır. Bunlar:

1. Ahmed b. Abdilhakk'ın *Şerhu's-Şâtıbiyye'si*
2. Ali el-Kârî'nin *Şerhu'r-Râiyye'si*
3. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye'si*
4. Ebû Ali Hasan b. İbrâhîm el-Bağdâdî'nin *er-Ravda fi'l-kırâati'l-'aşr'ı*
5. Ebû Muhammed Abdullah b. Ali el-Bağdâdî'nin *el-İhtiyâr fi'htilâfi'l-aşere'si*
6. Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm'i*
7. Caberî'nin *Kenzü'l-me'ânî'si*
8. Caberî'nin *Kitâbü Hulasati'l-ebhâs'ı*
9. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fi'l-kırâati's-seb'ı*
10. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırâati's-seb'ı*
11. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Muhkem fi'nakti'l-mesâhif'i*
12. Dimyâtî'nin *İthâfü fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer'i*
13. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *İbrâzü'l-me'ânî'si*
14. Zekeriyâ el-Ensârî'nin *el-Maksad'ı*
15. Zekeriyâ el-Ensârî'nin *ed-Dekâiku'l-muhkeme'si*
16. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm'i*

17. İbnü'l-Enbârî'nin *İzâhu 'l-vakf ve 'l-ibtidâ'sı*
18. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü 'n-nihâye fî tabakâti 'l-kurrâ'sı*
19. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî 'l-kırâati 'l- 'aşr'ı*
20. İbnü'l-Cezerî'nin *Müncidü 'l-mukriîn ve mürşidü 't-tâlibîn'i*
21. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime'si*
22. İbnü'l-Cezerî'nin *Takrîbü 'n-Neşr fî 'l-kırâati 'l- 'aşr'ı*
23. İbnü'l-Cezerî'nin *Tahbîru 't-Teysîr fî 'l-kırâati 'l-eimmeti 'l- 'aşere'si*
24. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi 't-tecvîd'i*
25. İbnü'l-Kâsîh'ın *Sirâcü 'l-kârî'si*
26. İbnü't-Tahhân'ın *Mukaddime fî tecvîdi 'l-kırâe'si*
27. Kastallânî'nin *Letâifü 'l-işârât fî fünûni 'l-kırâât'ı*
28. Mağnîsi'nin *Terceme-i Cezerî'si*
29. Muhammed Esad el-Hüseynî'nin *el-Virdü 'l-müfîd'i*
30. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü 's-sedîd fî 'ilmi 't-tecvîd'i*
31. Saçaklızade Marâşî'nin *Tehzîbü 'l-kırâât'i*
32. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü 'l-mukill'i*
33. Saçaklızade Marâşî'nin *Şerhu Cühdi 'l-mukill'i*
34. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü 'l-kavli 'l-müfîd fî 'ilmi tecvîdi 'l-Kur'âni 'l-Mecîd'i*
35. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri 'âye li tecvîdi 'l-kırâe'si*
36. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *el-İbâne'si*

37. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *Risâle fî kellâ ve belâ'sı*
38. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *et-Tebşıra fî'l-kırâati's-seb'î*
39. Menûfi'nin *İrşâdü'l-enâm'ı*
40. Molla Mehmed Emin Efendi'nin *'Umdetü'l-hallân'ı*
41. Nehhâs'ın *Kitâbü'l-Vakf ve'l-ibtidâ'sı*
42. Ebu'l-Berekât en-Nesefî'nin *Risâle fî zelleti'l-kârî'si*
43. Nüveyrî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*
44. Ömer Ziyaeddin Dağstani'nin *Âdâbü kırâeti'l-Kur'an'ı*
45. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fî vücûhi'l-Kur'an'ı*
46. Safâkusî'nin *Gaysü'n-nef'î*
47. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Cemâlü'l-kurrâ'sı*
48. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Fethu'l-vasîd'i*
49. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Merâtibü'l-usûl'ü*
50. Secâvendî'nin *'İlelü'l-vukûf'u (el-Vakf ve'l-ibtidâ adıyla)*
51. Abdülazîz es-Sülemî'nin *Mukaddime fî't-tecvîd'i*
52. Müellifi bilinmeyen *Şerh-i Tecvîd* adlı yazma bir eser
53. Veliyyüddîn Muhammed b. Abdillâh et-Tebrizî'nin *Tecvîd-i Edâiyye'si*
54. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ'sı*
55. Ebû Muhammed Abdullâh el-Vâsıtî'nin *Kenz fî kırâati'l-aşr'ı*
56. Ahmed İbnü'l-Cezerî'nin *el-Havâşi'l-müfehhime'si*
57. Ahmed İbnü'l-Cezerî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*

58. Müellifi bilinmeyen *Kitâbü't-Tecvîd min kelâmi'l-mecîd* adlı bir eser

59. Nevevî'nin *et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân*'ı

60. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i

İsmail Karaçam'ın kaynakları arasında yer alan modern dönem tecvid ve kıraat kitapları ise şunlardır:

1. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *İrşâdü'l-mürîd*'i

2. Fikri Aksoy'un *Kuran'ı Okuma Âdâbı* adlı eseri

3. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru'z-zâhira*'sı

4. İsmail Karaçam'ın *Kuran-ı Kerim'in Nüzulu ve Kıraati* adlı eseri

5. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri

6. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fî'l-kırâati'l-'aşr*'ı

7. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-İrşâdâtü'l-celiyye*'si

8. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü'l-müstefîd*'i

9. Muhammed Tayyib Okıç'ın *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati* adlı eseri

10. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri

Eserde tecvid ve kıraat kitaplarının haricinde 98 adet kaynaktan da yararlanılmıştır. Kelime anlamları için müracaat edilen *Lisânü'l-'Arab* ve *Kâmûsu'l-muhît* ile Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*'ı gibi sözlüklerin yanı sıra Zemahşerî'nin *el-Keşşâf*'ı, Râzî'nin *Mefâtihu'l-gayb*'ı, İbn Kesir'in *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*'i, *Hak Dini Kur'an Dili*, *Kur'ân-ı Hakîm* ve *Meâl-i Kerîm* gibi 18 adet tefsir ve meal eseri ile kütüb-i tisa'nın da aralarında bulunduğu 22 hadis kitabı eserde kullanılan diğer kaynaklar arasındadır. Bunların haricinde Kur'an ilimleri, tarih, tabakat, fıkıh, tasavvuf gibi alanlara ait çok sayıda kaynak eserin bibliyografyasında yer almaktadır.

16. Tecvid'ul-Kur'an

Dr. Tayyar Altıkulaç tarafından yazılan *Tecvid'ul-Kur'an*'ın telifinde istifade edilen kaynaklar müellif tarafından dipnotlarda belirtilmiştir. Eserde istifade edilen tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si
2. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fî tabakâti'l-kurrâ'sı*
3. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr*'ı
4. Dimyâtî'nin *İthâfî fudalâi'l-beşer fî'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*'i
5. Hamza Hüdâi'nin *Tecvid-i edâiyye*'si
6. *Karabaş Tecvidi*
7. Menûfi'nin *İrşâdü'l-enâm*'ı
8. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedid*'i
9. Zekeriyâ el-Ensârî'nin *ed-Dekâiku'l-muhkeme*'si
10. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü'l-müstefid*'i

Bu kaynaklardan *Hidâyetü'l-müstefid* haricindekiler cumhuriyet dönemi öncesine aittir. Son kaynak ise geçtiğimiz yüzyılda kaleme alınmış muasır bir çalışmadır.

Tecvid'ul-Kur'an'da tecvid ve kıraat eserlerinin dışındaki şu kaynaklardan da istifade edilmiştir: İbn Hacer'in *Tehzibü't-tehzip*'i, İbn Hallikân'ın *Vefeyâtü'l-a'yân*'ı, Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı, Ebü't-Tayyib el-Lugavî'nin *Merâtibü'n-nahviyyîn*'i ve Zehebî'nin *Mîzânü'l-i'tidâl*'i.

17. Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti

Mehmet Adıgüzel tarafından yazılan *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti* adlı eser, akademisyen bir kalemin telifi olduğu için eserdeki bilgiler kaynaklarıyla birlikte

sunulmuştur. Müellif eserinin sonunda yararlandığı kaynakları bibliyografyada zikretmiştir. Bibliyografyada yer alan klasik dönem tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Ebû ‘Amr ed-Dânî’ nin *et-Teysîr fi’l-kırâati’s-seb’i*
2. Dimyâtî’ nin *İthâfî fudalâi’l-beşer fi’l-kırâati’l-erba’ate ‘aşer’i*
3. Zekeriyâ el-Ensârî’ nin *ed-Dekâiku’l-muhkeme’si*
4. Zekeriyâ el-Ensârî’ nin *el-Maksad’ı*
5. Eskicizade’ nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm’i*
6. Hamza Hüdâî’ nin *Tecvîd-i Edâiyye’si*
7. İbnü’l-Cezerî’ nin *en-Neşr fi’l-kırâati’l- ‘aşr’ı*
8. İbnü’l-Cezerî’ nin *Gâyetü’n-nihâye fî tabakâti’l-kurrâ’sı*
9. İbnü’l-Cezerî’ nin *Takrîbü’n-Neşr fi’l-kırâati’l- ‘aşr’ı*
10. İbnü’l-Cezerî’ nin *Mukaddime’si*
11. Ahmed İbnü’l-Cezerî’ nin *Şerhu Tayyibeti’n-Neşr’i*¹¹⁹
12. İbnü’l-Enbârî’ nin *İzâhu’l-vakf ve’l-ibtidâ’sı*
13. İbn Mücâhid’in *Kitâbü’s-seb’a’sı*
14. İbnü’l-Kâsîh’in *Sirâcü’l-kârî’si*
15. Ali el-Kârî’ nin *el-Minehu’l-fikriyye bi şerhi’l-Mukaddimeti’l-Cezeriyye’si*
16. Mekki b. Ebî Tâlib’in *er-Ri’âye li tecvîdi’l-kırâe’si*
17. Molla Mehmed Emin Efendi’ nin *‘Umdetü’l-hallân’ı*

¹¹⁹ Müellif, oğul İbnü’l-Cezerî’ye ait olan bu eseri yanlışlıkla baba İbnü’l-Cezerî’ye nispet etmiştir.

18. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd'i*

19. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd'i*

20. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân'ı*

21. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill'i*

22. Şâtıbî'nin *Hırzû'l-emânî'si*

23. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ'sı*

Eserde kendisinden istifade edilen modern dönem tecvid ve kıraat kaynakları ise şunlardır:

1. Mehmet Adıgüzel'in *İmam Nâfi' ve Kıraatı'nın Özellikleri* adlı yüksek lisans tezi

2. Mehmet Adıgüzel'in *Kıraatler Açısından Râzî ve Tefsir-i Kebîr'i* adlı doktora tezi

3. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri

4. Lebîbü's-Saîd'in *el-Mushafü'l-mürettel'i*

5. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fi'l-kirâati'l-'aşr'ı*

6. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-İrşâdâtü'l-celiyye'si*

7. Mehmet Adıgüzel'in “Kur'ân-ı Kerîm'i Okumanın ve Anlamanın Sevabı” adlı makalesi

8. Mehmet Adıgüzel'in “Kıraat İlminde Tarîk-Sened Boyutu ve Konu İle İlgili Telif Edilen Eserler” adlı makalesi

9. Mehmet Adıgüzel'in “Kur'ân Öğrenim ve Öğretiminin Önemi ve Ezberleme Teknikleri” adlı makalesi

10. Mehmet Adıgüzel'in "Kur'an'ı Anlama Olgusu" adlı makalesi

11. Mehmet Adıgüzel'in "Kıraat Farklılıklarından Kaynaklanan Bazı Kelâmî İhtilaflar" adlı makalesi

12. Abdurrahman Çetin'in "Kur'an'ı Anlamanın Önemi ve Bu Konudaki Çalışmalar" adlı makalesi

Kıraat ve tecvid kaynaklarının haricinde eserin telifinde *Lisânü'l-Arab*, *Kâmus Tercemesi* gibi sözlüklerden; *Mefâtihu'l-gayb*, *Meâlimü't-tenzîl*, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, *Hak Dini Kur'an Dili* gibi tefsirlerden; *Sahîh-i Buhârî*, *Sahîh-i Müslim*, *Sünen-i Ebû Dâvûd*, *Riyâzu's-sâlihîn*, *Kenzü'l-ummâl*, *Umdetü'l-kârî* gibi hadis kitapları ve şerhlerinden; *el-İtkân*, *el-Burhân* gibi Kur'an ilimleri kaynaklarından; Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme'si*, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, *Keşfü'z-zunûn* gibi diğer alanlara ait eserlerden de yararlanılmıştır.

18. Tatbikatlı Karabaş Tecvidi

Süleyman Doğdu tarafından hazırlanan eser, her ne kadar *Karabaş Tecvidi* ismini taşısa da esasında yeni bir telif hüviyetindedir. Küçük hacimli bir eser olduğu için verilen bilgilerin kaynakları müellif tarafından zikredilmemiştir. Ancak eser baştan sona incelendiği zaman nadiren de olsa kaynak ismi bulunabilmektedir. Örneğin müellif bir yerde *Karabaş Tecvidi*'ni metin içerisinde anmaktadır.¹²⁰ Eserin başında zikredilen şiir,¹²¹ İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'sinden alınma olduğuna göre *Mukaddime* de eserin kaynakları arasında yer alması gerekir. Başka bir yerde de Fuzulî'nin bir şiiri ismi belirtilerek iktibas edilmiş, ancak bir eser ismi zikredilmemiştir.¹²² Bunların haricinde eserde geçen bilgilerin kaynakları belirtilmemiştir.

¹²⁰ Doğdu, Süleyman, *Tatbikatlı Karabaş Tecvidi*, Kılıç Kitabevi, Ankara ts., s. 11.

¹²¹ Doğdu, *Tatbikatlı Karabaş Tecvidi*, s. 4.

¹²² Doğdu, *Tatbikatlı Karabaş Tecvidi*, s. 5.

19. Kur'an Okuma Esasları

Cumhuriyet döneminde kaleme alınan tecvid kitaplarından en geniş hacimli çalışmalardan biri olan *Kur'an Okuma Esasları*, yazar Abdurrahman Çetin'in akademisyen kimliğinin bir yansıması olarak kaynak belirtme konusunda titiz davranılan eserlerdendir. Müellifi, eserini telif ederken hacmiyle doğru orantılı olarak çok sayıda kaynağa müracaat etmiştir. Bunlar arasında klasik döneme ait tecvid ve kıraat kaynaklarının sayısı 63'tür. Bu eserleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye'si*
2. Birgivi'nin *Dürr-i Yetim'i*
3. Caberî'nin *'Ukûdü'l-cümân fi tecvîdi'l-Kur'an'ı*
4. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırâati's-seb'i*
5. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Muhkem fi'nakti'l-mesâhifi*
6. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Mukaddimetü Ebî 'Amr'ı*
7. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Mukni' fi ma'rifeti mesâhifi ehli'l-emsâr'ı*
8. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Müfredâtü Ya'kûb'u*
9. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Müktefâ fi'l-vakf ve'l-ibtidâ'sı*
10. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Tahtîd fi'l-itkân ve't-tecvîd'i*
11. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fi'l-kırâati's-seb'i*
12. Debreli Abdülkerim Efendi'nin *Mizânü'l-hurûf'u*
13. Dimyâtî'nin *İthâfü fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer'i*
14. Ebu'l-Alâ el-Hemedânî'nin *et-Temhîd fi ma'rifeti't-tecvîd'i*
15. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *İbrâzü'l-me'ânî'si*

16. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i
17. Ebû Zür'a'nın *Hucetü'l-kırâât*'ı
18. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm*'i
19. Hâkânî'nin *el-Kasîdetü'r-râiyye*'si
20. Muhammed el-Halebî'nin *el-Fevâidü's-seriyye*'si
21. Hamdullâh b. Hayreddîn'in *Vesîletü'l-itkân*'ı
22. Hamza Hüdâî'nin *Tecvîd-i Edâiyye*'si
23. Muhammed es-Sâdık el-Hindî'nin *Künûzü'eltâfi'l-burhân*'ı
24. İbnü'l-Bâziş'in *el-İknâ' fi'l-kırââti's-seb'î*
25. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ'sı*
26. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si
27. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırââti'l- 'aşr*'ı
28. İbnü'l-Cezerî'nin *Tahbîru't-Teyisîr fi'l-kırââti'l-eimmeti'l- 'aşere*'si
29. İbnü'l-Cezerî'nin *Takrîbü'n-Neşr fi'l-kırââti'l- 'aşr*'ı
30. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd*'i
31. İbnü'l-Enbârî'nin *İzâhu'l-vakf ve'l-ibtidâ'sı*
32. İbn Galbûn'un *et-Tezkire fi'l-kırâât*'i
33. İbn Hâleveyh'in *İ'râbü'l-kırââti's-seb' ve 'ilelühâ'sı*
34. İbn İskenderî'nin *Lübâbü't-tecvîd*'i
35. İbn Mihrân'ın *el-Gâye fi'l-kırââti'l- 'aşr*'ı
36. İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-seb'a'sı*

37. İbnü't-Tahhân'ın *Mehâricü'l-hurûf ve sıfâtühâ*'sı
38. İbn Vesîk'in *Kitâb fî tecvîdi'l-kırâe*'si
39. *Karabaş Tecvidi*
40. Kastallânî'nin *Letâifü'l-işârât*'ı
41. Abdülvehhâb el-Kurtubî'nin *el-Mûdih fi't-tecvîd*'i
42. Mağnîsî'nin *Terceme-i Cezerî*'si
43. Saçaklızade Marâşî'nin *Beyânü Cühdi'l-mukill*'i
44. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill*'i
45. Saçaklızade Marâşî'nin *Tehzîbü'l-kırâât*'i
46. Muhammed Esad el-Hüseynî'nin *el-Virdü'l-müfîd*'i
47. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe*'si
48. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *et-Tebşira fî'l-kırâati's-seb'î*
49. Molla Mehmed Emin Efendi'nin *'Umdetü'l-hallân*'ı
50. Mustafa Niyazi Efendi'nin *'Umdetü'l-kâriîn*'i
51. Nehhâs'ın *Kitâbü'l-Vakf ve'l-ibtidâ*'sı
52. Nevevî'nin *et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân*'ı
53. Nüveyrî'nin *'Ikdü'd-dürreti'l-mudte*'si
54. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-irfân fî vücûhi'l-Kur'ân*'ı
55. Safâkusî'nin *Tenbîhu'l-gafilîn*'i
56. Secâvendî'nin *'İlelü'l-vukûfu*
57. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Cemâlü'l-kurrâ*'sı

58. Şaban Efendi'nin *Tecvîdü'l-Kur'ân*'ı

59. Şâtıbî'nin *Hırzû'l-emânî*'si

60. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ*'sı

61. Zehebî'nin *Ma'rifetü'l-kurrâ*'sı

62. Zekerıyyâ el-Ensârî'nin *el-Maksad*'ı

63. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i

Müellif eserini yazarken modern dönemde yazılmış kitaplar, tezler, makaleler ve ansiklopedi maddelerinden de istifade etmiştir. Eserin kaynakları arasında yer alan modern dönem tecvid ve kıraat kitap ve tezleri 32 tane olup bunlar da şöyle listelenebilir:

1. Abdülazîz b. Abdülfettâh el-Kârî'nin *Kavâ'idü't-tecvîd*'i

2. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru'z-zâhira*'sı

3. Mustafa Atilla Akdemir'in *Hâmid b. Abdülfettâh el-Paluvî, Hayatı, İlmi Şahsiyeti, Eserleri ve "Zübdetü'l-İrfân" Adlı Eserinin Metodolojik Tanıtımı ve Tahkiki* adlı basılmamış doktora tezi

4. Tayyar Altıkulaç'ın *Tecvîdü'l-Kur'ân*'ı

5. Abdurrahman Çetin'in *Ebû Amr ed-Dânî, Hayatı, Eserleri ve Câmiu'l-Beyân* adlı basılmamış doktora tezi

6. Abdurrahman Çetin'in *Kıraatların Tefsire Etkisi* adlı eseri

7. Abdurrahman Çetin'in *Kur'ân-ı Kerîm'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar* adlı eseri

8. Fatih Çollak'ın *Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Hüccetleriyle Âsım Kıraatı* adlı eseri

9. Gânim Kaddûrî'nin *Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi't-tecvîd*'i

10. Muhammed Necîb Hayyâta'nın *ed-Dürerü 'l-hisân fî tecvîdi 'l-Kur'ân'*ı
11. Hüsnî Şeyh Osman'ın *Güzel Kuran Okuma* adıyla Yavuz Fırat tarafından tercüme edilen eseri
12. Ali Rıza Işın'ın *Kur'ân-ı Kerîm Notları* adlı eseri
13. Muhammed Sâdık Kamhâvî'nin *Talâi 'u 'l-beşer'*i
14. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri
15. İsmail Karaçam'ın *Kuran-ı Kerim'in Nüzulu ve Kıraati* adlı eseri
16. Ahmet Madazlı'nın *Tecvid İlmi* adlı eseri
17. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fî 'l-kırâati 'l-'aşr'*ı
18. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-İrşâdâtü 'l-celiyye'si*
19. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Kırâe ve eseruhâ fî ulûmi 'l-'Arabbiye'si*
20. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü 'l-mürîd'*i
21. Abdurrezzâk Nevfel'in *Tilâvetü 'l-Kur'âni 'l-Kerîm'i*
22. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati* adlı eseri
23. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
24. Ali Rıza Sağman'ın *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* adlı eseri
25. Ali Rıza Sağman'ın *Hız. Kur'ân Radyoda Okunabilir mi?* adlı eseri
26. Mehmet Ali Sarı'nın *İmam Âsım ve Âsım Kıraati* adlı eseri
27. Mehmet Ali Sarı'nın *Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları* adlı eseri
28. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Kur'ân Tecvîdi* adlı eseri

29. Nihat Temel'in *Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida* adlı eseri

30. Demirhan Ünlü'nün *Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi* adlı eseri

31. Ali Osman Yüksel'in *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*'i

32. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân*'ı

Tayyar Altıkulaç'ın *Diyanet İlmi Dergi*'de yayınlanan "Hatim İndirme" makalesi ile Mehmet Ali Sarı'nın yine aynı dergide yayınlanan "Kur'an'ı Güzel Okumanın Yolları" adlı makalesi de eserin modern dönem kaynakları arasındadır.

Yazar ayrıca kıraat veya tecvid alanında yazılmış 45 tane ansiklopedi maddesinden de yararlanmışır. Bunlar Tayyar Altıkulaç tarafından *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)* için yazılan "Bezzî", "Dûrî", "Ebû Bekir b. Ayyâş", Ebû Cafer Kârî", "Ebu'l-Hâris", "Halef b. Hişâm", "Hallâd b. Hâlid", "Hamza b. Habîb", "Hafs b. Süleymân", "Hişâm b. Ammâr", "İbn Âmir", "İbnü'l-Cezerî", "İbn Kesîr b. Ma'bed", "İbnü't-Tahrân", "İbn Zekvân", "İdrîs b. Abdulkerîm", "Kâlûn", "Kisâi Ali b. Hamza", "Mekkî b. Ebû Tâlip" ve "Nâfi' b. Abdurrahmân" maddeleri; Mustafa Altundağ'ın *DİA* için yazdığı "İbnü'l-Cündî" maddesi, Ahmet Turan Arslan'ın *DİA* için yazdığı "Dâd" maddesi, M. Kemal Atik'in *DİA* için yazdığı "Caberî" maddesi, H. Bauer'in *İslam Ansiklopedisi (İA)* için yazdığı "Hareke" maddesi, Franz Buhl'un *İA* için yazdığı "Hatim" ve "Kuran" maddeleri, Moh. Ben Cheneb'in *İA* için yazdığı Kisai maddesi, İsmail Lütfi Çakan'ın *DİA* için yazdığı "Bakiyye b. Velîd" maddesi; Abdurrahman Çetin'in *DİA* için yazdığı "Dâni", "Hâkânî" ve "Lahn" maddeleri; İbrahim Kafi Dönmez'in *İslam'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi (İİGYA)* için yazdığı "İstiâze" maddesi, İsmail Durmuş'un *DİA* için yazdığı "Harf" maddesi, Ahmet Özel'in *DİA* için yazdığı "Ali el-Kârî" maddesi, Mehmet Ali Sarı'nın *DİA* için yazdığı "Harf", "İbdâl" ve "İmâle" maddeleri; Bekir Topaloğlu'nun *DİA* için yazdığı "Lafza-i Celâl" maddesi, Teyfik Rüştü Topuzoğlu'nun *DİA* için yazdığı "Ebu'l-Esved ed-Düelî" maddesi, Hüseyin Tural'ın *DİA* için yazdığı "İbn Ümmü Kâsım" maddesi, Müctebâ Uğur'un *DİA* için yazdığı "A'meş" maddesi, T. H. Weir'in *İA* için yazdığı "Harf" maddesi, Suat Yıldırım, M. Uğur Derman ile Mustafa Uzun'un ortaklaşa *DİA* için yazdığı "Besmele" maddesi, Kemal Yıldız'ın *DİA*

için yazdığı “İbnü’l-Bennâ” maddesi ve Emrullah Yüksel’in *DİA* için yazdığı “Birgivi” maddesidir.

Abdurrahman Çetin bu sayılan kıraat ve tecvid kaynaklarının haricinde diğer alanlara ait çok sayıda esere de müracaat etmiştir. Kitabında geçen hadis rivayetlerinin kaynağının belirtildiği 25 ayrı hadis kitabı ile ayetlerin tercüme ve yorumunda başvurulmuş 18 meal ve tefsir kaynağı diğer kaynakların başında gelmektedir. Müellif terimlerin sözlük ve ıstılah anlamını belirtmek için 14 farklı sözlüğe atıfta bulunmaktadır. Bu saydıklarımızın haricinde 103 adet kitap da eserin diğer kaynakları arasında olup bu eserler fıkıh kitaplarından bibliyografik eserlere, tarih kaynaklarından nahiv kitaplarına, tabakatlardan genel ansiklopedilere kadar geniş bir kaynak yelpazesini teşkil etmektedir.

20. Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi

Rahim Tuğral’a ait olan *Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi*, ders kitabı mahiyetinde olduğu için sınırlı sayıda kaynaktan yararlanılarak hazırlanmıştır. Eserin sonunda yer alan bibliyografyada sadece 14 tane kaynak yer almaktadır. Bunların tamamı tecvid ve kıraat kaynağıdır. Bu kaynaklardan klasik döneme ait olanları şöyle sıralayabiliriz:

1. Ali el-Kârî’nin *el-Minehu’l-fikriyye bi şerhi’l-Mukaddimeti’l-Cezeriyye*’si
2. Ebû ‘Amr ed-Dânî’nin *et-Teysîr fi’l-kırââti’s-seb’i*
3. Dimyâtî’nin *İthâfî fudalâi’l-beşer fi’l-kırââti’l-erba’ate ‘aşer*’i
4. Muhammed Esad el-Hüseynî’nin *el-Virdü’l-müfîd*’i
5. İbnü’l-Cezerî’nin *Takrîbü’n-Neşr fi’l-kırââti’l-’aşr*’ı
6. İbnü’l-Cezerî’nin *Mukaddime*’si
7. *Karabaş Tecvidi*
8. Muhammed Mekkî Nasr’ın *Nihâyetü’l-kavli’l-müfîd fi’l-ilmî tecvîdi’l-Kur’âni’l-Mecîd*’i
9. Abdülfettâh Paluvî’nin *Zübdetü’l-irfân fi vücûhi’l-Kur’ân*’ı

10. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukıll*'i

Müellif klasik kaynakların haricinde modern döneme ait olan dört kaynaktan da istifade etmiştir. Bunlar:

1. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri

2. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri

3. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri

4. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Muhîtu't-tecvîd*'i

Modern dönemde sadece Türkçe kaynakların kullanılmış olması dikkat çekmektedir.

21. Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları

Dr. Mehmet Ali Sarı tarafından yazılan eserin yazımında, hacmiyle orantılı sayılabilecek kadar kaynaktan yararlandığı ifade edilebilir. Müellif eserinin kaynaklarını son tarafta yer alan bibliyografyada listelemiştir. Buna göre toplamda 25 tane tecvid ve kıraat çalışması, eserin kaynakları arasında bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si

2. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Tahtîd*'i

3. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Muhkem fi nakdi'l-mesâhif*'i

4. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i

5. Safâkusî'nin *Tenbîhu'l-gâfilîn*'i

6. Hâkânî'nin *el-Kasîdetü'r-râiyye*'si

7. Hamza Hüdâî'nin *Tecvîd-i Edâiyye*'si

8. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fî tabakâti'l-kurrâ'sı*
9. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd'i*
10. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr'ı*
11. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime'si*
12. İbnü'l-Cezerî'nin *Müncidü'l-mukriîn ve mürişidü't-tâlibîn'i*
13. İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-seb'a'sı*
14. *Karabaş Tecvidi*
15. Kastallânî'nin *Letâifü'l-işârât fî funûni'l-kırâat'ı*
16. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill'i*
17. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe'si*
18. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Cemâlü'l-kurrâ'sı*
19. Alaüddîn el-Kaysî'nin *el-Usûl fî tecvîdi'l-Kur'ân'ı*
20. Gânim Kaddûrî'nin *Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi't-tecvîd'i*
21. Muhammed Arabî el-Kabbânî'nin *Kifâyetü'l-müstefîd fî 'ilmi'l-kırâat ve't-tecvîd'i*
22. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati* adlı eseri
23. Saîd A'râb'ın *el-Kurrâ ve'l-kırâat bi'l-Mağrib'i*
24. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân'ı*
25. Ahmet Turan Arslan tarafından *DİA* için yazılan “Dad” maddesi

Bu eserlerin ilk 18 tanesi klasik döneme tecvid ve kıraat eserleri iken sonraki yedi tanesi muasır çalışmalardır. Muasır çalışmalar içerisinde Arapça eserlerin çokluğu dikkat çekmektedir.

Mehmet Ali Sarı eserinin yazımı esnasında tecvid ve kıraat eserlerinin haricindeki diğer kaynaklara da müracaat etmiştir. Bunların başında *Keşşâf, Rûhu'l-me'ânî, Tefsîru'l-Kur'ânî'l-'azîm, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân, ed-Dürri'l-mensûr* ve *Hak Dini Kur'an Dili* gibi tefsirler ile *Me'ânî-yi Kur'ân, Tanrı Buyruğu* ve *Satır Arası Kur'an Tercümesi* gibi mealler bulunmaktadır. Bunların haricinde *Sahîhu Müslim, Sünenü Ebî Dâvûd, Sünenü't-Tirmizî, Sünenü İbn Mâce, el-Müsned, Sünenü'd-Dârimî, İbn Huzeyme'nin es-Sahîh'i, Hâkim'in el-Müstedrek'i* ve Heysemî'nin *Mecma'u'z-zevâid'i* gibi hadis kitapları da eserde müracaat edilen kaynaklar olarak dikkat çekmektedir. Bunların haricinde Süyûtî'nin *el-İtkân'ı, Zerkeşî'nin el-Burhân'ı, Haddâdî'nin el-Medhal ilâ 'ilmi't-tefsîr'i* ve Subhî Sâlih'in *Mebâhis fi 'ulûmi'l-Kur'an'ı* gibi Kur'an ilimleri ve tefsir usulü eserleri; *et-Tabakâtü'l-kübrâ, Üsdü'l-gâbe* ve *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* gibi biyografi kitapları ile *Sırrü sinâ'ati'l-i'râb, Keşfü'z-zunûn, Sıfatü's-safve, es-Sîretü'n-nebeviyye, Büstânü'l-'ârifîn, Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, Mukayeseli Dinler Tarihi, Kur'an ve Türkler, Selçuklular ve İslamiyet* gibi çeşitli alanlara ait Arapça ve Türkçe çalışmalar eserin kaynakları arasındadır.

22. Tecvid Kitabı

Zeycan Aydın'a ait olan *Tecvid Kitabı*, ders kitabı mahiyetinde küçük-orta hacimli bir eser olduğu için kaynaklarını tespit problemi bulunmaktadır. Zira müellifi eserinde verdiği bilgilere kaynak belirtme ihtiyacı hissetmemiştir. Eser boyunca yaptığımız taramada herhangi bir kişi ve kitap ismi tespit edemedik. Ancak tecvidin tarifini yaparken İbnü'l-Cezerî'nin yaptığı tarifi aynen almış olması¹²³ *Mukaddime*'den doğrudan veya dolaylı olarak istifade edildiğini göstermektedir.

23. Tecvîd İlmi

Doç. Dr. Ahmet Madazlı tarafından kaleme alınan *Tecvîd İlmi*, akademik kimliği olan bir yazar tarafından yazıldığı için eserde geçen bilgilerin kaynaklarının belirtilmesine hassasiyet gösterilmiş bir eser olarak nitelenebilir. Yazar eserinin sonundaki bibliyografyada kaynaklarının listesini çıkarmıştır. Bu listeden anlaşıldığına

¹²³ Aydın, *Tecvid Kitabı*, s. 5.

göre 43 adet kıraat ve tecvid kaynağı eserde kullanılmıştır. Bu kitaplardan klasik döneme ait olanlar şunlardır:

1. Âcurrî'nin *Ahlâku hameleti'l-Kur'ân*'ı
2. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si
3. Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm*'i
4. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teyssîr fi'l-kırâati's-seb*'i
5. Debrelî Abdülkerim Efendi'nin *Mîzânü'l-hurûf*'u
6. Dimyâtî'nin *İthâfû fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*'i
7. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i
8. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm*'i
9. Hamza Hüdâî'nin *Tecvîd-i Edâiyye*'si
10. Muhammed Esad el-Hüseynî'nin *el-Virdü'l-müfd*'i
11. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
12. İbnü'l-Cezerî'nin *Takrîbü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
13. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd*'i
14. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ*'sı
15. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si
16. İbnü'l-Cezerî'nin *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn*'i
17. İbnü'l-Kâsîh'ın *Sirâcü'l-kârî*'si
18. Mağnîsî'nin *Terceme-i Cezerî*'si
19. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe*'si

20. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fî 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd'i*

21. Mehmed Kâmil'in *Tecvid-i Reşâdiyye'si*

22. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd'i*

23. Nevevî'nin *et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân'ı*

24. Mustafa Niyazi Efendi'nin *'Umdetü'l-kâriîn'i*

25. Nüveyrî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*

26. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fî vücûhi'l-Kur'ân'ı*

27. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill'i*

28. Saçaklızade Marâşî'nin *Şerhu Cühdi'l-mukill'i*

29. Alemüddîn es-Sehâvî'nin *Cemâlü'l-kurrâ'sı*

30. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ'sı*

31. Zekeriyâ el-Ensârî'nin *ed-Dekâiku'l-muhkeme'si*

Eserde kullanılan muasır kaynakları şöyle sıralayabiliriz:

1. Muhammed Ahmed Dehmân'ın *Dürüsü't-tecvîdi'l-hadîse'si*

2. Musa Cârullah'ın *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr'i*

3. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru'z-zâhira'sı*

4. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri

5. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Muhîtu't-tecvîd'i*

6. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-İrşâdâtü'l-celiyye'si*

7. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fi'l-kirâati'l-'aşr'*¹
8. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *Fethu'l-kerîmi'l-mennân'*¹
9. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kirâati* adlı eseri
10. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
11. Ali Rıza Sağman'ın *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* adlı eseri
12. Ali Rıza Sağman'ın *Hz. Kur'ân Radyoda Okunabilir mi?* adlı eseri

Ahmet Madazlı eserini telif ederken tecvid ve kıraat ilimlerinin dışındaki alanlara ait 86 adet kaynaktan da istifade etmiştir. Bu eserlerin 35 tanesi temel hadis kitapları veya hadis şerhleri olup bu durum eserin hadis açısından zengin olduğunu göstermektedir. Sekiz tane tefsir-meal ile altı tane Kur'an tarihi ve ilimleri kitabı eserin diğer kaynakları arasında ayrıca zikredilmelidir. Bunların haricinde altı tane sözlük ile dokuz tane tabakatın haricinde fıkıh, kelim, tasavvuf gibi diğer alanlara ait eserler de Ahmet Madazlı'nın eserini telif ederken yararlandığı kaynaklar içerisinde sayılabilir.

24. Kıraatin Ziyneti Karabaş Tecvidi

Hafız Mehmed Sayan tarafından yazılan eser, isminde *Karabaş Tecvidi* ifadesi geçmesine rağmen meşhur *Karabaş Tecvidi*'nden farklı içeriğe sahiptir. Müellif Karabaş Tecvidi'nin bu ilme hizmetinin çok olması sebebiyle¹²⁴ üslubu benzer olan bu eserine teberrüken *Karabaş Tecvidi* ismini de eklemiştir.

Eserin kaynakları müellifi tarafında son kısımdaki kaynaklar listesinde sıralanmıştır. Bu listesin başında yer alan Postalcızade Hacı Rahim Ongün Efendi'nin derslerinde geçen notlar eserin en temel kaynağıdır. Müellifin kendisinden telefonla aldığımız bilgi de bu yöndedir.

Listede yer alan diğer eserler şunlardır:

1. Debreli Abdülkerim Efendi'nin *Mizânü'l-hurûf ve şifâü'l-ebdân'*¹

¹²⁴ Sayan, *Kıraatin Ziyneti*, s. 1.

2. *Karabaş Tecvidi* (hazırlayan: Ali Özek)
3. Osman Nuri Koçbeker'in *Yeni Tatbikatlı Tecvid'i*
4. Salih Tanrıbuyruğu'nun *Kuran Tecvidi* adlı eseri
5. Yakup İskender'in *Sualli Cevaplı Tecvit'i*
6. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri

Bu eserlerden ilk ikisi klasik döneme, sonraki dört eser ise modern döneme aittir.

Müellif kaynaklar listesinde sadece bu kitaplara yer vermesine rağmen eser baştan sona tarandığında listede yer almayan başka eserlere de atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu eserler de müellifin kaynakları arasında yer aldığı için bizi ilgilendirmektedir. Bu surette atıfta bulunulan kıraat ve tecvid kaynakları şunlardır:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırââtî'l-'aşr'*¹²⁵
2. *Dürr-i Yetîm Şerhi*¹²⁶
3. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd'*¹²⁷
4. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân'*¹²⁸
5. *Sırru'l-beyân*¹²⁹

Ayrıca müellif eserin başında tecvidin tanımını yaparken İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'de yaptığı tarifi aynen kullanmıştır.¹³⁰ Bu da *Mukaddime*'nin doğrudan veya dolaylı olarak eserin kaynakları arasında olduğunu göstermektedir. Ayrıca eser ismi

¹²⁵ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 3, 103.

¹²⁶ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 94. Ahmed Fâiz er-Rûmî'ye ait olan şerh olması muhtemeldir.

¹²⁷ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 101, 104.

¹²⁸ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 104.

¹²⁹ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 63. Hasan Bîkleri'ye ait olan Farsça eser olması muhtemeldir.

¹³⁰ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 6.

belirtmeksizin İbnü'l-Cezerî ve İmam Ebû Mekkî (muhtemelen Mekkî b. Ebî Tâlib) de kitapta adı geçen tecvid alimlerindedir.¹³¹

Kıraatin Ziyeti Karabaş Tecvidi'nde kıraat ve tecvid kitaplarının haricindeki 10 kadar kaynaktan da yararlanılmıştır. Eserde yer alış sırasıyla bu eserleri şöyle sıralayabiliriz: *İslam Dini*, *Târîhu'l-Kur'ân*, *el-İtkân*, *el-Müsned*, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, *el-Mukni'*, *Tecrid-i Sarih Tercemesi*, *el-Kifâye*, *el-Fetâva'l-Bezzâziyye*, *Büyük İslam İlmihali*.¹³²

25. Tecvid

Kadir Temir tarafından kaleme alınan *Tecvid* adlı eser, geç dönemde yazılmış bir kitap olmasına rağmen bilgilerin kaynakları genellikle belirtilmemiştir. Eserin telifinde istifade edilen kaynakların listesi incelendiğinde eserin hacmine oranla sınırlı sayıda kaynaktan yararlanılarak hazırlandığı görülmektedir.¹³³ Listede geçen klasik dönem tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. *Karabaş Tecvidi*
2. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr'*¹
3. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ'sı*
4. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd'i*
5. Saçaklızade Marâşî'nin *Şerhu Cühdi'l-mukall'i*
6. Ahmed Attar Efendi'nin *Vekâyiü'l-Kur'ân'*¹
7. Muhammed Emin'in *Kifâye'si*
8. Ömer Ziyaeddin'in *Hafdu'l-asvât'*¹

¹³¹ Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 105, 106.

¹³² Sayan, *Kıraatin Ziyeti*, s. 100 vd.

¹³³ Temir, *Tecvid*, s. 130. Kaynaklar listesi eserin sonunda değil, kitap arasında verilmiştir.

Müellifin istifade ettiği modern dönem tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Hasan Hüseyin Varol'un *Yeni Karabaş Tecvidi* adlı eseri
2. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
3. Ömer Fazıl Aköz'ün *Edâ İlmi ve Tertîl* adlı eseri
4. Fikri Aksoy'un *Kuran'ı Okuma Âdâbı* adlı eseri
5. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri

Bu kaynakların haricinde *Hak Dini Kur'an Dili*, *Rûhu'l-Furkân* gibi tefsirlerden; *el-Câmiu's-sağîr*, *Râmûzü'l-ehâdîs* gibi hadis kitaplarından; *Târîhu'l-Kur'ân* ve *İhyâu ulûmi'd-dîn* adlı eserlerden de istifade edilmiştir.

26. Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmi

Prof. Dr. Sıtkı Gülle tarafından yazılan *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmi*, akademik kimliği olan bir kalemden çıktığı için kaynak gösterimi konusunda gayet hassas davranılmış bir eserdir. Kitabın telifinde yararlanılan kaynaklar yazarı tarafından bibliyografyada toplanmıştır. Bu listeye göre Sıtkı Gülle'nin 54 tecvid veya kıraat kaynağından istifade ettiği görülmektedir. Bunlar içerisinde şu 31 tanesi klasik döneme ait kaynaklardır:

1. Abd-i Kamil'in *Mebde-i Kıraât*'ı
2. Debrelî Abdülkerim Efendi'nin *Mîzânü'l-hurûf* u
3. Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevi'nin *Vesîletü'l-gufrân*'ı
4. Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm*'i
5. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırââtü'l-'aşr*'ı
6. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fî tabakâti'l-kurrâ'sı*
7. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i

8. Ebû ‘Amr ed-Dânî’ nin *el-Mukni ‘ fî ma ‘rifeti mesâhifi ehli ‘l-emsâr’* 1
9. Ebû ‘Amr ed-Dânî’ nin *el-Müktefâ fî ‘l-vakf ve ‘l-ibtidâ’* s1
10. Ebû ‘Amr ed-Dânî’ nin *et-Teyisîr fî ‘l-kırâati ‘s-seb ‘i*
11. Dimyâtî’ nin *İthâfî fudalâi ‘l-beşer fî ‘l-kırâati ‘l-erba ‘ate ‘aşer’* i
12. Eskicizade’ nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm’* i
13. Uşmûnî’ nin *Menâru ‘l-hüdâ’* s1
14. Hamza Hüdâî’ nin *Tecvîd-i Edâiyye’* si
15. İbn Hallikân’ ın *Kasîde’* si
16. İbn Zencele’ nin *Huccetü ‘l-kırâat’* 1
17. *Karabaş Tecvidi*
18. Mekki b. Ebî Tâlib’ in *el-İbâne’* si
19. Saçaklızade Marâşî’ nin *Beyânü (Şerhu) Cühdi ‘l-mukall’* i
20. Ali el-Kârî’ nin *el-Minehu ‘l-fikriyye bi şerhi ‘l-Mukaddimeti ‘l-Cezeriyye’* si
21. Molla Mehmed Emin Efendi’ nin *‘Umdetü ‘l-hallân’* 1
22. Hafız Mehmed Nuri’ nin *Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid’* i
23. Abdülfettâh Paluvî’ nin *Zübdetü ‘l- ‘irfân fî vücûhi ‘l-Kur ‘ân’* 1
24. Osman Pazarî’ nin *Tecvid’* i
25. Hafız Râfi’ nin *Tecvid’* i
26. Ahmed Râzî’ nin *Hurûf’* ü
27. *Risâle-i Munciye*
28. Hafız Süleyman Efendi’ nin *Risâle-i Râiyye’* si

29. Şâtıbî'nin *Hirzû'l-emânî*'si

30. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i

31. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i

Eserde kullanılan modern dönem kaynakları şunlardır:

1. Ahmed Muhtar Ömer ile Abdulâl Sâlim Mükrim'in *Mu'cemü'l-kirââtî'l-Kur'âniyye*'si

2. Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî'nin *Kavâ'idü't-tecvîd*'i

3. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Kirââtü's-şâzze*'si

4. Ali Kemal Belviranlı'nın *Tecvid*'i

5. Celaleddin Karakılıç'ın *İlm-i Tecvid*'i

6. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri

7. Fatih Çollak'ın *Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Hücetleriyle Âsım Kıraatı* adlı eseri

8. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *el-Cevheru'l-meknûn*'u

9. İzzet Ubeyd Deâs'ın *Fennü't-tecvîd*'i

10. Abdüllatîf Diryân'ın *et-Tebyîn fî ahkâmi tilâveti'l-Kitâbi'l-mübîn*'i

11. Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî'nin *Sünenü'l-kurrâ'sı*

12. Ali Muhammed Fâhir'in *et-Tevcîhât ve'l-âsâr*'ı

13. Hasan Ziyâüddîn Itr'ın *el-Ahrufu's-seb'a ve menziletü'l-kirââtî minhâ'sı*

14. Muhammed Sâdık Kamhâvî'nin *Talâi'u'l-beşer*'i

15. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri

16. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fi'l-kırâati'l-'aşr'*ı
17. Abdulmecid Sâdık el-Âbâdî'nin *Sirâcü'l-kârî*'si
18. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
19. Abdülbedî Sakar'ın *et-Tecvîd ve 'ulumü'l-Kur'ân'*ı
20. Nihat Temel'in *Kırâat ve Tecvîd Istılahları* adlı eseri
21. Necati Tetik'in *Kıraat İlminin Talimi* adlı eseri
22. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri
23. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân'*ı

Bu kaynakların haricinde yazar, eserinin bibliyografyasında ifade ettiği üzere, İslami İlimler Araştırma Vakfı (İSAV) tarafından düzenlenen Kur'an ve Tefsir Araştırmaları temalı tartışmalı ilmi toplantılar serisinin tebliğlerini içeren sempozyum kitaplarından da istifade etmiştir.

Sıtkı Gülle, eserini telif ederken kıraat ve tecvid kaynaklarının yanı sıra diğer alanlara ait çok sayıda kitaptan da yararlanmıştı. *Câmi 'u'l-beyân*, *el-Keşşâf*, *Mefâtihu'l-gayb* gibi 15 adet tefsir ile Buhârî ve Müslim'in *es-Sahîh*'leri gibi yedi hadis eseri eserin kaynakları arasındadır. Klasik ve modern dönemde yazılmış dokuz adet Arapça sözlük de kelime anlamları verilirken müracaat edilmiş kaynaklar arasında zikredilebilir. Bunların haricinde çeşitli alanlara ait 99 adet kaynak da eserin bibliyografyasında yer almaktadır. Bunlar arasında Kur'an ilimleri kitapları, Kur'an tarihleri, Tefsir usulleri ve tarihleri, garîbu'l-Kur'ân türü eserler, tabakatlar, bibliyografik kaynaklar, bazı genel ansiklopedilerin yanı sıra fıkıh ve nahiv eserleri gibi kaynaklar da bulunmaktadır.

27. Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid

Alican Dağdeviren'in *Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid* adlı eseri, müellifinin akademisyen kimliğinin bir yansıması olarak bilgilerin kaynaklı olarak sunulduğu tecvid kitaplarından. Müellif istifade ettiği kaynakları sayfaları ile birlikte dipnotta sunmuş,

eserin sonunda da tüm kaynakları bibliyografyada toplamıştır. Bu listeye göre eserin telifinde istifade edilen klasik dönem tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu 'l-fikriyye bi şerhi 'l-Mukaddimeti 'l-Cezeriyye*'si
2. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Müktefâ fi 'l-vakf ve 'l-ibtidâ*'sı
3. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Tehzîb limâ teferrade bihî küllü vâhid mine 'l-kurrâi 's-seb 'a* adlı eseri
4. Dimyâtî'nin *İthâfî fudalâi 'l-beşer fi 'l-kırâati 'l-erba 'ate 'aşer*'i
5. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *İbrâzü 'l-me 'ânî*'si
6. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü 'l-vecîz*'i
7. Ebu'l-Alâ el-Hemedânî el-Hemedânî'nin *Gâyetü 'l-ihtisâr*'ı
8. İbnü'l-Bâziş'in *el-İknâ ' fi 'l-kırâati 's-seb 'i*
9. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi 'l-kırâati 'l- 'aşr*'ı
10. İbn Mücâhid'in *Kitâbü 's-seb 'a*'sı
11. *Karabaş Tecvidi*
12. Radyyyüddîn el-Kirmânî'nin *Kırâetü 'l-Kisâi*'si
13. Abdülvehhâb el-Kurtubî'nin *el-Miftâh fi 'htilâfi 'l-kurrâi 's-seb 'a*'sı
14. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *el-Keşf 'an vücûhi 'l-kırâati 's-seb 'a* adlı eseri
15. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü 'l-kavli 'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi 'l-Kur 'âni 'l-Mecîd*'i
16. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü 'l- 'irfân fi vücûhi 'l-Kur 'ân*'ı
17. Şâtıbî'nin *Hırzü 'l-emânî*'si
18. Şîrâzî'nin *Kitâbü 'l-Mûdah fi vücûhi 'l-kırâe ve 'ilelihâ*'sı

19. Veliyyüddîn Muhammed b. Abdillâh et-Tebrizî'nin *Tecvîd-i Edâiyye*'si

20. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i

Alican Dağdeviren çok sayıda modern dönem kıraat ve tecvid kaynağından da istifade etmiştir. Bunları da şöyle sıralayabiliriz:

1. Tayyar Altıkulaç'ın *Tecvîdü'l-Kur'an*'ı

2. Fatih Çollak'ın *Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kıraatı* adlı eseri

3. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri

4. Alican Dağdeviren'in *İlahi Mesajın Sunumu Açısından Kur'an'da Sorular ve Cevaplar* adlı eseri

5. Hasan Demşekiyye'nin *Hidâyetü'l-mübtediîn ilâ tecvîdi'l-Kitâbi'l-mübîn*'i

6. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü'l-müstefid*'i

7. Gavsânî'nin *'İlmü't-tecvîd*'i

8. Mahmûd Halîl el-Husarî'nin *Ahkâmü kırâeti'l-Kur'âni'l-Kerîm*'i

9. Muhammed Arabî el-Kabbânî'nin *Kifâyetü'l-müstefid fî 'ilmi'l-kirâât ve't-tecvîd*'i

10. İsmail Karaçam'ın *Kur'an-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri

11. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri

12. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fî'l-kirââti'l-'aşr*'ı

13. M. Tefvik Mollamehmetoğlu'nun *Kur'an-ı Kerim Tecvidi* adlı eseri

14. Kristina Nelson'un *The Art of Reciting the Qur'an* adlı eseri

15. Ali Rıza Sağman'ın *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi* adlı eseri
16. Abdülbedî Sakar'ın *et-Tecvîd ve 'ulumü'l-Kur'ân'*
17. Şenkîti'nin *Tahsilü'l-menâfi' alâ Kitâbi'd-Dürri'l-levâmi'* adlı eseri
18. Nihat Temel'in *Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida* adlı eseri
19. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri
20. Alican Dağdeviren'in "Kur'ân Tilâvetinde Temsil" adlı makalesi
21. Alican Dağdeviren'in "Kur'ân Kıraatinin Ana Dinamiği Harfler" adlı makalesi
22. Ertem Rekin'in *DİA* için yazdığı "Elifbâ" maddesi
23. Mehmet Ali Sarı'nın *DİA* için yazdığı "Harf" maddesi

Eserin telifinde ayrıca *Sahîhu'l-Buhârî*, *Sahîhu Müslim*, *Sünenü Ebî Dâvûd* gibi hadis kaynaklarından; *Meâlimü't-tenzîl*, *Lübâbü't-te'vîl*, *Hak Dini Kur'an Dili* gibi tefsirlerden; *Kitâbü'l-'Ayn*, *Lisânü'l-'Arab*, *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* gibi sözlüklerden; *el-İtkân*, *el-Burhân*, *et-Ta'rîfât*, *el-Külliyât*, *Reddü'l-muhtâr* vb. çok sayıda diğer ilimlere ait kaynaklardan yararlanılmıştır.

28. Kur'ân Fonetigi Tilâvet Sanatı

Son dönemde yayınlanmış tecvid kitapları içerisinde yazım ve baskı üslubu ile dikkat çeken *Kur'ân Fonetigi Tilâvet Sanatı*, ders kitabı olması amacıyla yazılmıştır. Akademik kimliği olan Ömer Kara tarafından kaleme alınmasına rağmen, hacminin çok artmasının istenmemesi sebebiyle verilen bilgilerin kaynakları doğrudan ifade edilmemiş, bunun yerine toplu olarak eserin sonundaki bibliyografyada listelenmiştir.¹³⁴ Bu listeye bakıldığı zaman sadece tecvid ve kıraat kaynaklarının zikredildiği, alan dışındaki kaynakları varsa bunların ifade edilmediği görülmektedir. Eserde şu klasik tecvid ve kıraat kaynaklarından yararlanılmıştır:

¹³⁴ Kara, Ömer, *Kuran Fonetigi -Tilâvet Sanatı-*, Bilge Adamlar, İstanbul 2012, s. 13, 17.

1. Ebû ‘Amr ed-Dânî’nin *el-Müktefâ fi ’l-vakf ve ’l-ibtidâ*’sı

2. İbnü’l-Cezerî’nin *et-Temhîd fi ’ilmi ’t-tecvîd*’i

3. İbn Sînâ’nın *Esbâbü hudûsi ’l-hurûf*’u

4. İbn Vesîk’in *Kitâb fi tecvîdi ’l-kırâe*’si

5. *Karabaş Tecvidi*

6. Mekkî b. Ebî Tâlib’in *er-Ri ‘âye li tecvîdi ’l-kırâe*’si

7. Abdülfettâh Paluvî’nin *Zübdetü ’l- ‘irfân fi vücûhi ’l-Kur ’ân*’ı

8. Mehmet Zihni Efendi’nin *el-Kavlü ’s-sedîd fi ’ilmi ’t-tecvîd*’i

Eserde çok sayıda modern kaynaktan istifade edildiği görülmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Dâvûd Abduh’un *Dirâsât fi ’ilmi asvâti ’l- ‘Arabiyye*’si

2. Tayyar Altıkulaç’ın *Tecvîdü ’l-Kur ’ân*’ı

3. Halîl İbrâhîm Atiyye’nin *Fi ’l-bahsi ’s-savtî ‘inde ’l- ‘Arab*’ı

4. Kemal Bişr’in *‘İlmü ’l-asvât*’ı

5. Hâlid b. Abdirrahmân Cüreysî’nin *Mu ‘allimü ’t-tecvîd*’i

6. Fatih Çollak’ın *Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Hücetleriyle Âsım Kiraatı* adlı eseri

7. Abdurrahman Çetin’in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri

8. Alican Dağdeviren’in *Kur ’ân Okuma Sanatı Tecvid* adlı eseri

9. İbrahim Enis’in *el-Asvâtü ’l-luğaviyye*’si

10. Abdurrahmân Eyyûb’un *Asvâtü ’l-luğa*’sı

11. Gânim Kaddûrî'nin *Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi't-tecvîd'i*
12. Salâh el-İrâkî ile Salâh el-Urayfî'nin *Tebîsîtu't-tecvîd'i*
13. Muhammed Sâdık Kamhâvî'nin *el-Burhân fî tecvîdi'l-Kur'ân'ı*
14. Ebû Abdurrahmân el-Kırş'ın *Zâdü'l-mukriîn'i*
15. Gâlib Fâdıl Muttalibî'nin *Fi'l-asvâti'l-luğaviyye'si*
16. Abdurrezzâk Nevfel'in *Tilâvetü'l-Kur'âni'l-Kerîm'i*
17. Ahmed Muhtâr Ömer'in *Dirâsetü's-savti'l-luğavi'si*
18. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
19. Mehmet Ali Sarı'nın *Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları* adlı eseri
20. Salâh Sâlih Seyf'in *el-'İkdü'l-müfîd fî 'ilmi't-tecvîd'i*
21. Eymen Süveyd ile Ebû Şi'r'in *Mehâricü'l-hurûfi'l-'Arabiyye'si*
22. Nihat Temel'in *Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida* adlı eseri
23. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri
24. Reşâd Muhammed Sâlim'in "el-Edâü's-savti fî'l-'Arabiyye" adlı makalesi

Ömer Kara bu kaynakların haricinde tecvid ve kıraat ile ilgili ansiklopedi maddelerinden de istifade etmiştir. Ahmet Turan Arslan'ın *DİA* için yazdığı "Dâd" maddesi, H. Bauer'in *İA* için yazdığı "Hareke" maddesi, Abdurrahman Çetin'in *DİA* için yazdığı "Lahn" maddesi, Mehmet Ali Sarı'nın *DİA* için yazdığı "İmâle" ve "Harf" maddeleri Kur'ân Fonetiki Tilâvet Sanatı adlı eserin kaynakları arasındadır. Müellif ayrıca bazı internet sitelerinden yararlandığını da ifade etmektedir.¹³⁵

¹³⁵ Kara, *Kuran Fonetiki*, s. 14.

29. Tecvid

Eser, Hilmi Yıldız'ın derslerinde geçen bilgiler derlenerek meydana getirildiği için kaynakları zikredilmemiştir. Eserin tamamında yaptığımız taramada sadece bir yerde İbnü'l-Cezerî ismi geçmektedir.¹³⁶ Yapılan alıntidan *Mukaddime*'den alıntı yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla eserin kaynaklarından biri İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si olmaktadır.

Eserde geçen Arapça tecvid tanımı¹³⁷ da Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm*'inden iktibas edilmiştir. Her ne kadar müellifi bunu belirtmese de *Dürr-i Yetîm* eserin doğrudan veya dolaylı bir kaynağıdır.

30. Ta'lim Tecvid ve Kıraat

Ramazan Pakdil tarafından kaleme alınan eserin kaynakları hacmiyle doğru orantılı bir şekilde geniş bir yelpazeye sahiptir. Akademik kaynak belirtme üslubu çoğunlukla takip edilmiş, istifade edilen yerler dipnotlarda gösterilmiş, kaynaklar listesi eserin sonundaki bibliyografyada verilmiştir.

Eserin telifinde yetmişten fazla kıraat ve tecvid kaynağından istifade edilmiştir. Bu kaynaklardan 36 tanesi cumhuriyet döneminden önce kaleme alınmış klasik kaynak iken kalan kısmı muasır döneme ait eserlerdir. Eserde ismi geçen klasik dönem tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si
2. Birgivî'nin *Dürr-i Yetîm*'i
3. Cemzûrî'nin *el-Fethu'r-Rahmânî*'si
4. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırââti's-seb'î*
5. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fi'l-kırââti's-seb'î*

¹³⁶ Yıldız, Hilmi, *Tecvid*, 4. baskı, Tahlil Yayınları, İstanbul 2016, s. 6.

¹³⁷ Yıldız, *Tecvid*, s. 9.

6. Debreli Abdülkerim Efendi'nin *Mizânü'l-hurûf*'u
7. Dimyâtî'nin *İthâfî fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*'i
8. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm*'i
9. Hamza Hüdâi'nin *Tecvid-i Edâiyye*'si
10. Muhammed es-Sâdık el-Hindî'nin *Künûzü eltâfi'l-burhân*'ı
11. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
12. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd*'i
13. İbnü'l-Cezerî'nin *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ'sı*
14. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si
15. İbnü'l-Cezerî'nin *Müncidü'l-mukriîn ve mürişidü't-tâlibîn*'i
16. İbnü'l-Cezerî'nin *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kırâati'l-eimmeti'l-'aşere*'si
17. İbnü'l-Cezerî'nin *Takrîbü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
18. İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
19. Ahmed İbnü'l-Cezerî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr*'i
20. *Karabaş Tecvidi*
21. Mağnîsî'nin *Terceme-i Cezerî*'si
22. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe*'si
23. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukill*'i
24. Saçaklızade Marâşî'nin *Şerhu Cühdi'l-mukill*'i
25. Molla Mehmed Emin Efendi'nin *'Umdetü'l-hallân*'ı
26. Molla Mehmed Emin Efendi'nin *Zuhru'l-erîb*'i

27. Mahmûd b. Muhammed el-Abd'ın *er-Ravdatü'n-nediyye'si*
28. Muhammed Esad el-Hüseynî'nin *el-Virdü'l-müfîd'i*
29. Mehmed Kâmil'in *Tecvid-i Reşâdiyye'si*
30. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd'i*
31. Mustafa Niyazi Efendi'nin *'Umdetü'l-kârîîn'i*
32. Ömer Ziyaeddin Dağistani'nin *Âdâbü kırâeti'l-Kur'an'ı*
33. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-irfân fi vücûhi'l-Kur'an'ı*
34. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ'sı*
35. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd'i*
36. Ahmet Hilmi'nin *Sırât-ı Müstakîm Mecmuası*'nda yayınlanan ismi belirtilmemiş makalesi

Ramazan Pakdil, eserini telif ederken bu klasik kaynakların yanı sıra muasır dönemde yazılmış kaynaklardan da istifade etmiştir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 35 tane olan bu kaynakları şöyle sıralayabiliriz:

1. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru'z-zâhira'sı*
2. Talip Akbal'ın *Ders Notları* adlı eseri
3. Fikri Aksoy'un *Kuran'ı Okuma Âdâbı* adlı eseri
4. Tayyar Altıkulaç'ın *Tecvîdü'l-Kur'an'ı*
5. Muhammed Rüşdü Aşikkutlu'nun *Mukaddime Tercemesi* adlı eseri
6. Muhammed Rüşdü Aşikkutlu'nun *Tayyibe'nin Elfaz Manası* adlı eseri
7. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü'l-mürîd'i*

8. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri
9. Sıtkı Gülle'nin *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmi* adlı eseri
10. Gânim Kaddûrî'nin *eş-Şerhu 'l-vecîz*'i
11. Gavsânî'nin *'İlmü 't-tecvîd*'i
12. Mehdî Harrâzî'nin *Buğyetü 'l-mürîd*'i
13. Hüsnî Şeyh Osman'ın *Güzel Kuran Okuma* adıyla Yavuz Fırat tarafından tercüme edilen eseri
14. İzzet Ubeyd Daâs'ın *Fennü 't-tecvîd*'i
15. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri
16. İsmail Karaçam'ın *Kuran-ı Kerim'in Nüzulu ve Kıraati* adlı eseri
17. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri
18. Mersâfî'nin *Hidâyetü 'l-kârî*'si
19. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü 'l-müstefîd*'i
20. Muhammed Nebhân b. Hüseyin el-Mısrî'nin *el-Müzekkira fi 't-tecvîd*'i
21. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-İrşâdâtü 'l-celiyye*'si
22. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Mühezzeb fi 'l-kırâati 'l-'aşr*'ı
23. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
24. Mehmet Ali Sarı'nın *Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları* adlı eseri
25. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Muhîtu 't-tecvîd*'i

26. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Kur'an-ı Kerim Okunuş Usul Cedveli* adlı eseri

27. Nihat Temel'in *Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida* adlı eseri

28. Rahim Tuğral'ın *Sorularla Kur'ân Tecvidi* adlı eseri

29. Ali Osman Yüksel'in *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*'i

30. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân*'ı

31. Recep Akakuş'un "İlm-i Kıraat Otoritelerinden: İmam Cezeri ve Torunu Kasım Paşa" adlı makalesi

32. Tayyar Altıkulaç tarafından *DİA* için yazılan "Hafs b. Süleyman" maddesi

33. Abdülhamit Birışık tarafından *DİA* için yazılan "Kıraat" maddesi

34. Ali Eroğlu tarafından *DİA* için yazılan "İbn Mihrân en-Nisâbûrî" maddesi

35. Mehmet Ali Sarı tarafından *DİA* için yazılan "Âsım b. Behdele" maddesi

Bu kaynakların çoğu Türkiye'de kaleme alınmış çalışmalar iken 12 tanesi diğer İslam ülkelerine ait Arapça yazılmış kitaplardır.

Müellif eserinin bazı yerlerinde hocası şeyhu'l-kurrâ Abdurrahman Gürses'ten bazı anılar, sözler ve okunma usulleri de aktarmaktadır.¹³⁸ Dolayısıyla müellifin Abdurrahman Gürses ve diğer bazı hocalarından bizzat gördüğü, duyduğu ve yaşadığı bazı usuller, sözler ve olaylar da eserin yazılı olmayan kaynakları arasında zikredilebilir.

Ramazan Pakdil, tecvit ve kıraat eserlerinin dışındaki kaynakları da eserinin telifinde kullanmıştır. Bu eserler arasında İbn Manzûr'un *Lisânü'l-'Arab*'ı, Cevherî'nin *es-Sihâh*'ı, Âsım Efendi'nin *Kamus Tercemesi* ve Hayrettin Karaman ile Bekir Topaloğlu'nun müştereken yazdığı *Yeni Kamus* gibi sözlükler; *Medârikü't-tenzîl* ve *Hak Dini Kur'an Dili* tefsirleri ile *Sahîhu'l-Buhârî*'nin yanı sıra Süyûtî'nin *el-İtkân*'ı ve

¹³⁸ Örneğin bkz. Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, s. 87, 111, 121-122.

Zerkeşî'nin *el-Burhân*'ı gibi Kur'an ilimleri eserleri, *Reddü'l-muhtâr* ve *Büyük İslam İlmihali* gibi fıkıh kaynakları, Mehmet Akif Ersoy'un *Safahât*'ı, *Türkiye Gazetesi Rehber Ansiklopedisi* ile Recep Akakuş tarafından yazılan *İslam'da Kur'an Öğretimi ve Reîsü'l-Kurrâ Gönenli Mehmed Efendi*, *Nuru Osmaniye Külliyesi ve Kur'an-ı Kerîm Öğretimi ve Reîsü'l-Kurrâlık* adlı üç eseri bulunmaktadır.

31. Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)

Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid), son dönem akademik tecvid kitaplarında görüldüğü şekilde bilgilerin kaynaklarıyla birlikte sunulduğu tecvid kitaplarından. Müellif Yavuz Fırat, eserinin telifinde istifade ettiği kaynakları bibliyografyada toplamıştır. Burada yer alan kaynaklar listesine göre eserin telifinde klasik döneme ait şu tecvid ve kıraat kaynaklarından istifade edilmiştir:

1. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Vâfi fi Şerhi 'ş-Şâtıbiyye*'si
2. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *Târîhu'l-kurrâi'l-'aşere*'si
3. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru'z-zâhira*'sı
4. Dimyâtî'nin *İthâfû fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*'i
5. Ebû Şâme el-Makdisî'nin *el-Mürşidü'l-vecîz*'i
6. Safâkusî'nin *Tenbîhu'l-gâfilîn*'i
7. İbn Şureyh'in *el-Kâfi fi'l-kırâati's-seb'* adlı eseri
8. İbnü'l-Bâziş'in *el-İknâ' fi'l-kırâati's-seb'*'i
9. Hâdimî'nin *Risâletü Tertîli'l-Kur'an*'ı
10. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd*'i
11. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ı
12. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si

13. İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırââti'l-'aşr'*ı
14. İbn Galbûn'un *et-Tezkire fi'l-kırâât'*i
15. İbn Hâleveyh'in *el-Hucce fi'l-kırââti's-seb'* adlı eseri
16. *Karabaş Tecvidi*
17. Kastallâni'nin *Letâifü'l-işârat fi funûni'l-kırâât'*ı
18. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *er-Ri'âye li tecvîdi'l-kırâe'si*
19. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye'si*
20. Molla Mehmed Emin Efendi'nin *'Umdetü'l-hallân'*ı
21. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd'*i
22. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân'*ı
23. Yusufefendizâde'nin *Risâletü'l-meddât'*ı

Eserde kullanılan modern dönem tecvid ve kıraat kaynakları ise şunlardır:

1. Abdulgaffâr Hâmid Hilâl'in *Tecvîdü'l-Kur'âni'l-Kerîm'*i
2. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri
3. Ahmed Mahmûd el-Hafyân'ın *Eşheru'l-mustalahât fi fenni'l-edâ ve'l-kırâât'*ı
4. Ahmed Mahmûd el-Hafyân'ın *el-İcâbâtü'l-vâdihât li süâlâti'l-kırâât'*ı
5. Ahmet Madazlı'nın *Tecvid İlmi* adlı eseri
6. Ali Muhammed ed-Dabbâ'ın *el-İdâe fi beyâni usûli'l-kırâe'si*
7. Ali Rıza Sağman'ın *Sağman Tecvidi* adlı eseri
8. Nebîl b. Muhammed Âl İsmâîl'in *'İlmü'l-kırâât'*ı

9. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü'l-mürîd*'i
10. Celaleddin Karakılıç'ın *Tecvid İlmi* adlı eseri
11. Zeydân Mahmûd el-Akrabâvî'nin *Esâlibü'l-ta'lim inde'l-kurrâ ve'l-mukriîn*'i
12. Zeydân Mahmûd el-Akrabâvî'nin *el-Mürşid fî ilmi't-tecvîd*'i
13. Gânim Kaddûrî'nin *Ebhâs fî 'ilmi't-tecvîd*'i
14. Gânim Kaddûrî'nin *Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi't-tecvîd*'i
15. Hüsni Şeyh Osman'ın *Hakku't-tilâve*'si
16. Hüsni Şeyh Osman'ın *Güzel Kuran Okuma* adıyla Yavuz Fırat tarafından tercüme edilen eseri
17. Mahmûd b. Ra'fet'in *Ahkâmü't-tecvîd ve't-tilâve*'si
18. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân*'ı
19. Muhammed İsam el-Kudât'ın *el-Vâdih fî ahkâmi't-tecvîd*'i
20. Muhammed Sâlim Muhaysin'in *el-Muğni*'si
21. Necati Tetik'in *Kıraat İlminin Talimi* adlı eseri
22. Suâd Abdülhamîd'in *Teyşîru'r-Rahmân fî tecvîdi'l-Kur'ân*'ı
23. Abdullah Benli'nin "Kur'an Tanımındaki Unsurların Tahlili" adlı makalesi
24. Yavuz Fırat'ın "Kıraat Tertîl ve Tilâvet Kavramlarının Anlamsal Araştırma ve Karşılaştırması" adlı makalesi
25. Abdurrahman Çetin'in *DİA* için yazdığı "Hatim" maddesi

Bibliyografyada Eymen Rüşdî Süveyd'e ait youtube videoları da yer almakta olup bunlar da eserin dijital kaynakları olarak sayılabilir.

Yavuz Fırat, kıraat ve tecvid kaynaklarının haricinde diğer alanlara ait bazı eserlerden de yararlanmışır. Diğer alanlara ait bu kaynaklara *el-Beyân fî tefsîri'l-Kur'ân*, *Sahîhu Müslim*, *el-Müsned*, *el-Müstedrek*, *Şu'abü'l-îmân*, *Mecme'u'z-zevâid*, *Lisânü'l-'Arab*, *Kâmus Tercümesi*, *el-Burhân*, *'Ulümü'l-Kur'ân*, *Kitâbü'l-Mesâhif*, Hüsni Şeyh Osman'ın *Key lâ nuhtı' fî'l-implâ'sı* gibi eserleri örnek verebiliriz.

32. Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları

Abdullah Benli'nin kaleme aldığı *Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları*, bilgilerin kaynakları ile birlikte sunulduğu bir kitaptır. Müellif dipnotta kaynaklara atıfta bulunmuş, eserin sonunda yararlandığı kaynaklar listesini bibliyografyada toplamıştır. Burada yer alan klasik dönem kıraat ve tecvid kaynakları şunlardır:

1. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *Câmi'u'l-beyân fî'l-kırâati's-seb'i*
2. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *el-Muhkem fî nakti'l-mesâhif'i*
3. Ebû 'Amr ed-Dânî'nin *et-Teysîr fî'l-kırâati's-seb'i*
4. Debrelî Abdülkerim Efendi'nin *Mizânü'l-hurûf'u*
5. Zekerîyyâ el-Ensârî'nin *ed-Dekâiku'l-muhkeme'si*
6. Eskicizade'nin *Terceme-i Dürr-i Yetîm'i*
7. Uşmûnî'nin *Menâru'l-hüdâ'sı*
8. Hâfız Nûrî'nin *Ta'lîm-i Kırâat-i Kur'ân'dan Tecvîd* adlı eseri
9. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr'ı*
10. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd'i*
11. İbnü'l-Cezerî'nin *Takrîbü'n-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr'ı*
12. İbn Sivâr'ın *el-Müstenîr fî'l-kırâati'l-'aşr'ı*

13. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *et-Tebşıra fî'l-kırâati's-seb*'i
14. Mekkî b. Ebî Tâlib'in *el-Keşf 'an vücûhi'l-kırâati's-seb* ' adlı eseri
15. Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i
16. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fî 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd*'i
17. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si
18. Mustafa Niyazi Efendi'nin *'Umdetü'l-kârîin*'i
19. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-'irfân fî vücûhi'l-Kur'ân*'ı
20. Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukıll*'i
21. Safâkusî'nin *Gaysü'n-nef*'i
22. Muhammed Esad el-Hüseynî'nin *el-Virdü'l-müfîd*'i
23. Abdurrahman Hilmi eş-Şumnuvî'nin *Mürşidü't-talebe*'si
24. Mustafâ et-Tarûdî'nin *Minhatü'l-Mennân fî rivâyeti Hafs*'ı
25. Yusufefendizâde'nin *Risâletü'l-meddât*'ı

Abdullah Benli'nin eserinde kullandığı modern dönem tecvid ve kıraat kitapları da şunlardır:

1. Abdulgaffâr Hâmid Hilâl'in *Tecvîdü'l-Kur'âni'l-Kerîm*'i
2. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü'l-mürîd*'i
3. Cemâl Muhammed Şeref'in *Hedyü'l-mecîd*'i
4. İzzet Ubeyd Deâs'ın *Fennü't-tecvîd*'i
5. Yavuz Fırat'ın *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)* adlı eseri

6. Gânim Kaddûrî'nin *Ebhâs fî 'ilmi't-tecvîd'i*
7. Mehdî Harrâzî'nin *Buğyetü'l-mürîd'i*
8. Hamdî Salâh el-Hüdhüd'ün *Mustalahâtü 'ilmi'l-kırâat* adlı eseri
9. Abdülfettâh el-Kâdî'nin *el-Büdûru 'z-zâhira'sı*
10. İsmail Karaçam'ın *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* adlı eseri
11. Muhammed Saîd el-Lehhâm'ın *Feydu'r-Rahîm fî kırâati'l-Kur'âni'l-Kerîm'i*
12. Ahmet Madazlı'nın *Tecvid İlmi* adlı eseri
13. Muhammed Salih Tanrıbuyruğu'nun *Muhîtu't-tecvîd'i*
14. Muhammed Saîd Melhas'ın *Ahkâmü tecvîdi'l-Kur'ân'ı*
15. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerîm'in Üslûb ve Kırâati* adlı eseri
16. Nihat Temel'in *Kuran Kiraatında Vakıf ve İbtida* adlı eseri
17. Nihat Temel'in *Kırâat ve Tecvîd Istılahları* adlı eseri
18. Necati Tetik'in *Kıraat İlminin Talimi* adlı eseri
19. Demirhan Ünlü'nün *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi* adlı eseri
20. Ali Osman Yüksel'in *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr'i*
21. Zerkânî'nin *Menâhilü'l-'irfân'ı*
22. Yavuz Fırat'ın “Kur'ân-ı Kerîm'i Okuma, Ezberleme ve Anlamını Öğrenme Üzerine” adlı makalesi
23. Yaşar Kurt'un “Ca'berî ve el-Vâdiha fî tevcîdi'l-Fâtiha Adlı Eseri” isimli makalesi
24. Yaşar Kurt'un “Fatiha Suresi ve Tecvîdi” isimli makalesi

25. Mahmûd Mübârek Ubeydât'ın "Hâü's-sekt ve devruhâ fî tashihi'l-binyeti'l-maktayıye li'l-kelime'ti'l-Arabiyye" adlı makalesi

26. Tayyar Altıkulaç'ın *DİA* için yazdığı "Hafs b. Süleyman" maddesi

27. Abdulhamit Birışık'ın *DİA* için yazdığı "Kur'ân" maddesi

28. Abdulhamit Birışık'ın *DİA* için yazdığı "en-Neşr" maddesi

29. Fatih Çollak'ın *DİA* için yazdığı "eş-Şâtıbiyye" maddesi

Bibliyografyada bildirildiği üzere Eymen Rüşdî Süveyd'in tilavet ile ilgili bir youtube videosu da eserin kaynakları arasındadır.

Kıraat ve tecvid kaynaklarının haricinde *Rûhu'l-me'ânî*, *Kamus Tercümesi*, *el-İtkân*, *Kitâbü'l-Mesâhif*, *Mebâhis fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, *Câmiu'd-dürûsi'l-Arabiyye* gibi diğer alanlara ait eserler de Abdullah Benli'nin eserini telif ederken istifade ettiği kaynaklardandır.

33. Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni

Davut Kaya tarafından hazırlanan *Kuran Öğretmeni*, hem öğreticiler hem de öğrenciler için ders kitabı olarak hazırlandığı için istifade edilen kaynaklar genellikle belirtilmemiştir. Bazen metin içerisinde bazen de dipnotta nadiren kaynak ismi zikredilmiştir. Akademik tekniklere dikkat edilmeden belirtilmiş olan bu kaynaklardan tecvid ve kıraat ile ilgili olanlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime'si*¹³⁹

2. İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fî'l-kirâati'l-'aşr*¹⁴⁰

3. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd*¹⁴¹

¹³⁹ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 32, 188.

¹⁴⁰ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 75.

¹⁴¹ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 85.

4. Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-irfân fî vücûhi'l-Kur'ân*'i¹⁴²

5. Nüveyrî'nin *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr*'i¹⁴³

6. Muhammed Mekkî Nasr'ın *Nihâyetü'l-kavli'l-müfid fî 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd*'i¹⁴⁴

7. Nûr Muhammed Hakkânî'nin *el-Kâ'idetü'n-nûrâniyye*'si¹⁴⁵

8. *Ahkâmü Tecvîdi'l-Kur'ân*¹⁴⁶

9. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü'l-mürîd*'i¹⁴⁷

Bu eserlerden ilk yedisi klasik döneme aittir. Son eser modern dönemde yazılmıştır. Sekizinci sıradaki eserin müellifi bulunamadığından dönemi de tespit edilememiştir.

Kıraat ve tecvid alanının dışındaki kaynaklara gelince *Sahîhu'l-Buhârî*, *Sünenü Ebî Dâvûd* ve *Sünenü'd-Dârimî* eserde geçen hadislerin yer aldığı eserler olarak belirtilmiştir.¹⁴⁸ Münâvî'nin *Feyzu'l-kadîr*'i, Emir San'ânî'nin *et-Tenvîr*'i ve *en-Nahvu'l-vâdih* eserde ismi geçen diğer kaynaklardır.¹⁴⁹ Bunların haricinde bir yerde isim verilmeksizin lügat kitaplarına atıfta bulunulmuş,¹⁵⁰ başka bir sayfada ise Kur'an öğrenmenin önemini gösteren bir şiir kaynak belirtilmeksizin Yunus Emre'ye nispet edilmiştir.¹⁵¹

¹⁴² Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 33.

¹⁴³ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 101, 103, 181.

¹⁴⁴ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 104.

¹⁴⁵ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 31.

¹⁴⁶ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 121. Müellifi tespit edilememiştir.

¹⁴⁷ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 125.

¹⁴⁸ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 6, 12, 15, 16.

¹⁴⁹ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 33, 101, 193.

¹⁵⁰ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 34.

¹⁵¹ Kaya, *Kuran Öğretmeni*, s. 184.

34. Temel Tecvid Kuralları

Abdurrahman Ensari'nin telif ettiği *Temel Tecvid Kuralları*, ders kitabı mahiyetinde küçük-orta hacimli bir çalışma olduğu için zikredilen tecvid bilgilerinin kaynakları genellikle dipnotta belirtilmemiştir. Müellif nadiren dipnot işareti koyarak kaynak belirtmiş, çoğu yerde ise kaynak vermeden sadece bilgileri vermekle yetinmiştir. Ancak kitabın sonuna eklediği kaynakçada yararlandığı kaynakların bir listesini vermiştir. Bu listeye göre eserin telifinde müracaat edilen tecvid ve kıraat kaynakları şunlardır:

1. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd'i*
2. Abdurrahman Çetin'in *Kuran Okuma Esasları* adlı eseri
3. Muhammed Mahmûd Ebû Rayme'nin *Hidâyetü'l-müstefîd'i*
4. Şaban Muhammed İsmail'in *Mulahhasu ahkâmi't-tecvîd'i*
5. Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî'nin *Kavâ'idü't-tecvîd'i*
6. Muhammed İsâm el-Kudât'ın *el-Vâdih fi ahkâmi't-tecvîd'i*
7. Abdülfettâh el-Mersafi'nin *Hidâyetü'l-kârî'si*
8. Muhammed Nebhân b. Hüseyin el-Mısrî'nin *el-Müzekkira fi't-tecvîd'i*
9. Atıyye Kâbil Nasr'ın *Gâyetü'l-mürîd'i*
10. Safvet Mahmûd Sâlim'in *Fethu Rabbi'l-beriyye'si*
11. Abdülvâris Saîd'in *Teysîru't-tecvîd'i*
12. Fehmî Ali Süleymân'ın *el-Münîru'l-cedîd fi ahkâmi't-tecvîd'i*

Bu kaynaklardan sadece İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd'i* klasik döneme ait olup diğer bütün kaynakların modern döneme ait olması, eserin daha çok modern kaynaklardan istifade edilerek hazırlandığını göstermektedir. Müellif önsözde bu

kaynaklar içerisinde de daha çok *Kavâ'idü't-tecvîd*, *Hidâyetü'l-kârî* ve *el-Müzekkira* adlı eserlerden istifade ettiğini söylemektedir.¹⁵²

Eserde ayrıca *Sahihu'l-Buhârî*, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm* ve *el-İtkân* adlı hadis, tefsir ve Kur'an ilimleri kaynaklarından da istifade edilmiştir.

35. Tecvid Kitabı

Ömer Çakılcı tarafından yazılan küçük hacimli bu eser Kur'an talebelerinin tecvidi daha kolay öğrenebilmeleri amacıyla kaleme alınmıştır. Akademik yönü zayıf olan eserin kaynakları müellifi tarafından genellikle dile getirilmemiştir. Eserde yer alan bilgiler doğrudan okuyucuya aktarılmış, bu bilginin hangi kaynaktan alındığını ifade gereği duyulmamıştır.

Müellif sadece iki yerde kaynak belirtmiştir. Tecvid kaynağı olarak bir yerde İbnü'l-Cezerî ismi zikredilmiş, ancak hangi eserinden alıntı yapıldığı ifade edilmemiştir.¹⁵³ Başka bir yerde de Zemahşerî'nin *el-Keşşâf*'ından alıntı yapılmıştır.¹⁵⁴

B. En Çok Müracaat Edilen Kaynaklar

Cumhuriyet dönemi Türkçe tecvid kitaplarının kaynakları yatay olarak incelendiği zaman bazı kaynaklara diğerlerine nazaran daha fazla müracaat edildiği görülmektedir. Bu başlıkta bu tür eserleri inceleyip buna dair bir tablo sunacağız.

İncelediğimiz 35 eserin yedi tanesinde müellifler zikrettikleri bilgilere kaynak belirtme ihtiyacı hissetmemiştir. Bunların dışında kaynak incelemesi yapılabilen 28 eser bulunmaktadır. Bu eserlerin kaynakları karşılaştırılarak incelendiği zaman 18 eserde kendisine atıf yapılan *Karabaş Tecvidi* ile 17 esere kaynaklık eden İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*'ının en fazla müracaat edilen eserler olduğu görülmektedir.

¹⁵² Ensari, *Temel Tecvid Kuralları*, s. 10.

¹⁵³ Çakılcı, *Tecvid Kitabı*, s. 43.

¹⁵⁴ Çakılcı, *Tecvid Kitabı*, s. 11.

Bu iki esere yakın sayıda atıf alan üç adet kaynak bulunmaktadır. 15 tane tecvid kitabının telifinde yararlanılan bu üç kaynak İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddime*'si, Abdülfettâh Paluvî'nin *Zübdetü'l-irfân fi vücûhi'l-Kur'ân*'ı ve Mehmet Zihni Efendi'nin *el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd*'idir. Ali el-Kârî'nin *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye*'si ise 13 esere kaynaklık etmekle bu grubu takip etmektedir. Ardından 12 eserin kaynakları arasında olan şu üç eser gelmektedir: *Sağman Tecvidi*,¹⁵⁵ *İthâfü fudalâi'l-beşer fi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer* ve *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi't-tecvîd'l-Kur'âni'l-Mecîd*. Bu eserler arasında *Sağman Tecvidi*, cumhuriyet döneminde kaleme alınmasına rağmen döneminin ilklerinden olduğu için kendisinden sonra yazılan eserlere kaynaklık etme imkânı bulmuştur. Kıraat araştırmalarının vazgeçilmez ismi İbnü'l-Cezerî'nin yazdığı *et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd* ve *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ* 11 tecvid kitabında kaynak olarak kullanılmıştır. Ardından 10 esere kaynaklık eden Saçaklızade Marâşî'nin *Cühdü'l-mukîll* adlı kitabını zikretmemiz gerekir. 10'dan daha aşağı sayıda eserde kaynak olarak kullanılan çalışmalar aşağıdaki tablodan incelenebilir.

Tablo asgari olarak üç eserle sınırlandırılmıştır. İki veya bir eserin telifinde yararlanılan kitaplar da muhakkak ki cumhuriyet dönemi tecvid çalışmalarının kaynakları arasındadır. Ancak sayısı çok fazla olan bu kaynakların literatüre katkısının çok sınırlı olması nedeniyle bu tablomuzda yer vermeyeceğiz.

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
1	K	Abdurrahman Karabâşî	<i>Karabaş Tecvidi</i>	18	Münif Çelebi, Osman Nuri Koçbeker, Ali Rıza Sağman, Celaleddin Karakılıç, Demirhan Ünlü, Hasan Hüseyin Varol, Tayyar Altıkulaç, Süleyman Doğdu, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Mehmet Ali Sarı, Mehmed Sayan, Kadir Temir, Sıtkı Güllü, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat

¹⁵⁵ *İlaveli Yeni Sağman Tecvidi*'ne yapılan atıflar bu sayıya dahil değildir. Onlar da hesap edildiği zaman Ali Rıza Sağman'dan yararlanılan eser sayısı 13'e çıkmaktadır.

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklı Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
2	K	İbnü'l-Cezerî	<i>en-Neşr fi'l-kırââti 'l-'aşr</i>	17	Celeddin Karakılıç, Demirhan Ünlü, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Mehmed Sayan, Kadir Temir, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli, Davut Kaya
3	K	Abdülfeâtâh Paluvî	<i>Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân</i>	15	Celeddin Karakılıç, Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Mehmed Sayan, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli, Davut Kaya
4	K	Mehmet Zihni Efendi	<i>el-Kavlü's-sedîd fi 'ilmi't-tecvîd</i>	15	Ali Rıza Sağman, Celeddin Karakılıç, Fikri Aksoy, Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Mehmed Sayan, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
5	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Mukaddime fimâ yecibü 'ale'l-kâri en ya'lemehû</i>	15	Osman Nuri Koçbeker, Celeddin Karakılıç, Tefik Mollamehmetoğlu, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Süleyman Doğdu, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Mehmed Sayan, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Davut Kaya
6	K	Ali el-Kârî	<i>el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye</i>	13	Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli
7	M	Ali Rıza Sağman	<i>Sağman Tecvidi</i>	12	Fikri Aksoy, Demirhan Ünlü, Hasan Hüseyin Varol, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Kadir Temir, Sıtkı Gülle, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
8	K	Dimyâtî	<i>İthâfü fudalâi'l-beşer fi'l-kırââti'l-erba'ate 'aşer</i>	12	Demirhan Ünlü, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
9	K	Muhammed Mekki Nasr	<i>Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fi 'ilmi't-tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd</i>	12	Ali Rıza Sağman, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Kadir Temir, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli, Davut Kaya
10	K	İbnü'l-Cezerî	<i>et-Temhîd fi 'ilmi't-tecvîd</i>	11	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli, Davut Kaya, Abdurrahman Ensari
11	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ</i>	11	Tefik Mollamehmetoğlu, Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Kadir Temir, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
12	K	Saçaklızade Marâşî	<i>Cühdü'l-mukall</i>	10	Celeleddin Karakılıç, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
13	K	Ebü 'Amr ed-Dânî	<i>et-Teysîr fi'l-kırâati's-seb'</i>	9	Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
14	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>er-Ri'âye li tecvidi'l-kirâe</i>	9	Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
15	M	Celeleddin Karakılıç	<i>Tecvid İlmi Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri</i>	8	M. Tayyib Okiç, Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Rahim Tuğral, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
16	K	Eskicizade	<i>Terceme-i Dürr-i Yetîm</i>	8	Celeleddin Karakılıç, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
17	K	Hamza Hüdâî	<i>Tecvid-i Edâiyye</i>	8	Celeleddin Karakılıç, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil
18	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Takrîbü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr</i>	8	Tevfik Mollamehmetoğlu, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
19	M	Abdurrahman Çetin	<i>Kuran Okuma Esasları</i>	7	Rahim Tuğral, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdurrahman Ensari
20	M	Abdülfeţâh el-Kâdî	<i>el-Büdûru'z-zâhira</i>	7	Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli
21	K	Birgivi	<i>Dürr-i Yetîm</i>	7	Celeleddin Karakılıç, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil
22	M	Demirhan Ünlü	<i>Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi</i>	7	Abdurrahman Çetin, Mehmed Sayan, Kadir Temir, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Abdullah Benli
23	K	Ebü Şâme el-Makdisî	<i>el-Mürşidü'l-vecîz</i>	7	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Yavuz Fırat
24	M	İsmail Karaçam	<i>Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri</i>	7	Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
25	K	Molla Mehmed Emin Efendi	<i>'Umdetü'l-hallân</i>	7	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
26	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-Mühezzeb fi'l-kırâati'l-'aşr</i>	7	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil
27	M	Muhammed Tayyib Okiç	<i>Kur'ân-ı Kerîm'in Üslûb ve Kırâati</i>	7	Ali Rıza Sağman, Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Abdullah Benli

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
28	K	Uşmûnî	<i>Menâru 'l-hüddâ</i>	7	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
29	M	Zerkânî	<i>Menâhilü 'l-irfân</i>	7	M. Tayyib Okiç, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli
30	M	Atıyye Kâbil Nasr	<i>Gâyetü 'l-mürîd</i>	6	Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat, Abdullah Benli, Davut Kaya, Abdurrahman Ensari
31	K	Debreli Abdülkerim Efendi	<i>Mizânü 'l-hurûf</i>	6	Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Mehmed Sayan, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
32	K	Muhammed Esad el-Hüseynî	<i>el-Virdü 'l-müfîd</i>	6	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
33	M	Muhammed Mahmûd Ebû Rayme	<i>Hidâyetü 'l-müstefîd</i>	6	Demirhan Ünlü, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Alican Dağdeviren, Ramazan Pakdil, Abdurrahman Ensari
34	K	Saçaklızade Marâşî	<i>Beyânü Cühdi 'l-mukîll</i>	6	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Kadir Temir, Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil
35	K	Zekerıyyâ el-Ensârî	<i>ed-Dekâiku 'l-muhkeme</i>	6	Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Tayyar Altıkulaç, Mehmet Adıgüzel, Ahmet Madazlı, Abdullah Benli
36	K	İbnü 'l-Kâsîh	<i>Sirâcü 'l-kârî</i>	5	Celaleddin Karakılıç, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Ahmet Madazlı
37	K	Mağnîsî	<i>Terceme-i Cezerî</i>	5	Celaleddin Karakılıç, İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil
38	M	Muhammed Salih Tanrıbuyruğu	<i>Muhîtu 't-tecvîd</i>	5	Demirhan Ünlü, Rahim Tuğral, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
39	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-İrşâdâtü 'l-celiyye</i>	5	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil
40	K	Mustafa Niyazi Efendi	<i>'Umdetü 'l-kârîin</i>	5	Celaleddin Karakılıç, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
41	K	Şâtîbî	<i>Hırzû 'l-emânî</i>	5	Ali Rıza Işın, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren
42	K	Ahmed İbnü 'l-Cezerî	<i>Şerhu Tayyibeti 'n-Neşr</i>	4	M. Tayyib Okiç, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam, Ramazan Pakdil
43	K	Alemüddîn es-Sehâvî	<i>Cemâlü 'l-kurrâ</i>	4	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı
44	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>Câmi 'u 'l-beyân fi 'l-kırâati 's-seb'</i>	4	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
45	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>el-Muhkem fi nakti 'l-mesâhif</i>	4	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Abdullah Benli
46	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>el-Müktefâ fi 'l-vakf ve 'l-ibtidâ</i>	4	Abdurrahman Çetin, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
47	M	Fatih Çollak	<i>Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kıraatı</i>	4	Abdurrahman Çetin, Sıtkı Gülle, Alican Dağdeviren, Ömer Kara
48	M	Gânim Kaddûrî	<i>Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi' t-tecvîd</i>	4	Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ömer Kara, Yavuz Fırat
49	K	Hafız Mehmed Nuri	<i>Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid</i>	4	Münif Çelebi, Celaleddin Karakılıç, Demirhan Ünlü, Sıtkı Gülle
50	K	İbn Mücâhid	<i>Kitâbü's-seb'a</i>	4	Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Alican Dağdeviren
51	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn</i>	4	İsmail Karaçam, Mehmet Ali Sarı, Ahmet Madazlı, Ramazan Pakdil
52	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr</i>	4	Fikri Aksoy, Ali Rıza Işın, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
53	K	Kastallânî	<i>Letâifü'l-işârât</i>	4	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Yavuz Fırat
54	M	Nihat Temel	<i>Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida</i>	4	Abdurrahman Çetin, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil
55	K	Safâkusî	<i>Gaysü'n-nef'</i>	4	Celaleddin Karakılıç, Tevfik Mollamehmetoğlu, İsmail Karaçam, Abdullah Benli
56	K	Secâvendî	<i>'İlelü'l-vukûf</i>	4	Osman Nuri Koçbeker, Fikri Aksoy, İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin
57	M	Tayyar Altıkulaç	<i>Tecvidü'l-Kur'ân</i>	4	Abdurrahman Çetin, Alican Dağdeviren, Ömer Kara, Ramazan Pakdil
58	M	Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî	<i>Kavâ'idü't-tecvîd</i>	3	Abdurrahman Çetin, Sıtkı Gülle, Abdurrahman Ensari
59	M	Ahmet Madazlı	<i>Tecvid İlmi</i>	3	Abdurrahman Çetin, Yavuz Fırat, Abdullah Benli
60	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>İrşâdü'l-mürîd</i>	3	Tevfik Mollamehmetoğlu, Ali Rıza Işın, İsmail Karaçam
61	M	Ali Osman Yüksel	<i>İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-neşr</i>	3	Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
62	M	Ali Rıza Sağman	<i>İlaveli Yeni Sağman Tecvidi</i>	3	Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı, Alican Dağdeviren
63	K	Ebü 'Amr ed-Dânî	<i>el-Mukni' fi ma'rifeti mesâhihi ehli'l-emsâr</i>	3	Demirhan Ünlü, Abdurrahman Çetin, Sıtkı Gülle

Sıra	Klasik / Modern	Yazar	Eser	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
64	K	Ebû Şâme el-Makdisî	<i>İbrâzü 'l-me 'ânî</i>	3	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Alican Dağdeviren
65	M	Fikri Aksoy	<i>Kuran'ı Okuma Âdâbı</i>	3	İsmail Karaçam, Kadir Temir, Ramazan Pakdil
66	M	Hüsni Şeyh Osman	<i>Güzel Kuran Okuma</i>	3	Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil, Yavuz Fırat
67	K	İbnü'l-Bâziş	<i>el-İknâ ' fi 'l-kırâati 's-seb '</i>	3	Abdurrahman Çetin, Alican Dağdeviren, Yavuz Fırat
68	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Tahbîru 't-Teysîr fi 'l-kırâati 'l-eimmeti 'l-aşere</i>	3	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil
69	K	İbnü'l-Enbârî	<i>İzâhu 'l-vakf ve 'l-ibtidâ</i>	3	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin
70	M	İsmail Karaçam	<i>Kuran-ı Kerim'in Nüzulu ve Kıraati</i>	3	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil
71	M	İzzet Ubeyd Daâs	<i>Fennü 't-tecvîd</i>	3	Sıtkı Gülle, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
72	M	Mehmet Ali Sarı	<i>Kur'ân-ı Kerim'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları</i>	3	Abdurrahman Çetin, Ömer Kara, Ramazan Pakdil
73	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>et-Tebşira fi 'l-kırâati 's-seb '</i>	3	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Abdullah Benli
74	M	Necati Tetik	<i>Kıraat İlminin Talimi</i>	3	Sıtkı Gülle, Yavuz Fırat, Abdullah Benli
75	K	Nevevî	<i>et-Tibyân fi 'l-âdâbi hameleti 'l-Kur 'ân</i>	3	İsmail Karaçam, Abdurrahman Çetin, Ahmet Madazlı
76	K	Nüveyrî	<i>Şerhu Tayyibeti 'n-Neşr</i>	3	İsmail Karaçam, Ahmet Madazlı, Davut Kaya
77	K	Ömer Ziyaeddin Dağıstani	<i>Âdâbü kırâeti 'l-Kur 'an</i>	3	Celaeddin Karakılıç, İsmail Karaçam, Ramazan Pakdil
78	K	Safâkusî	<i>Tenbîhu 'l-gafilîn</i>	3	Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Yavuz Fırat
79	K	Zekeriyâ el-Ensârî	<i>el-Maksad</i>	3	İsmail Karaçam, Mehmet Adıgüzel, Abdurrahman Çetin

Cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının kaynak türü, ilk dönem ile son dönem arasında farklılık göstermektedir. Muhammed Tayyib Okıç'ın *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati* adlı kitabı hariç, ilk dönem tecvid eserlerinin müellifleri, sadece kitapları kaynak olarak kullanmakta iken son dönemlerde makaleler ve ansiklopedi maddelerinin de tecvid yazımının kaynakları arasında girdiği görülmektedir. Daha geç dönemde

gerçekleşen bu gelişmenin bir sonucu olarak Türkçe tecvid kitaplarında makale ve ansiklopedi maddelerinin kullanılma oranı kitaplara göre daha azdır. Biz yine de incelediğimiz kitaplarda daha çok atıf alan makale ve maddeleri de araştırmamıza dahil etmek istedik.

Yaptığımız tarama sonucunda makalelerin kullanımının tekil örneklerden ibaret olduğu, bir yazarın kullandığı makalenin diğeri tarafından kullanılmamış olduğunu gördük. Buna mukabil ansiklopedi maddelerinde tekil kullanımların haricinde aynı maddeden istifade eden farklı tecvid müellifleri olduğunu tespit ettik. Bu şekilde çok atıf alan ansiklopedi maddeleri şunlardır:

Sıra	Yazar	Madde Adı	Ansiklopedi	Kaynaklık Ettiği Eser Sayısı	Kaynak Olarak Kullanan Tecvid Müellifleri
1	Ahmet Turan Arslan	Dâd	<i>DİA</i>	3	Abdurrahman Çetin, Mehmet Ali Sarı, Ömer Kara
2	Mehmet Ali Sarı	Harf	<i>DİA</i>	3	Abdurrahman Çetin, Alican Dağdeviren, Ömer Kara
3	Tayyar Altıkulaç	Hafs b. Süleymân	<i>DİA</i>	3	Abdurrahman Çetin, Ramazan Pakdil, Abdullah Benli
4	Abdurrahman Çetin	Lahn	<i>DİA</i>	2	Abdurrahman Çetin, Ömer Kara
5	Fr. Buhl	Khatm / Hatim	<i>İA</i>	2	M. Tayyib Okiç (Fransızca), Abdurrahman Çetin (Türkçe)
6	H. Bauer	Hareke	<i>İA</i>	2	Abdurrahman Çetin, Ömer Kara
7	Mehmet Ali Sarı	İmâle	<i>DİA</i>	2	Abdurrahman Çetin, Ömer Kara

SONUÇ

“Cumhuriyet Dönemi Tecvid Kitaplarının Kaynakları” adlı çalışmamızda öncelikle Türkiye’de 1923 sonrasında tecvid yazımı hakkında bilgi verilmiştir. Bu kapsamda tecvid yazımının sebepleri, tecvid öğretimi yapılan kurumlardan bahsedilmiş; ardından cumhuriyet dönemi Türkçe tecvid literatürünü oluşturan eserlerden kaynak incelemesine tabi tutacaklarımız kısaca tanıtılmıştır. Araştırmamızın ana konusunu oluşturan ikinci bölümde ise bu dönemde yazılan tecvid kitaplarının kaynaklarına yoğunlaşmış, eser bazında kaynak listeleri çıkarılmış, elde edilen bulgular değerlendirilerek cumhuriyet dönemi tecvid yazımını en fazla etkileyen kaynaklar tespit edilmiştir. Çalışmamız neticesinde şu sonuçların ortaya çıktığını söyleyebiliriz:

Tecvid kitaplarının yazımında yazarın akademik kimliği, dil bilgisi, literatüre hakimiyeti eserin kaynaklarını belirlenmesinde azami rol oynamıştır. Örneğin müellifin Arapça biliyor olması eserini telif ederken Arapça kaynaklardan, Fransızca bilmesi de bu dildeki eserlerden yararlanmasını mümkün kılmıştır. Aynı şekilde akademik kimliği olan yazarlar klasik kaynakların ötesinde akademik çalışmalardan da haberdar olarak eserlerinin kaynak yelpazesini genişletme imkânı bulmuşlardır. Müellifin tecvid kaynaklarına olan vukufiyeti de eserinin kaynaklarını çeşitlendiren bir başka etmendir.

Çalışmamıza konu ettiğimiz 35 tecvid kitabının yedisinde müellifi kaynak belirtmeden konuları işlemeyi tercih etmiştir. Dolayısıyla bu kitaplarda kaynak tespiti imkânı bulunmamaktadır. Geriye kalan 28 eserde ise müellifler ya metin içerisinde, ya dipnotlarda, ya da bibliyografyada eserlerinin kaynaklarını ifade etmişlerdir. Bu kaynaklar karşılaştırılarak incelendiğinde bazı eserlerin diğerlerine nazaran tecvid yazımında daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Cumhuriyet döneminde yazılan tecvid kitaplarında en fazla müracaat edilen kaynağın, incelemeye aldığımız 28 eserin 18’inde kendisine atıf yapılan *Karabaş Tecvidi* olduğu çalışmamız neticesinde ortaya çıkmıştır. İbnü’l-Cezerî’nin (v. 833/1429) *en-Neşr fi’l-kırâati’l-’aşr*’ı da 17 esere kaynaklık ederek *Karabaş Tecvidi*’nden sonra ikinci sırada yer almaktadır. 15 eserde kendilerine atıfta bulunulan İbnü’l-Cezerî’nin *Mukaddime*’si, Abdülfettâh Paluvî’nin (v. 1192/1778) *Zübdetü’l-’irfân fi vüçûhi’l-Kur’ân*’ı ve Mehmet

Zihni Efendi'nin (v. 1913) *el-Kavlü's-sedîd fî 'ilmi't-tecvîd*'i cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının telifinde ikincil derecede etkili olmuş kaynaklar olarak listemizde yerini almıştır. Ali el-Kârî (v. 1014/1605) tarafından yazılan *el-Minehu'l-fikriyye bi şerhi'l-Mukaddimeti'l-Cezeriyye* 13 esere kaynaklık ederken; Ali Rıza Sağman'ın (v. 1964) *Sağman Tecvidi*, Dimyâtî'nin (v. 1117/1705) *İthâfû fudalâi'l-beşer fi'l-kirâati'l-erba'ate 'aşer*'i ve Muhammed Mekkî Nasr'ın (v. 1322/1904 civarı) *Nihâyetü'l-kavli'l-müfîd fî 'ilmi tecvîdi'l-Kur'âni'l-Mecîd*'i 12 eserin yazımında etkili olarak önemli kaynaklar arasında kendilerine yer bulmuştur. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd* ve *Gâyetü'n-nihâye fî tabakâti'l-kurrâ* adlı eserleri de 11 tecvid kitabının kaynakları arasında bulunmakta iken Saçaklızade Marâşî'nin (v. 1145/1732) *Cühdü'l-mukall*'i on tecvid müellifinin istifade ettiği bir kaynak olarak listede dikkat çekmektedir. Bu saydığımız eserlere atıfta bulunan tecvid müelliflerinin isimleri ile dokuz ve daha az sayıda esere kaynaklık etmiş kitaplar, ikinci bölümdeki “En Çok Müracaat Edilen Kaynaklar” başlığı altındaki listede belirtilmiştir.

Müellif bazında değerlendirme yapacak olursak kıraat ve tecvid tarihinin en önemli isimlerinden biri olan İbnü'l-Cezerî *en-Neşr fi'l-kirâati'l-'aşr*, *Takrîbü'n-Neşr fi'l-kirâati'l-'aşr*, *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd*, *Gâyetü'n-nihâye fî tabakâti'l-kurrâ*, *Mukaddime*, *Müncidü'l-mukriîn* ve *mürşidü't-tâlibîn*, *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kirâati'l-eimmeti'l-'aşere* ve *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kirâati'l-'aşr* adlı eserlerine yapılan atıflar ile tecvid yazımını en fazla etkileyen yazar olarak ifade edilebilir. İbnü'l-Cezerî kadar çok fazla sayıda atıf almasa da Ebû 'Amr ed-Dânî (v. 444/1053) de on farklı eseri ile kaynaklar listesinde önemli bir yazar olarak yer almaktadır. Yine klasik dönemden Mekkî b. Ebî Tâlib (v. 437/1045), beş farklı eseri ile tecvid yazımına katkı sunan müellifler arasına ismini yazdırmıştır. Müellif bazında değerlendirmede modern dönemden de bazı isimler dikkat çekmektedir. Ali Muhammed ed-Dabbâ' (v. 1961) toplamda beş eseri ile; Abdülfettâh el-Kâdî (v. 1982), Muhammed Sâlim Muhaysin (v. 2001) ve Abdurrahman Çetin ise dörder eseri ile modern dönemden olup tecvid yazımına kaynaklık eden müellifler arasındadır.

Cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının kaynaklarının türü de zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Muhammed Tayyib Okiç'in *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kirâati* adlı eseri hariç ilk dönemde sadece kitaplardan istifade edilirken; günümüze yaklaştıkça

kaynak türünde çeşitlenme artmış, zamanla makaleler ve ansiklopedi maddeleri de kullanılmaya başlanmıştır. Son dönem tecvid çalışmaları incelendiğinde özellikle *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin daha sık müracaat edilen bir kaynak haline geldiği dikkat çekmektedir.

Tecvid ve kıraat kitaplarının haricinde başta meal ve tefsirler olmak üzere, terimlerin sözlük anlamını tespit için lügatler, hadislerin kaynaklarını belirtmek için hadis kitapları, Kur'an ilimleri çalışmaları da sıkça müracaat edilen diğer kaynaklar arasındadır. Çok sayıda eserden istifade edilen kimi çalışmalarda tüm bu sayılanların haricinde, fıkıh kaynaklarından tasavvufi eserlere, tarih kitaplarından biyografik ve bibliyografik ansiklopedilere kadar geniş çerçevedeki kaynakların müellifler tarafından kullanıldığı da ayrıca kaydedilmelidir.

Cumhuriyet dönemi tecvid kitaplarının kaynaklarını incelediğimiz çalışmamız esnasında, bu dönemin literatürünün tam olarak tespit edilmesi ve eserlerin içerik karşılaştırması ile incelemeye tabi tutulmasının faydalı olacağı kanaatine vardık. Dolayısıyla araştırmacıların bu konulara yönelmesi, alana katkı sağlayacak çalışmaların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- Adıgüzel, Mehmet, *Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi ve Tilaveti*, 4. baskı, Dönem Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Aksoy, Fikri, *Kur'ân'ı Okuma Âdâbı*, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1970.
- Altıkulaç, Tayyar, *Tecvid'ul-Kur'an*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1981.
- Aydın, Zeycan, *Tecvid Kitabı*, 10. baskı, el-Mektebetü'l-Mahmûdiyye, İstanbul 2018.
- Ayhan, Halis, "İlahiyat Fakültesi", *DİA*, İstanbul 2000, XXII, 70-72.
- Belviranlı, Ali Kemal, *Tecvid*, Nedve Yayınları, Konya 1980.
- Benli, Abdullah, *Hafs Rivâyetiyle Âsım Kıraatinin Tecvîd Kuralları*, Tezmer Kitap Kırtasiye, Kayseri ts.
- Çağrııcı, Mustafa, "Kuran Kursu", *DİA*, Ankara 2002, XXVI, 423-426.
- Çakılcı, Ömer, *Kur'an Talebeleri İçin Tecvid Kitabı*, Hüner Yayınevi, Konya 2018.
- Çelebi, Münif, *Kur'an Dili Alfabesi ve Okuma Kaideleri (Tecvid)*, 4. baskı, Yeni Matbaa, Ankara 1952.
- Çetin, Abdurrahman, *Kur'an Okuma Esasları*, 13. baskı, Emin Yayınları, Bursa 2012.
- Dağdeviren, Alican, *Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid*, Işık Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Diñçer, Nahit, "Orta Öğretim Reformu ve İmam-Hatip Okulları", *Diyanet Dergisi*, cilt: 10, sy. 104-105, s. 53-58.
- Doğdu, Süleyman, *Tatbikatlı Karabaş Tecvidi*, Kılıç Kitabevi, Ankara ts.
- Ensari, Abdurrahman, *Temel Tecvid Kuralları*, Nida Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Fırat, Yavuz, *Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)*, Tezmer Kitap Kırtasiye, Kayseri 2014.
- Gülle, Sıtkı, *Açıklamalı Örnekleriyle Tecvîd İlmi*, Huzur Yayınları, İstanbul 2005.
- Işın, Ali Rıza, *Tecvid Dersleri*, Sebat Basımevi, Konya 1971.
- İnan, Ferhan, *İnan Tecvidi Kur'an-i Kerim Okuma Kaideleri*, Ankara ts.
- İskender, Yakup, *Sualli Cevaplı Tecvit*, Yeni İlahiyat Kitabevi Yayınları, Ankara 1971.

- Kaleli, Hüseyin, *Alıştırılmalı Açık Tecvid*, Dizgi Ofset, Konya 2008.
- Kara, Ömer, *Kuran Fonetigi -Tilâvet Sanatı-*, Bilge Adamlar, İstanbul 2012.
- Karaçam, İsmail, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*, 12. baskı, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2007.
- Karakılıç, Celaleddin, *Tecvid İlmi Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri*, 4. baskı, Ankara 1982.
- Kaya, Davut, *Delilleriyle Açıklamalı Kuran Öğretmeni*, Sefa Yayıncılık, Ankara ts.
- Koçbeker, Osman Nuri (v. 1967), *Yeni Tatbikatlı Tecvid*, Ülkü Basımevi, Konya 1953.
- Madazlı, Ahmet, *Tecvîd İlmi*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1994.
- Mollamehmetoğlu, M. Tevfik, *Mollazâde Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, Aksiseda Matbaası, İstanbul 1970.
- Okiç, Muhammed Tayyib, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963.
- Öcal, Mustafa, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 7, 1998, s. 241-268.
- , "Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, sy. 6, 1999, s. 201-254.
- Pakdil, Ramazan, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, 2. baskı, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2003.
- Sağman, Ali Rıza, *Sağman Tecvidi*, 4. baskı, İstanbul 1958.
- Sarı, Mehmet Ali, *Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.
- Sayan, Mehmed, *Kıraatin Ziyneti Karabaş Tecvidi*, 3. baskı, Kitap Dünyası, Konya 2002.
- Şahin, Süreyya, *Tam ve Kolay Tecvîd*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1964.
- Tanrıbuyruğu, M. Salih, *Kur'an Tecvîdi*, 7. baskı, Fatih Gençlik Matbaa İşletmesi, İstanbul 1976.
- Tavaslı, Yusuf, *Kur'ân Talebelerine Sualli Cevaplı Tecvîd Dersleri*, yy. ts.

- Temir, Kadir, *Tecvid - Kur'ân-ı Kerim Okuma Âdâbı ve Usulleri*, Yasin Yayınevi, İstanbul ts.
- Topaloğlu, Bekir, “Yüksek İslam Enstitülerinin 13. Kuruluş Yılı Münasebetiyle”, *İslam Medeniyeti Mecmuası*, sy. 28, 1973, s. 26-28.
- Tuğral, Rahim, *Ana Hatlarıyla Kuran Tecvidi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İzmir 2013.
- Ünlü, Demirhan, *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi*, 8. baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2013.
- Varol, Hasan Hüseyin, *Yeni Karabaş Tecvidi*, 19. baskı, Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, Konya 2018.
- Yazgu, Özlem vd., *Tecvid Risâlesi*, Üsküdar Yayınevi, İstanbul 2012.
- Yıldız, Hilmi, *Tecvid*, 4. baskı, Tahlil Yayınları, İstanbul 2016.
- Yılmaz, Hakkı, “Eğitim Sistemi İçerisinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri ve Tarihçesi”, *II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakeleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2003, s. 519-541.
- Zengin, Zeki Salih, “Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kur’an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11/2, 2011, s. 1-24.

EK: Alfabetik Kaynaklar Listesi

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Frat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
1	K	Abd-i Kamil	<i>Mebde-i Kırâât</i>																					✓									1
2	M	Abdulgaffâr Hâmid Hilâl	<i>Tecvîdü 'l-Kur'âni'l-Kerîm</i>																									✓	✓				2
3	K	Abdullâh b. Sâlih b. İsmâil	<i>Mîzân</i>							✓																							1
4	M	Abdulmecid Sâdık el-Âbâdî	<i>Sirâcü 'l-kârî</i>																					✓									1
5	M	Abdurrahman Çetin	<i>Ebû Amr ed-Dânî, Hayâtı, Eserleri ve Câmiu 'l-Beyân</i>															✓															1
6	M	Abdurrahman Çetin	<i>Kıraatların Tefsire Etkisi</i>															✓															1
7	M	Abdurrahman Çetin	<i>Kur'ân-ı Kerîm'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar</i>															✓															1
8	M	Abdurrahman Çetin	<i>Kuran Okuma Esasları</i>																✓					✓	✓	✓	✓	✓				✓	7
9	M	Abdurrahmân Eyyûb	<i>Asvâtü 'l-luğa</i>																							✓							1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM			
10	K	Abdurrahman Hilmi eş-Şumnuvî	<i>Mürşidü't-talebe</i>																															1	
11	K	Abdurrahman Karabâşi	<i>Karabaş Tecvidi</i>	✓	✓	✓	✓				✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					18	
12	M	Abdurrezzâk Nevfel	<i>Tilâvetü'l-Kur'âni'l-Kerîm</i>															✓								✓								2	
13	M	Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî	<i>Kavâ'idü't-tecvîd</i>															✓						✓							✓			3	
14	M	Abdülazîz b. Abdilfettâh el-Kârî	<i>Sünenü'l-kurrâ</i>																					✓											1
15	K	Abdülazîz es-Sülemî	<i>Mukaddime fi't-tecvîd</i>											✓																					1
16	M	Abdülbedî Sakar	<i>et-Tecvîd ve 'ulumü'l-Kur'ân</i>																					✓	✓										2
17	M	Abdülfettâh el-Kâdî	<i>el-Büdûru'z-zâhira</i>								✓			✓				✓									✓	✓	✓					7	
18	M	Abdülfettâh el-Kâdî	<i>el-Kırââtü's-şâzze</i>																					✓											1
19	M	Abdülfettâh el-Kâdî	<i>el-Vâfi fi Şerhi's-Şâtibiyye</i>																									✓							1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
20	M	Abdulfettâh el-Kâdî	<i>Târîhu 'l-kurrâi 'l-aşere</i>																															1
21	M	Abdulfettâh el-Mersafî	<i>Hidâyetü 'l-kârî</i>																															1
22	K	Abdulfettâh Paluvî	<i>Zübdetü 'l-'irfân</i>				✓				✓			✓		✓		✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			15
23	M	Abdüllatîf Diryân	<i>et-Tebyîn fî ahkâmi tilâveti 'l-Kitâbi 'l-mübîn</i>																					✓										1
24	M	Abdülvâris Saîd	<i>Teysîru 't-tecvîd</i>																													✓		1
25	K	Abdülvehhâb el-Kurtubî	<i>el-Miftâh fî 'htilâfi 'l-kurrâi 's-seb 'a</i>																						✓									1
26	K	Abdülvehhâb el-Kurtubî	<i>el-Mûdih fî 't-tecvîd</i>															✓																1
27	K	Âcurrî	<i>Ahlâku hameleti 'l-Kur 'ân</i>																		✓													1
28	K	Ahmed Attar Efendi	<i>Vekâyü 'l-Kur 'ân</i>						✓														✓											2
29	K	Ahmed b. Abdilhakk	<i>Şerhu 'ş-Şâtıbiyye</i>											✓																				1
30	K	Ahmed İbnü'l-Cezerî	<i>el-Havâşi 'l-müfehhime</i>									✓		✓																				2

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
31	K	Ahmed İbnü'l-Cezerî	<i>Şerhu Tayyibeti'n-neşr</i>					✓				✓		✓													✓							4
32	M	Ahmed Mahmûd el-Hafyân	<i>el-İcâbâtü'l-vâdihât li süâlâti'l-kırâât</i>																									✓						1
33	M	Ahmed Mahmûd el-Hafyân	<i>Eşheru'l-mustalahât fî fenni'l-edâ ve'l-kırâât</i>																									✓						1
34	M	Ahmed Muhtâr Ömer	<i>Dirâsetü's-savti'l-luğavî</i>																							✓								1
35	M	Ahmed Muhtar Ömer - Abdulâl Sâlim Mükrim	<i>Mu'cemü'l-kırâati'l-Kur'âniyye</i>																							✓								1
36	K	Ahmed Râzî	<i>Hurûf</i>																							✓								1
37	M	Ahmet Madazlı	<i>Tecvid İlmi</i>															✓										✓	✓					3
38	K	Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevi	<i>Vesiletü'l-gufrân</i>								✓															✓								2
39	M	Alâüddîn el-Kaysî	<i>el-Usûl fî tecvîdi'l-Kur'ân</i>																	✓														1
40	K	Alemüddîn es-Sehâvî	<i>Cemâlü'l-kurrâ</i>											✓				✓		✓	✓													4

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
41	K	Alemüddîn es-Sehâvî	<i>Fethu'l-vasîd</i>											✓																			1
42	K	Alemüddîn es-Sehâvî	<i>Merâtibü'l-usûl</i>											✓																			1
43	K	Ali b. Hamza Efendi	<i>Şerhu't-tecvîd</i>								✓																						1
44	K	Ali b. Hasan ez-Zirkî	<i>Risâle-i Zirkiyye</i>									✓																					1
45	K	Ali el-Kârî	<i>el-Minehu'l-fikriyye</i>									✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓				13
46	K	Ali el-Kârî	<i>Şerhu'r-Râiyye</i>											✓																			1
47	K	Ali Fâiz er-Rûmî	<i>Dürr-i Yetîm Şerhi</i>									✓										✓											2
48	M	Ali Kemal Belviranlı	<i>Tecvid</i>																					✓									1
49	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>el-Cevheru'l-meknûn</i>																					✓									1
50	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>el-İdâe fî beyâni usûli'l-kırâe</i>																									✓					1
51	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>Fethu'l-kerîmi'l-mennân</i>																			✓											1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
52	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>İrşâdü'l-mürîd</i>							✓		✓		✓																				3
53	M	Ali Muhammed ed-Dabbâ'	<i>İthâfü'l-berara</i>								✓																							1
54	M	Ali Muhammed Fâhir	<i>et-Tevcîhât ve 'l-âsâr</i>																					✓										1
55	M	Ali Osman Yüksel	<i>İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-neşr</i>															✓								✓		✓					3	
56	M	Ali Rıza Işın	<i>Kur'ân-ı Kerîm Notları</i>															✓															1	
57	M	Ali Rıza Sağman	<i>Hz. Kur'ân Radyoda Okunabilir mi?</i>															✓		✓													2	
58	M	Ali Rıza Sağman	<i>İlaveli Yeni Sağman Tecvidi</i>															✓		✓				✓									3	
59	M	Ali Rıza Sağman	<i>Sağman Tecvidi</i>						✓		✓		✓	✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓					12	
60	M	Alican Dağdeviren	<i>İlahi Mesajın Sunumu Açısından Kur'an'da Sorular ve Cevaplar</i>																						✓								1	
61	M	Alican Dağdeviren	<i>Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid</i>																							✓							1	
62	M	Atıyye Kâbil Nasr	<i>Gâyetü'l-mürîd</i>															✓									✓	✓	✓	✓	✓	✓	6	

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celalettin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
63	K	Birgivî	<i>Dürr-i Yefîm</i>				✓					✓		✓				✓			✓					✓								7
64	K	Burhânüddîn el-Kalkîlî	<i>Cezeri Metni Şerhi</i>							✓																								1
65	K	Caberî	<i>'Ukûdü 'l-cümân fî tecvîdi 'l-Kur 'ân</i>															✓																1
66	K	Caberî	<i>Kenzü 'l-me 'ânî</i>											✓																				1
67	K	Caberî	<i>Kitâbü Hulasati 'l-ebhâs</i>											✓																				1
68	M	Celalettin Karakılıç	<i>Tecvid İlmi Kurân-ı Kerîm Okuma Kâideleri</i>					✓			✓			✓					✓						✓	✓		✓	✓					8
69	M	Cemâl Muhammed Şeref	<i>Hedyü 'l-mecîd</i>																											✓				1
70	K	Cemalüddîn el-Fâsî	<i>el-Leâli 'l-ferîde</i>									✓																						1
71	K	Cemzûrî	<i>el-Fethu 'r-Rahmânî</i>																									✓						1
72	M	Dâvûd Abduh	<i>Dirâsât fî 'ilmi asvâti 'l-'Arabîyye</i>																							✓								1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
73	K	Debreli Abdülkerim Efendi	<i>Mizânü'l-hurûf</i>															✓			✓	✓		✓			✓		✓				6
74	M	Demirhan Ünlü	<i>Kur'ân-ı Kerim'in Tecvidi</i>															✓				✓	✓	✓	✓	✓			✓				7
75	K	Dimyâtî	<i>İthâfü fudalâi'l-beşer</i>								✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓					✓	✓		✓	✓					12
76	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>Câmi'u'l-beyân</i>											✓				✓									✓		✓				4
77	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>el-Muhkem fî nakti'l-mesâhif</i>											✓				✓	✓										✓				4
78	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>el-Mukni' fî ma'rifeti mesâhifi ehli'l-emsâr</i>								✓							✓						✓									3
79	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>el-Müktefâ fî'l-vakf ve'l-ibtidâ</i>															✓						✓	✓	✓							4
80	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>et-Tahtid fî'l-itkân ve't-tecvîd</i>															✓		✓													2
81	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>et-Tehzîb limâ teferrade bihî küllü vâhid mine'l-kurrâi's-seb'a</i>																						✓								1
82	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>et-Teysîr</i>								✓			✓		✓		✓	✓					✓			✓		✓				9

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
83	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>Mukaddimetü Ebî 'Amr</i>															✓															1
84	K	Ebû 'Amr ed-Dânî	<i>Müfredâtü Ya 'kûb</i>															✓															1
85	M	Ebû Abdurrahmân el-Kırş	<i>Zâdü 'l-mukriîn</i>																						✓								1
86	K	Ebû Ali Hasan b. İbrâhîm el-Bağdâdî	<i>er-Ravda fi 'l-kırâati'l-aşr</i>											✓																			1
87	K	Ebû Muhammed Abdullah b. Ali el-Bağdâdî	<i>el-İhtiyâr fi 'htilâfi 'l-aşere</i>											✓																			1
88	K	Ebû Muhammed Abdullâh el-Vâsıtî	<i>Kenz fi kırâati 'l-aşr</i>											✓																			1
89	K	Ebû Saîd Hasan Hamdi	<i>el-Kifâye</i>								✓																						1
90	K	Ebû Şâme el-Makdisî	<i>el-Mürşidü 'l-vecîz</i>											✓				✓		✓	✓				✓	✓		✓					7
91	K	Ebû Şâme el-Makdisî	<i>İbrâzü 'l-me'ânî</i>											✓				✓							✓								3
92	K	Ebû Zür'a	<i>Huccetü 'l-kırâât</i>															✓															1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
93	K	Ebu'l-Alâ el-Hemedânî	<i>et-Temhîd fî ma'rifeti't-tecvîd</i>															✓															1
94	K	Ebu'l-Alâ el-Hemedânî	<i>Gâyetü'l-ihisâr</i>																						✓								1
95	K	Ebu'l-Berekât en-Neseî	<i>Risâle fî zelleti'l-kârî</i>											✓																			1
96	K	Eskicizade	<i>Terceme-i Dürr-i Yetîm</i>				✓							✓		✓								✓			✓		✓				8
97	M	Eymen Süveyd - Ebû Şi'r	<i>Mehâricü'l-hurûfi'l-'Arabîyye</i>																							✓							1
98	M	Fatih Çollak	<i>Hafs Rivayetleriyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Hücetleriyle Âsım Kıraatı</i>															✓						✓	✓	✓							4
99	M	Fehmî Ali Süleymân	<i>el-Münîru'l-cedîd fî ahkâmi't-tecvîd</i>																												✓		1
100	M	Fikri Aksoy	<i>Kuran'ı Okuma Âdâbı</i>											✓									✓					✓					3
101	M	Gâlib Fâdıl Muttalibî	<i>Fi'l-asvâti'l-luğaviyye</i>																							✓							1
102	M	Gânim Kaddûrî	<i>Dirâsât savtiyye 'inde 'ulemâi't-tecvîd</i>															✓		✓						✓		✓					4

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
103	M	Gânim Kaddûrî	<i>Ebhâs fî 'ilmi't-tecvîd</i>																									✓	✓				2
104	M	Gânim Kaddûrî	<i>eş-Şerhu'l-vecîz</i>																								✓						1
105	M	Gavsânî	<i>'İlmü't-tecvîd</i>																					✓		✓							2
106	K	Hâdimî	<i>Risâletü Tertîli'l-Kur'ân</i>																									✓					1
107	K	Hafız Ahmed Efendi	<i>Risâle-i Tecvîd</i>				✓																										1
108	K	Hafız Mehmed Nuri	<i>Sualli Cevaplı (Muhtasar) Tecvid</i>	✓			✓			✓														✓									4
109	K	Hâfız Nûrî	<i>Ta'lîm-i Kirâat-i Kur'ân'dan Tecvîd</i>																										✓				1
110	K	Hafız Râfî	<i>Tecvid</i>																					✓									1
111	K	Hafız Süleyman Efendi	<i>Risâle-i Râiyye</i>																					✓									1
112	K	Hâkânî	<i>el-Kasîdetü'r-râiyye</i>															✓		✓													2
113	M	Hâlid b. Abdirrahmân Cüreysî	<i>Mu'allimü't-tecvîd</i>																							✓							1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
114	K	Hâlid el-Ezherî	<i>el-Havâşi 'l-Ezheriyye</i>								✓																						1
115	K	Halil b. Mustafa	<i>Şemsiyye</i>				✓																										1
116	M	Halîl İbrâhîm Atiyye	<i>Fi 'l-bahsi 's-savtî 'inde 'l-'Arab</i>																							✓							1
117	M	Hamdî Salâh el-Hüdhüd	<i>Mustalahâtü 'ilmi 'l-kirâat</i>																										✓				1
118	K	Hamdullâh b. Hayreddîn	<i>Vesiletü 'l-itkân</i>															✓															1
119	K	Hamza Hüdâî	<i>Tecvîd-i Edâiyye</i>				✓								✓	✓		✓		✓	✓			✓			✓						8
120	M	Hasan Bîklerî	<i>Sırru 'l-beyân</i>								✓												✓										2
121	M	Hasan Demşekiyye	<i>Hidâyetü 'l-mübtediîn ilâ tecvîdi 'l-Kitâbi 'l-mübîn</i>																						✓								1
122	M	Hasan Hüseyin Varol	<i>Yeni Karabaş Tecvidi</i>																				✓										1
123	M	Hasan Ziyâüddîn Itr	<i>el-Ahrufü 's-seb 'a ve menziletü 'l-kirâati minhâ</i>																					✓									1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
124	M	Hüsnî Şeyh Osman	<i>Güzel Kuran Okuma</i>															✓									✓	✓					3
125	M	Hüsnî Şeyh Osman	<i>Hakku't-tilâve</i>																									✓					1
126	K	İbn Galbûn	<i>et-Tezkire fi'l-kırâât</i>															✓										✓					2
127	K	İbn Gâzî	<i>İnşâdü'ş-şerîd</i>							✓		✓																					2
128	K	İbn Hâleveyh	<i>el-Hucce fi'l-kırââti's-seb'</i>																									✓					1
129	K	İbn Hâleveyh	<i>İ'râbü'l-kırââti's-seb' ve 'ilelühâ</i>															✓															1
130	K	İbn Hallikân	<i>Kasîde</i>																					✓									1
131	K	İbn İskenderî	<i>Lübâbü't-tecvîd</i>															✓															1
132	K	İbn Mihrân	<i>el-Gâye fi'l-kırââti'l-aşr</i>															✓															1
133	K	İbn Mücâhid	<i>Kitâbü's-seb'a</i>													✓	✓	✓						✓									4
134	K	İbn Sina	<i>Esbâbü hudûsi'l-hurûf</i>																						✓								1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
135	K	İbn Sivâr	<i>el-Müstenîr fi'l-kirâati'l-'aşr</i>																										✓				1
136	K	İbn Şureyh	<i>el-Kâfi fi'l-kirâati's-seb'</i>																									✓					1
137	K	İbn Vesîk	<i>Kitâb fi tecvîdi'l-kirâe</i>															✓								✓							2
138	K	İbn Zencele	<i>Huccetü'l-kirâat</i>																					✓									1
139	K	İbnü'l-Bâziş	<i>el-İknâ' fi'l-kirâati's-seb'</i>															✓							✓			✓					3
140	K	İbnü'l-Cezerî	<i>en-Neşr</i>				✓				✓	✓		✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			17
141	K	İbnü'l-Cezerî	<i>et-Takrîb</i>							✓				✓		✓		✓	✓		✓						✓		✓				8
142	K	İbnü'l-Cezerî	<i>et-Temhîd</i>											✓				✓		✓	✓			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
143	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Gâyetü'n-nihâye</i>							✓	✓			✓	✓	✓		✓		✓	✓		✓	✓			✓						11
144	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Mukaddime</i>		✓		✓			✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓		✓			15
145	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Müncidü'l-mukriîn</i>											✓						✓	✓						✓						4

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
146	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Tahbîru't-teysîr</i>											✓				✓									✓							3
147	K	İbnü'l-Cezerî	<i>Tayyibe</i>						✓			✓															✓	✓						4
148	K	İbnü'l-Enbârî	<i>İzâhu'l-vakf ve'l-ibtidâ</i>											✓		✓		✓																3
149	K	İbnü'l-Kâsîh	<i>Sirâcü'l-kârî</i>				✓					✓		✓		✓					✓													5
150	K	İbnü't-Tahhân	<i>Mehâricü'l-hurûf ve sfâtühâ</i>															✓																1
151	K	İbnü't-Tahhân	<i>Mukaddime fi tecvîdi'l-kirâe</i>											✓																				1
152	M	İbrahim Enis	<i>el-Asvâtü'l-luğaviyye</i>																							✓								1
153	M	İsmail Karaçam	<i>Kuran-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri</i>															✓	✓		✓				✓	✓	✓		✓					7
154	M	İsmail Karaçam	<i>Kuran-ı Kerim'in Nüzulu ve Kiraati</i>											✓				✓									✓							3
155	M	İzzet Ubeyd Daâs	<i>Fennü't-tecvîd</i>																					✓		✓		✓						3
156	K	Kastallânî	<i>Letâifü'l-işârât</i>											✓				✓		✓								✓						4

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
157	M	Kemal Bişr	<i>'İlmü 'l-asvât</i>																							✓								1
158	M	Kristina Nelson	<i>The Art of Reciting the Qur'an</i>																						✓									1
159	M	Lebîbü's-Saîd	<i>el-Mushafü 'l-mürettel</i>													✓																		1
160	M	M. Tevfik Mollamehmetoğlu	<i>Kur'an-ı Kerim Tecvidi</i>																						✓									1
161	K	Mağnîsî	<i>Terceme-i Cezerî</i>				✓							✓				✓			✓						✓							5
162	K	Mahmûd b. Muhammed el-Abd	<i>er-Ravdatü 'n-nediyye</i>																									✓						1
163	K	Mahmûd b. Muhammed Urmevî	<i>Kitâb-ı Güzîde</i>				✓																											1
164	M	Mahmûd b. Ra'fet	<i>Ahkâmü 't-tecvîd ve 't-tilâve</i>																										✓					1
165	M	Mahmûd Halîl el-Husarî	<i>Ahkâmü kirâeti 'l-Kur'âni 'l-Kerîm</i>																						✓									1
166	M	Mehdî Harrâzî	<i>Buğyetü 'l-mürîd</i>																								✓		✓					2

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM
167	K	Mehmed Kâmil	<i>Tecvid-i Reşâdiyye</i>																		✓						✓					2
168	K	Mehmed Râfi Zühdi	<i>Mecmûa mine'l-kırâe</i>								✓																					1
169	M	Mehmet Adıgüzel	<i>İmam Nâfi' ve Kırâati'nin Özellikleri</i>													✓																1
170	M	Mehmet Adıgüzel	<i>Kırâatler Açısından Râzî ve Tefsir-i Kebîr'i</i>													✓																1
171	M	Mehmet Ali Sarı	<i>İmam Âsım ve Âsım Kırâati</i>															✓														1
172	M	Mehmet Ali Sarı	<i>Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma Tekniği ve Kuralları</i>															✓								✓	✓					3
173	K	Mehmet Zihni Efendi	<i>el-Kavlü's-sedîd</i>			✓	✓		✓		✓			✓	✓	✓		✓			✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓			15
174	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>el-İbâne</i>											✓										✓								2
175	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>el-Keşf 'an vücûhi'l-kırâati's-seb'</i>																						✓			✓				2
176	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>er-Ri'âye</i>									✓		✓		✓		✓		✓	✓					✓	✓	✓				9
177	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>et-Tebşıra</i>											✓				✓										✓				3

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
178	K	Mekkî b. Ebî Tâlib	<i>Risâle fî kellâ ve belâ</i>											✓																				1
179	K	Menûfî	<i>İrşâdü 'l-enâm</i>											✓	✓																			2
180	M	Mersâfî	<i>Hidâyetü 'l-kârî</i>																								✓							1
181	M	Mısırlı bir heyet	<i>el-Kavlü 'l-müfîd</i>						✓																									1
182	K	Molla Efendi	<i>'Umdetü 'l-hallân</i>											✓		✓		✓										✓	✓					7
183	K	Molla Efendi	<i>Zuhru 'l-erîb</i>																								✓							1
184	M	Muhammed Ahmed Dehmân	<i>Dürûsü 't-tecvîdi 'l-hadîse</i>																		✓													1
185	M	Muhammed Arabî el-Kabbânî	<i>Kifâyetü 'l-müstefîd fî 'ilmi 'l-kırâât ve 't-tecvîd</i>																	✓					✓									2
186	K	Muhammed Atâ vd.	<i>el-Virdü 'l-müfîd</i>				✓																											1
187	K	Muhammed el-Halebî	<i>el-Fevâidü 's-seriyye</i>																✓															1
188	K	Muhammed Emin	<i>el-Virdü 'l-müfîd</i>						✓																									1
189	K	Muhammed Emin	<i>Kifâye</i>						✓														✓											2

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
190	K	Muhammed Esad el-Hüseyinî	<i>el-Virdü 'l-müfid</i>											✓				✓	✓		✓						✓		✓				6
191	K	Muhammed es-Sâdık el-Hindî	<i>Künûzü eltâfi 'l-burhân</i>															✓									✓						2
192	M	Muhammed İsâm el-Kudât	<i>el-Vâdih fi ahkâmi 't-tecvîd</i>																									✓			✓		2
193	M	Muhammed Mahmûd Ebû Rayme	<i>Hidâyetü 'l-müstefid</i>								✓			✓	✓										✓		✓				✓		6
194	K	Muhammed Mekkî Nasr	<i>Nihâyetü 'l-kavli 'l-müfid</i>			✓						✓		✓		✓			✓		✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓			12
195	M	Muhammed Nebhân b. Hüseyin el-Mısırî	<i>el-Müzekkira fi 't-tecvîd</i>																								✓				✓		2
196	M	Muhammed Necîb Hayyâta	<i>ed-Dürerü 'l-hisân fi tecvîdi 'l-Kur 'ân</i>							✓								✓															2
197	M	Muhammed Rüşdü Aşikkutlu	<i>Mukaddime Tercemesi</i>																								✓						1
198	M	Muhammed Rüşdü Aşikkutlu	<i>Tayyibe 'nin Elfaz Manası</i>																								✓						1
199	M	Muhammed Sâdık Kamhâvî	<i>el-Burhân fi tecvîdi 'l-Kur 'ân</i>																							✓							1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyip Okiç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
200	M	Muhammed Sâdık Kamhâvî	<i>Talâi 'u'l-beşer</i>															✓						✓										2
201	M	Muhammed Saîd el-Lehhâm	<i>Feydu'r-Rahîm fî kırâati'l-Kur'âni'l-Kerîm</i>																											✓				1
202	M	Muhammed Saîd Melhas	<i>Ahkâmü tecvîdi'l-Kur'ân</i>																											✓				1
203	M	M. Salih Tanrıbuyruğu	<i>Kur'ân Tecvîdi</i>															✓				✓												2
204	M	M. Salih Tanrıbuyruğu	<i>Kur'an-ı Kerim Okunuş Usul Cedveli</i>																									✓						1
205	M	M. Salih Tanrıbuyruğu	<i>Muhîtu't-tecvîd</i>								✓									✓										✓				5
206	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-İrşâdâtü'l-celiyye</i>											✓		✓												✓						5
207	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-Kırâe ve eseruhâ fî ulûmi'l-'Arabiyye</i>															✓																1
208	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-Muğni</i>																											✓				1
209	M	Muhammed Sâlim Muhaysin	<i>el-Mühezzeb fî'l-kırâati'l-'aşr</i>											✓		✓								✓	✓			✓						7
210	M	Muhammed Tayyip Okiç	<i>Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kırâati</i>			✓					✓			✓				✓		✓	✓									✓				7

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM		
211	M	Musa Cârullah	<i>Şerhu Tayyibeti'n-neşr</i>									✓									✓													2
212	M	Mustafa Atilla Akdemir	<i>Hâmid b. Abdülfettâh el-Paluvî, Hayatı, İlmi Şahsiyeti...</i>															✓																1
213	K	Mustafâ et-Tarûdî	<i>Minhatü'l-Mennân fî rivâyeti Hafs</i>																										✓				1	
214	K	Mustafa Niyazi Efendi	<i>'Umdetü'l-kârîin</i>				✓											✓			✓						✓		✓				5	
215	M	Münif Çelebi	<i>Kuran Dili Alfabeti ve Okuma Kaideleri</i>				✓																										1	
216	M	Nebîl b. Muhammed Âl İsmâil	<i>'İlmü'l-kırâât</i>																										✓				1	
217	M	Necati Tetik	<i>Kıraat İlminin Talimi</i>																					✓				✓	✓				3	
218	K	Nehhâs	<i>Kitâbü'l-Vakf ve'l-ibtidâ</i>											✓				✓															2	
219	K	Nevevî	<i>et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân</i>											✓				✓			✓												3	
220	M	Nihat Temel	<i>Kırâat ve Tecvîd Istılahları</i>																					✓				✓					2	

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
221	M	Nihat Temel	<i>Kuran Kıraatında Vakıf ve İbtida</i>															✓							✓	✓	✓						4
222	K	Nüveyrî	<i>'İkdü'd-dürreti'l-mudîe</i>															✓															1
223	K	Nüveyrî	<i>Şerhu Tayyibeti'n-Neşr</i>											✓							✓								✓				3
224	M	Osman Nuri Koçbeker	<i>Yeni Tatbikatlı Tecvid</i>										✓									✓											2
225	K	Osmanpazarî	<i>Tecvid</i>																				✓										1
226	M	Ömer Fazıl Aköz	<i>Edâ İlmi ve Tertîl</i>						✓													✓											2
227		Ömer Ziyaeddin	<i>Hafdu'l-asvât</i>																			✓											1
228	K	Ömer Ziyaeddin Dağistani	<i>Âdâbü kırâeti'l-Kuran</i>				✓							✓													✓						3
229	M	Postalıcızade Rahim Ongün	<i>Risâle</i>										✓																				1
230	K	Radıyyüddîn el-Kirmânî	<i>Kırâetü'l-Kisâî</i>																					✓									1
231	M	Rahim Tuğral	<i>Sorularla Kur'ân Tecvidi</i>																								✓						1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
232	K	Saçaklızade Marâşî	<i>Beyânü Cühdi'l-mukill</i>											✓				✓			✓		✓	✓			✓						6
233	K	Saçaklızade Marâşî	<i>Cühdü'l-mukill</i>				✓					✓		✓		✓		✓	✓	✓	✓						✓		✓				10
234	K	Saçaklızade Marâşî	<i>Tehzîbü'l-kırâât</i>											✓				✓															2
235	K	Safâkusî	<i>Gaysü'n-nef'</i>				✓			✓				✓															✓				4
236	K	Safâkusî	<i>Tenbîhu'l-gafilîn</i>															✓		✓									✓				3
237	M	Safvet Mahmûd Sâlim	<i>Fethu Rabbi'l-beriyye</i>																												✓		1
238	M	Saîd A'râb	<i>el-Kurrâ ve'l-kırâât bi'l-Mağrib</i>																		✓												1
239	M	Salâh el-İrâkî - Salâh el-Urayfî	<i>Tebîtu't-tecvîd</i>																							✓							1
240	M	Salâh Sâlih Seyf	<i>el-'İkdü'l-müfîd fî 'ilmi't-tecvîd</i>																							✓							1
241	K	Secâvendî	<i>'İlelü'l-vukûf</i>		✓				✓					✓				✓															4
242	M	Sıtkı Gülle	<i>Açıklamalı Örnekleriyle Tecvid İlmi</i>																								✓						1

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
243	M	Suâd Abdülhamîd	<i>Teysîru 'r-Rahmân fî tecvîdi 'l-Kur'ân</i>																									✓				1	
244	K	Şaban Efendi	<i>Tecvîdü 'l-Kur'ân</i>				✓										✓																2
245	M	Şaban Muhammed İsmail	<i>Mulahhasu ahkâmi 't-tecvîd</i>																												✓	1	
246	K	Şâtıbî	<i>Hırzû 'l-emânî</i>								✓				✓		✓							✓	✓								5
247	M	Şenkîti	<i>Tahsilü 'l-menâfi ' alâ Kitâbi 'd-Dürri 'l-levâmî '</i>																						✓								1
248	K	Şeyh Burhânüddîn	<i>Cezeri metni şerhi</i>								✓																						1
249	K	Şeyh Hicâzî	<i>Şerhu 'l-Mukaddimeti 'l-Cezeriyye</i>								✓																						1
250	K	Şîrâzî	<i>Kitabü 'l-Mûdah fî vücûhi 'l-kırâe ve 'ilelihâ</i>																						✓								1
251	M	Talip Akbal	<i>Ders Notları</i>																								✓					1	
252	K	Taşköprüzade	<i>Şerhu Mukaddimeti 'l-Cezeri</i>								✓																						1
253	M	Tayyar Altıkulaç	<i>Tecvîdü 'l-Kur'ân</i>														✓								✓	✓	✓						4

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
254	K	Uşmûnî	<i>Menâru'l-hüdâ</i>											✓		✓		✓			✓					✓		✓					7
255	K	Veliyyüddîn Muhammed b. Abdillâh et-Tebrizî	<i>Tecvîd-i Edâiyye</i>											✓											✓								2
256	M	Yakup İskender	<i>Sualli Cevaplı Tecvit</i>																			✓											1
257	M	Yavuz Fırat	<i>Kur'an Tilâvetinin Kuralları (Tecvid)</i>																										✓			1	
258	K	Yenipazarlı Osman Fehmi	<i>Miftâhu kirâeti'l-Kur'ân</i>								✓																						1
259	K	Yusufefendizâde	<i>Risâletü'l-meddât</i>																									✓	✓			2	
260	K	Zehebî	<i>Ma'rifetü'l-kurrâ</i>															✓														1	
261	K	Zekeriyyâ el-Ensârî	<i>ed-Dekâiku'l-muhkeme</i>									✓		✓	✓	✓					✓								✓			6	
262	K	Zekeriyyâ el-Ensârî	<i>el-Maksad</i>											✓		✓		✓														3	
263	M	Zerkânî	<i>Menâhilü'l-'irfân</i>					✓										✓		✓				✓		✓	✓	✓				7	

	Klasik / Modern	Yazar	Kitap	Münif Çelebi	O. Nuri Koçbeker	A. Rıza Sağman	Celaleddin Karakılıç	M. Tayyib Okıç	Fikri Aksoy	T. Mollamehmetoğlu	Demirhan Ünlü	Ali Rıza Işın	Hasan Hüseyin Varol	İsmail Karaçam	Tayyar Altıkulaç	Mehmet Adıgüzel	Süleyman Doğdu	Abdurrahman Çetin	Rahim Tuğral	Mehmet Ali Sarı	Ahmet Madazlı	Mehmed Sayan	Kadir Temir	Sıtkı Gülle	Alican Dağdeviren	Ömer Kara	Ramazan Pakdil	Yavuz Fırat	Abdullah Benli	Davut Kaya	Abdurrahman Ensari	TOPLAM	
264	M	Zeydân Mahmûd el-Akrabâvî	<i>el-Mürşid fi ilmi't-tecvîd</i>																										✓				1
265	M	Zeydân Mahmûd el-Akrabâvî	<i>Esâlîbü'l-ta'lîm inde'l-kurrâ ve'l-mukriîn</i>																										✓				1
266		(Müellifi Mechul)	<i>Ahkâmü Tecvîdi'l-Kur'ân</i>																											✓			1
267	K	(Müellifi Mechul)	<i>Kırâet-i Tecvîd</i>				✓																										1
268	K	(Müellifi Mechul)	<i>Kitâbü't-Tecvîd min kelâmi'l-mecîd</i>				✓						✓																				2
269	K	(Müellifi Mechul)	<i>Risâle fi't-tecvîd</i>				✓																										1
270	K	(Müellifi Mechul)	<i>Risâle-i Munciye</i>																					✓									1
271	K	(Müellifi Mechul)	<i>Şerh-i Tecvîd</i>										✓																				1
272	K	(Müellifi Mechul)	<i>Tecvid-i Osmânî</i>				✓																										1
TOPLAM				2	3	4	25	3	9	8	25	22	4	70	10	28	2	95	14	24	44	12	13	54	39	31	65	45	45	8	12		

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Hüsna Çeker, 1983 yılında Medine’de doğdu. 1993 yılında Bursa Keles I. Murat İlkokulunu, 1996 yılında Aksaray İmam Hatip Ortaokulunu, 1999 yılında Konya İmam Hatip Lisesini bitirdi. 2000 yılında Kur’an kursu öğreticisi olarak göreve başladı. 2006 yılında Anadolu Üniversitesi İlahiyat önlisans programından, 2010 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2014-2015 yıllarında Ürdün’de 9 ay süreyle Arapça eğitimi aldı.

Halen Konya Karatay Celaliye Kız Kur’an Kursu’nda Kur’an öğreticiliği görevine devam eden Hüsna Çeker, evli ve iki çocuk annesidir.